

## 1. РАНОК ІЗ КАРТИНКИ

"Ночуй у шафі!"

Причилосьь? Чи справді? Коли Софійка розв'язує алгебру, до її голови прибивається чимало безпритульних, а то й зовсім безверхих думок. То й зараз відмахується, як від набридливих мух, що повилазили на сонце з весною.

Уже майже вдумалася в умову. Ех, ще ж так недавно вдумувалась у ті умови і старанно писала розв'язок тільки заради того, щоб дати списати Кулаківському!..

"Ночуй у шафі!"

Ну, в Софійки таке буває. Стукне у мізки, наприклад: "Якщо зараз у дворі промайне пташка, значить вона, Софійка, вродливіша за Ірку Завадчук". Або: "Коли вдасться до самого вечора просидіти на чаї, Дмитро Іваненко їй запропонує дружбу". Чи: "Якщо протягом тижня спроможеться розгребти завали своєї тумбочки, вийде заміж за Вадима Кулаківського". Останнього, звісно, перевірити поки що не довелося, та й не актуально вже. Зрештою, і Дмитро не набивається з дружбаю, досі лише приятелюють. Але ж, мабуть, хотів... Хай там як, а завжди ці свої завдання-забобони дівчинка намагалась виконати.

Для годиться роззирнулася. Хоч і знала, що в кімнаті нікого. Як не брати до уваги молочно-бджолиного шумовиння розквітлої абрикоси у глибині вікна їхнього другого поверху. На підвіконні так само непричетно завмерли у вазі червоні тюльпани. Під ними невинно спала улюблена кішечка Чорнобілка: ну чистісінько тобі хмарка абрикосового цвіту поверх чорних гілочок! Весна нуртує і перемагає. От і сьогодні весна виманила на прогулянку не лише маму з братиком, але й вічно зайнятого тата.

Так, зосередитись над підручником (ще трохи — і на цілі канікули можна буде про нього забути)... "Ночуй у шафі!"

Погляд повернув до старої прабабусиної шафи. О, та шафа! Різьблена, з широкою шухлядою внизу, ще од прапрадіда Павла й прапрабабусі Горпини по маминій лінії. Її не проміняли на харчі навіть у голодовку! Почесна "пенсіонерка", регулярно змащувана щонайдорожчими засобами для меблів, схотіла згадати молодість?..

Що ж, ночуй то й ночуй — Софійці вчетверте повторювати не треба.

Прокинулась задовго до писку будильника. Не дивно: зігнута у три погібелі, ноги затерпли!.. У шафі зі сном не розженешся! Це Чорнобілка хазяйновито виклалась на всю довжину ще й лапи на господиню закинула!

Відсунула кицьку і, тримаючи подушку та ковдру випурхнула-вивалилась із роззявлених щелеп задушливої шафи.

А ранок же який, Господи!

Сонце, помножене на кожну абрикосову квіточку, ллється у шибку. Проходячи крізь скляну тюльпанну вазу, додається в геометричній прогресії (от ця математика!) і заповнює кімнату кольоровими зайчиками.

Солодко потяглась, аж у заанімілій потилиці хруснуло. Уявила себе героїнею картини, яку стрічала в численних малярських дядькових книжках. "Ранок" зветься. Тетяни Грушевської? Ні, Яблонської! Ох, треба цього літа освіжити знання живопису! А то все алгебра та алгебра!..

Як і належало б ідеальній дівчинці з картини, зробила сяку-таку зарядку (потилицю таки добряче залежала!). Привіталась до букета, запалившись жаром од тюльпанів: позавчора їх подарував Сашко...

Посунула вазу, відчинила фрамуги (здається, так було і в Яблонської). Ні, класно все-таки жити на світі! Не гірше, ніж героїні сонячного полотна!

З вікна, щоправда, війнуло цигарковим димом. Відколи сусіди знизу повернулись з московських заробітків, їх, мабуть, ніхто б і не чув, якби ото вранці та ввечері не мали звички палити у дві цигарки. Зимом ще нічого, а як потеплішало...

Але й це зараз не могло зіпсувати Софійчиного картинного настрою.

"Раз-два", "раз-два" (влітку серйозно займеться гімнастикою) — пританцьовуючи, переметнулась до дзеркала. Колись любила годинами видивлятись у вікно, а відколи з її життя зникла головна красуня-суперниця Росава Підлісник, узяла за звичку стирчати в люстрі. Вивчати власне відображення. Воно, те відображення, здебільшого їй не подобалось. Так, трохи виструнчилась, виточилась-витончилась. Так, шкіра наче очистилась. Навіть у волоссі та очах поселилась якась чи то загадка, чи то лукавинка... Але якщо придивитись пильніше... Поперечна зморшка на лобі неодмінно з'являється, щойно підняти брови!.. Перша ознака старіння?!. Кажуть, людина старіє од народження...

Не диво, що загадкова листівочка без зворотної адреси, яку на свій день народження витягла з

поштової скриньки: "Кайфую від премудрих і прекрасних. Козирний Туз", — призначалась сусідці Росаві. Проте й ревностів не було. Особливо коли після тієї листівочки тітонька Сніжана пожартувала, що, мовляв, скоро навіть наймоднішій кралечці 7-В класу, Ірці Завадчущі, доведеться робити пластику чи мінімум якусь ліпосакцію, аби дорівнятися до Софійчиної тоненької фігурки й чистенького усміхненого личка!

Запікав будильник на мобілці. В батьківській кімнаті прокинувся малий Ростик. Сподіваючись на сніданок, муркотливо потерлась об ногу кицька.

День розпочався. До бою!

## 2. КАРТИНКА ЗІ СНУ

Спочатку Софійка мала намір запросити на сьогоднішню виховну годину дядька Сергія, або Пустельника, як із Софійчиної легкої руки його називають удома. Щоб він як художник розповів їм про ту ж таки Тетяну Грушевську-Яблонську. Заодно показав би власні картини. На одній із них — міська вулиця з Софійкою углибині. 7'обто Софійки там недуже впізнати, але всі знають, що зображені там лазурові черевички є тільки в неї. Хай би Дмитро, і Вадим, і Завадчучка оцінили, що навчаються в одному класі не просто з якоюсь Щербань Софією, а Музою!

Та й керівничка Ліда Василівна з полегшенням зітхнула б: вона сама рада уникнути запланованої нудної лекції "Вплив суспільних стереотипів на моральність підлітків".

Проте, як зрозуміла з ранкового тітоньчиного дзвінка, Пустельник ще вдосвіта зненацька погнався до Леськівського замку. Телефон аж хлипав: тітонька (вона ж Сніжана) страшенно засмучена, адже сьогодні чоловікова черга бавити малого. Тепер доведеться ламати графік прийому клієнтів!

Тоді Софійка вирішила запропонувати класові екскурсію в картинну галерею.

Цю ідею сприйняли радо. По-перше, всі давно виростили зі стереокартинок на листівках-календариках, і проголошена тема про стереотипи, надто ж суспільні, нікого не надихала. Від слова "підліток" без п'яти хвилин восьмикласників узагалі тіпало. По-друге, нікому не

хотілося цілу виховну годину (шостий урок!) умлівати в спекотному, вікнами до сонця, біологічному кабінеті. По-третє, це значно веселіше, ніж попередня Софійчина ідея з прибиранням берегів річки Кам'янки. О, під час того виснажливого прибирання їхній 7-В прочесав усі береги, зібрав на себе все торішнє лугове реп'яшшя і дуже захотів їсти. Крім того, Софійка подерла курточку, Іваненко збив до крові коліна, Ірка згубила чотири накладні нігті, їхній 7-В поспалював тоді центнери екологічних, як говорила вчителька, папірців та сухою, понастягував до сміттєвих баків тони неекологічних упаковок, памперсів, прокладок, пластику й поролону. Егеж, про цю героїчну акцію потім схвально писала вишнопільська газета. Егеж, Ліду Василівну навіть нагородили грамотою. Але вдруге на такі недитячі жахіття (Господи, чи ці люди — свині? Чи гадають, що після них уже нікому не потрібні річки й береги?!) навіть сама Софійка хтозна чи сподвиглась би. Тим паче, Пустельник два дні по тому ходив до річки на етюди й бачив, що якісь

хазяї знову принесли до яру сміття, і навряд чи його застрога надовго зупинить їхні брудні наміри.

А галерея — це ж зовсім інше!

...І хоч у просторих прохолодних музейних залах Кулаківський із хлопцями багатозначно кихкотіли з оголеної (а й правда, сором дивитись!) скульптури, хоч Завадчучка більше переймалась намуляними в нових туфлях ніжками, а шкільну сумку свою підкинула носити Дмитрові Іваненку... І хоч сам Дмитро вирушив шукати предмети, які недавно продали для виставки татові друзі — чорні археологи, а біологічна Ліна Василівна гаряче сперечалась із екскурсоводом про сорт зображених на картині пролісків, — усі були в доброму гуморі.

— Яка тьола, гля! — гикнув Кулаківський (і цього хлопця Софія колись любила!).

— Да-а-а, нічо так матрьюха! — підхопили парубки (і ця вгодована Венера чи Даная вважається мистецтвом! Хоч би рушничком прикрили, їй-Богу!).

— Ану, позакривали свої ротові порожнини! — не-сердито гримнула Ліда Василівна. — І повирівнювали опорно-рухові апарати, повиймали верхні кінцівки з кишень! А ти, Іро, чого така надута?

— Понамулювала моднячими бумерангами нижні кінцівки! — пояснив Кулаківський.

— Сам ти бумеранг! — воркнула Ірка.

— То хай сяде тамо на стільчик, відпочине! І взагалі — не обзивайтесь: ви у музеї, а не в австралійській савані!

Чи то керівничка таки вирішила поєднати екскурсію з лекцією про моральність підлітків, чи то для

годиться показала свою строгість перед музеєницею. Бо вже за мить повернулась до намальованих квітів:

— А я вам кажу, що це уральські проліски!

— А я вам кажу, що не бував художник на Уралі!..

— А я вам кажу, що цей вид росте і в нас!..

Ірка десь присіла в куточку й затихла. Парубота трохи вгамувалась, решта бродили по залу.

Гм, картина "Русалка" Юлія Мокренка! Не так Русалка, як блакитно-зелено-жовта німфа. Чимось навіть скидається на Софійку, тільки в Софійки — блакитні очі під темним волоссям, а тут — зелені під русявим.

Видно, намальована в стилі Пустельникового улюбленого абстракціонізму, бо все дуже незрозуміло. Від людини хіба очиська: величезні, нарозхрист. А так — ні хвоста, ні луски. Де волосся, де тіло? Вся наче огранена блискітками, наче зліплена з водоростів. Хіба що — дуже сильне враження води, блиску і сонця. Це ж, як його... "іміресіо" — враження! Імпресіонізм це, а ніякий не абстракціонізм, о! Гордо озирнулась: леле, навіть нема перед ким такими розумними словами козирнути! Дмитро зі своїм рюкзаком і перекинутою через плече Ірчиною гламурною торбою аж ген далеко, іншим пацучикам не до імпресіонізму. Поруч так само пильно вдивляється в картини крізь свої товсті окуляри Леся Радзивіл, проте Леся — відмінниця й інтелектуалка, її ніякими ізмами не візьмеш.

Зате на ось цьому полотні і будиночок, і мальви — усе нормальне, чітке!

І рантом, наче вкопана, спинилась Софійка перед цією "нормальною" картиною. Цей будиночок вона вже бачила! У сьогоднішньому сні! Точно такий Ганочок, таке ж буйство рожевих мальв!.. А тут ще мала

бути... Ні, хвірточки не видно. Ага, мабуть, її заступили мальви! Теж Юліан Мокренко. "Удома" — підпис під картиною нічого не прояснював.

Проте дівчина вдивлялась і вдивлялась. У її сні ще була вишита фіранка (тут же — тільки світлий мазок на темному віконному тлі). Хоч і справді: чого б вишита? — будиночок панський, з колонами.

Екскурсія закінчилась, учителька та школярня хутко розпрощались і позникали. Тільки Софійка непомітно відстала від гурту й поволі ще і ще намотувала кола по залі. Заради картини з будиночком, звісно.

Але хвіртка! Софійці так ясно бачилась та хвіртка, що вона мимоволі потягнулась кінцівкою... тьху! — рукою, аби відхилити високі мальви... Ой, експонати чіпати заборонено! Ще, чого доброго, оштрафують чи, як каже Вад, штрафонуть! Швиденько відсмикнула долоню. На пальці залишився зелено-бурий слід.

Сторожко озирнулась. Ні, екскурсоводка вийшла, а безмовна, трохи набурмосена наглядка, обмотана в поперекові пуховою хусткою, саме клацала вимикачами, гасячи перероблені під електрику свічники-люстри. Натяк зрозумілий: пора й тобі, запекла фанатко, змотувати вудочки!

Виринула на тепле духмяне повітря, радо пірнула у вузьку завітчану вуличку, що вела додому. Тут, за галереєю, у ріденькому напівскверу, наткнулась на Ірку та Кулаківського.

Сиділи на лавочці, про щось шепотілися й кихкотіли. Софійка тільки й розчула:

— Той лунь усе ради мене робить, хороший хлопчик...

Видно, стороння особа неабияк наполохала парочку, Ірка стрепенулась, різко ткнулась нафарбованою мармизкою у Вадимове плече і, сердешненька, аж закашлялась.

Софійка багатозначно закотила очі й демонстративно покрокувала мимо. Парочка збентежено помовчала, тоді Ірка ніяково пирснула, а Вад хрипким од хвилювання голосом запитав услід:

— Софко, я надіюсь, ти ж на нас не нашохаєш?

— Що-о-о? — зневажливо озирнулась, уже заднім числом торопаючи, що "нашохати" — це те саме, що в батьків колись означало "шестерити", а в бабусиного покоління — "ябедничати".

— В смислі, не злиєш інформейшен ботанічці?

— Було б про що! — зневажливо труснула пишним хвостом і прискорила ходу.

За маленьку її мають?! Хіба вона, Софія, книжок не читала, фільмів не дивилась? Хіба сама, хоч і сором нині згадувати, не мріяла колись із тим дурним Кулаківським так само десь у затишку поцілуватись? Якщо вже зовсім начистоту, хіба й сама вона, Софійка, недавно, на свій день народження, не спізнала цього щастя, поцілувавши Сашка прямісінько (ну, може, не зовсім прямісінько: десь біля вуха поцілила) у щоку?!

Було б чим голову забивати: слинявими поцілунками гламурного Нарциса і наштукатуреної ляльки! (Ой, обіцяла ж собі не паскудитись брудними епітетами!). Навіть "хороший хлопчик", за сумісництвом — носильник гламурних сумок Дмитро Іваненко — зараз її мало хвилює. У Софійки-бо куди таємничіша справа: з'ясувати, навіщо шафа показала їй сон із тим будиночком!..

### 3. НОВІ НЕСПОДІВАНКИ

Фарба давно й легко відтерлась подолом шкільної спіднички, але той будиночок не йшов Софійки з голови. Це ж не із якого-небудь сну! Із шафиного!

Увечері навідався дядько Сергій. Він був трохи сумний (тітонька Сніжана дусалась на нього за раптовий від'їзд), але й радісно-схвильований. Адже сьогоднішнього ранку в Леськовичі один із будівельників його викликав саме через новину: при копанні каналу під комунікації знайшов монету. Пустельник виклав на стіл знахідку, Софійка з батьками заходились її розглядати. Двоголовий імперський орел, номінал три рублі, 1885 рік...

— Червінець, так, здається, тоді називався... — мудрував тато. — У ньому має бути якийсь відсоток золота, не менше чотирьох грамі

О, це б Дмитра Іваненка поспитати: він у таких речах знається! Але ж їм із батьком лиш натякни — всі Леськовичі перекопають!

— Щоб дуже старовинний чи рідкісний, то, може, й ні, — додав Пустельник. — Річ і не втому. Ось тут і тут подивіться — бачите відбитки інших монет?

Справді, по орлові — наче кружальця, сірувато-чорного кольору.

— Отже, гроші можуть бути зі скарбу? — здогадався тато.

— Саме це я й хочу сказати!

У Софійки похололо всередині. Скарб, про який не встиг повідомити Загублений у часі? Ні, цього не мусить бути! Ще рано, зарано йому знайтися! Дядькові наступні слова лиш підтвердили її тривогу:

— Той чоловік одразу пригадав сільську легенду, нібито колишній власник садиби Дашківський, утікаючи од революції, найцінніше майно прикопав десь на території замку! Селяни давно все там перелопатили, нічого не знайшли, то й утихло.

— Господи, як добре, що хоч я роду простого, не шляхетного, нема ніякісінької мороки з жодними тобі скарбами! — татові аби жартувати! — А якщо всерйоз, то нині варто це все тримати в таємниці. Бо чи ще є той скарб, чи нема, а шкоди замковій реконструкції нова золота гарячка може завдати ого якої!

О, це правда!!!

— Того мене будівельник і викликав на світанку! Мовляв, добре, що робочих було ще мало, ніхто не бачив, як він одрив червінця! А поділитись новиною кортить, от він і до мене! Ми домовились, що про це поки що — мовчок. Чоловік порядний, думаю, слова дотримає. Зрештою, сам же він і подав чудову ідею: монету виставити згодом як реліквію. Хоч у майбутньому дитячому пансіонаті всі зали й будуть оформлені, як колись, але варто зробити й кімнату під спеціальний замковий музейчик, егеж?

— Розумно! А скарб... Не для нас він призначався, не нам і відкопувати! — нарешті подала голос мама. — Може, якийсь Дашківський у якійсь Франції таки віднайдеться, хай сам і клопочеться тим багатством!

— Чужому він щастя не принесе, — радо підхопила Софійка. — Мені Дмитрик розказував десятки історій, коли успішні шукачі скарбів, серед них і "колеги" його тата, розплачувались за скарби здоров'ям, а то й життям!

— Так, після того, як Борис Мозолевський знайшов знамениту Пектораль, він також прожив недовго... — протягнув Пустельник.

— Гм, це як дивитись: здається, не менше двох десятків... Дай, Боже, мені й без зачарованих скарбів ще стільки протягнути!

— Тату! Знов ти за свій чорний гумор! Ви усі в мене маєте жити достатньо, не менше, зрозуміли?

— Домовились! — припечатав долонею по скатерці тато.

Все, здається, тривожну для Софійки розмову нарешті вичерпано. Можна поділитися власними турботами.

— Ви краще скажіть, дядечку, що то за картина в нашій галереї?  
"Удома" називається? Хто такий Юлій Мокренко?

— Тільки й знаю, що Юлій Мокренко — родом з Вишногополя, —  
здвигнув плечима Пустельник. — Нібито цікавий художник-модерніст.

— А той намальований дворик із мальвами, об які я пальця замурзала  
— він ще десь зберігся у Вишногополі?

— Мальви точно перецвіли! — пожартував тато.

Але Пустельника зацікавило інше:

— Замурзала кажеш?

— Ні, ну... Так, тернула трохи... Мені здалось, що за мальвами хвіртка,  
мимоволі хотілося їх розсунути... Але рука легко відмилась, а на картині,  
повірте, ні слідочка не зосталось!

— Як могла фарба, нанесена більше ста років тому, залишити слід?!!

А й справді! Про це Софійка і не подумала! Торкнулася ж зовсім  
легенько!

— Ти певна, що то була саме фарба? — не вірив дядько Сергій.

— Ходіте разом — переконаєтесь!

#### 4. КОНВАЛІЯ І КАНАЛІЗАЦІЯ

Цього вечора на побачення з Фадійчуком Софійка вирядилася з цілим  
почтом. Тато на роботі затримався, мама поїхала в Половинчик  
допомогти бабусі й дідусеві з городом, тож дівчинка лишилась із

братиком Ростиком. З ним довелося і до хлопця йти, куди ж дінешся. І — з пухнастою кицькою Чорнобілкою: її ще кошеням Софійці подарував саме Сашко, тож це, можна сказати, їхня спільна вихованка. І Ростик, і кицька неповнолітні: першому рік плюс три місяці, другій за тиждень гряде річний ювілей. Обоє страшенно гар-нюні: братик вабить світлими розумними очиськами й кумедним лепетанням, а кішечка останнім часом дуже вилюднила (мабуть, правильніше сказати — ви-кітніла), з підлітка перетворилась на пишну красуню. І, нарешті, обоє страшенно влізливі: що Ростик поривається на всі боки досліджувати світ і тягне його до рота, що Чорнобілка полює за комашнею та час від часу гризе травичку.

— Ти тільки глянь, Сашку, — не втомлювалась хвалити кицуню, — Хвостик ще більше розпушився! А як кокетливо навчилась ним кермувати! Туди-сюди, туди-сюди! Ну, не йде — павою пливе!

— Ти... Ти теж гарнієш і гарнієш! — ніяково пробубонів свіжозліпленого комплімента хлоп'як.

Умент щоки обом залило червоною хвилею. Хоч би не помітив Софійчиної зморшки на лобі, а то зразу б розчарувався! І не станеш тут пояснювати, що правильно треба "гарнішаєш", а не "гарнієш"!..

Аби приховати сум'яття, навперебій кинулись зупиняти Ростика, який умудрився вхопити Чорнобілку за розхваленого пишного хвоста, проте кішка граційно випурхнула з дитячих обіймів.

— Дай-дай! — хлоп'я розпачливо простягує рученята за втікачкою.

— Заспокойся, киця не їстівна! — спіймала братика і всадила у візочок. — Сашку, в тебе нема чим його забавити?

— Нема! — хлоп'як підозріло швидко перегородив Ростикові шлях до своєї правої кишені (у якій, мабуть, дещо було).

Витерла малому рученята мокрою серветкою і дала шматок яблука.

— Декілька хвилин спокою забезпечено!

Сашко мовчав. Наче збирався і не зважувався щось сказати. Дивно: мовби й не було того поцілунку, яким вона віддячила йому за дарунок на день народження. Обоє мовби злякались, і повернулись до звичайної колишньої дружби. І це добре, бо Софійка зовсім у собі заплуталась. Коли хлопця поруч нема, думки про нього щонайніжніші. Коли ж він, звичний і звичайний, ось крокує поруч, вона ловить себе на тому, що анічогісінько до нього не почуває. Гаразд, їй приємно раз-пораз ловити на собі його полохливий захоплений погляд, але... Але не певна, що може віддячити йому тим самим...

Раптом збоку щось пирснуло сміхом. Це з бічної вулички просто на них ледь не вискочили Вад і За-вадчучка. Ірка, загальмувавши, різко повернулась до Кулаківського, чим мало не збила його з ніг. Щось ховаючи під куртками, вони поспішили назад у вуличку й дуже швидко зникли в її лабіринті.

Навіть не встигли бовкнути чогось у'їдливого на Софійчину й Сашкову адресу!

— Як розумію, це той твій знаменитий Кулаківський? — лукавенько зиркнув на Софійку Фадійчук.

— За "твій" дехто зараз дістане справжнього кулака! — так само жартівливо пригрозила хлопцеві.

— З задоволенням, тільки цур — бити не в праву кишеню!

— Гаразд, праву залишу на розтерзання Ростикові! Зазирнувши у візочок, розсміялись: малий заснув! Зробилося легко й спокійно. Нарешті можна поділитись придибенціями зі сном у шафі та картиною.

— ...Ну, до фарби нам з тобою діла немає, — вислухавши, діловито міркував Сашко. — Реєстр.. Реставровували там вони її чи якість така — їхній клопіт. А от розшукати цей будинок або хоч місце від нього...

Як завжди, вгадав Софійчині думки!

— Неодмінно знайдемо! Але спочатку маєш побачити саму картину! Пустельник обіцяв навідатись до галереї зі мною завтра о шістнадцятій. Приєднуйся!

— Завтра?.. Ні, о шістнадцятій не зможу! У шефа на роботі якраз почався сезон, а я ще напросився підробляти на будівництві його нового офісу!

— Вічно ти шукаєш мороки на свою голову! Назбирав тої роботи, як собака бліх! Хоч би до літа дотерпів! Школа ж!

Слово "школа" завжди діяло на Сашка, як... Мабуть, як блохи на згаданого сердешного пса. Проте сьогодні він був на диво стриманий і якийсь наче винуватий:

— Улітку само собою! Та й хто це захоче ждати? І чого, питається, ждати? Поки мені мої "п'ятірки" у табель виставлять? Однак "дванадцятий" лише з фізкультури та малювання. Знаю-знаю: всіх грошей не заробиш. Але я ж іще тут... Затіяв удома зробити нормальне опалення й каналізацію. Щоб жити — з усіма вигодами. Дозволи-довідки вже зібрав.

— Ти-и-и??? — Софійка добре пам'ятала Сашкову квартирку-напівпідвальчик. Над тією квартиркою в старезному будинку мешкала торік і її родина. Поки не перебрались у нову трикімнатку, придбану в кредит. Стіни в колишньому домі з'їв грибок, підлогу поточили шашлі, опалення пічне, а труби — такі безнадійно гnilі й іржаві (може, і через те, що Софійка якось не закрутила крана й залила Фадійчуків), що

перемонтувати їх міг наважитись тільки дуже самовпевнений тип, або, як мовить Кулаківський, повний пінгвін!

— Щось я сам, для чогось — майстрів найму! — трохи аж образився за недовіру Сашко. — Скільки можна дивитись, як мама щоразу мучиться з пранням, як сестри морочаться з купанням?.. Як узимку всі по черзі трусимо сажу, коли поруч газопровід! Як-не-як, а я єдиний чоловік у сім'ї.

— Та я що? Я ж нічого! — засоромилась дівчинка (Боже, коли він навчився так переконливо промовляти?). — А до картини... Можна сходити й пізніше, музей закривають о шостій!

— Можна, але... Я з шостої працюю вдома... — винувато похнюпився Сашко. — Канави копаю...

Ну що тут скажеш? Софійка тільки зітхнула.

— Думаєш, мені приємно, що через той ремонт... Але вже легше, що хоч розказав тобі, бо не знав, як і підступити!.. Не хотів завалювати тебе своїми проблемами...

Софійка знову зітхнула.

— Ні, ну, це поки підготовчі роботи, а як майстри будуть, піде скоріше! — все наче виправдовувався.

Чи ж вона перечить?

— Але не переживай, на тебе час я завжди знайду! — вибачливо чіплявся своїми великими очима за її погляд. Тоді обережно дістав із кишені (отієї, правої!) запакований у целофан букет конвалій. — І гроші на квіти.

Ну який він, цей Сашко! Який же він!..

— Д... дякую...

Гарно, що квіти конвалій схожі на сльозинки. Можна притулити їх до обличчя, і ніхто не здогадається, що по ньому збігла сльозина справжня — гаряча й зворушлива...

## 5. В МУЗЕЇ

Пустельника, чи пак живописця Сергія Кавуна, у галереї знали й шанували, навіть декілька разів пропонували зробити авторську виставку.

— Невже надумали виставлятись? — радісно зустріла його вже знайома екскурсоводка, чепурна повновида жіночка.

— В мене ще замало гідних полотен, Елеоноро Семенівно! Поки що ми з немогою прийшли помилуватись чужими шедеврами! В експозиції, кажуть, наш вишнопільський майстер Юлій Мокренко?

Так, дні картини: "Удома" й "Русилка", Музейниця підмела гостей до вже знайомих творів, Що зроби їм: гарний чоловік і для старих жінок гарний! Тобто для тих, що старші від Сніжини й Пустельника. Навіть його зачіска хвіст їх не відлякує. Тож поки Елеонора Семенівна сяяла перед дядьком Сергієм, Софійка непомітно спробувала колупнути фарбу на "Русалці". Мазки тверді й тримаються, ого, як міцної

Дивно: чому шафа не показала дівчинці у сні "Русалоньки"? Яка не є, а все ж має стосунок до її, Софійчиної, суті. Ні, саме цей будинок приснився!

Тепер набагато уважніше прислухалась до екскурсовода:

Юлій Олександрович Мокренко це псевдонім, справжнього прізвища не встановлено. Сам Юлій із найнижчої бідноти, з якихось найостанніших старців. Але ще змалку виявив надзвичайний малярський талант, пішов у науку, навіть учився в Петербурзі, закінчив Паризьку Академію мистецтв! Повернувся додому, оженився, замешкав у цьому будиночку... Нібито співав і грав гарно. Був душею інтелектуального й національно свідомого вишнопільського товариства. Отого самого, що й лікарі Громовенки, брати Капівецькі, родина Яремоних, генерал Сгудзииський, цукровар Щербанівський та адвокат Сирівець...

Ого, скільки у Вишнонолі було поважних людей ! — вразилась дівчинка.

А вона гадала, що крутіших за скороспілих дворян Кулаківських, та ще Жуковських, Пашківських, Їжакевичів і Дульських, яких у народі називали дідівськими прізвищами Кулаки, Жуки, Пашки, Їжаки чи Дулі, у містечку не водилося!

— Ні, це лише гурточок, що намагався витягти рідне українське коріння з-під століть імперського забуття! Були ще німецькі аристократи Майєндорфи, польські пани Радзивіли, російська генеральська родина Гонцових, єврейські магнати Фішмани... Як і годиться, вони тримались окремими громадами, підтримували кожен свою рідну мову, свою віру! Тут у нас ненудно було: зайдеш у єврейський квартал — єврейська мова, старим парком польські панянки гуляють — по-своєму цокотять, під кірхою після служби всі по-німецьки шпрехають... Свої школи в кожного були. Якось порозуміння знаходили, не сварились! Мокренко твердив: "Школа, яка не хоче бути безсилою, має бути національною". Мову хотіли вивести з просто розмовної на світовий, науковий рівень! Не даремно він входив до групи упорядників одного з перших українсько-російських словників, отієї, що їх очолював відомий вам професор Комар...

Звісно, ні про якого Комара Софійка теж не чула (знала тільки краєзнавця Гарбуза).

— У наших фондах зберігається лише дві картини цього майстра, але й із них видно, як стрімко Юлій рухається від реалізму до модернізму: різниця в часі між "Удома", де намальований цей будинок, і "Русалкою" — всього кілька років!

О, так Пустельник і казав: імпресіонізм є течією модернізму!

— А що з тим будинком далі? — Софійка домагається.

— ...Будиночок? Подальша доля його невідома. Тобто нам невідома.  
— Елеонора Семенівна трохи знітилась. — І Іу, ви ж розумієте, Мокренко багато років, ну, був репресований, так званий ворог народу, ну, ви

ж розумієте... То ми ще лиш починаємо, так би мовити, підступати до вивчення його неординарної постаті. А в ній, зрозуміло, суцільні білі плями... Будинок же навряд чи ще є: коли прийшли більшовики, Мокренка заарештували, майно конфіскували... Він потім начебто й повернувся, і тихенько десь віка доживав... Але де саме, треба архіви піднімати, шукати, вияснити. У нас же коштів немає, штат скорочують: хто буде цим займатись?

Ох, правий вільний краєзнавець Віктор Гарбуз: музейні чиновники тільки нарікати вміють!

— А я? Можна, я займусь цим? Безкоштовно!

— Неодмінно. Років через двадцять, як виростеш!

— Ні, я серйозно, Елеонор' Семенівно!

— Я теж серйозно. Так, у мене все, — музейниця показово відвернулась від Софійки і засяяла кокетливою усмішкою до Пустельника: — Що іще вас, пане Сергію, цікавить?

— Прошу? — Пустельник не зводив очей з полотна "Удома".

— Кажу: я до ваших послуг, Сергію Яковичу!

— А, так-так! Тоді, пані Елеоноро, — одійшовши, глянув на картину ще віддалік, — чи Вам не здається, що, як для майже столітньої картини, тут занадто яскраві фарби? Ну, просто наче вимиті з милом!

Софійка трохи розчарована. Ще б про пральний порошок забалакали! Пальцями, пальцями хай спробує!

Але реакція Елеонори Семенівни дівчинку вражає. Примруживши очі, жінка дивиться на картину, тоді блідне, тоді червоніє... Хитає головою... Тоді різко підходить, мацає, нюхає, приглядається до автографа біля рами в куточку...

Після цього чинить щось узагалі несусвітнє: по черзі підбігає до інших картин, проробляє над ними ті самі операції...

— Во... води!

Мабуть, вона хоче випробувати фарбу ще й водою, Софійка рихтується бігти бодай по якую склянку...

...Та в цю мить Елеонора Семенівна зсувається донизу, Пустельник ледь устигає вхопити жінку попід пахви.

Музейниця зомліла!

— ...Заберіть звідси дитину! — такі були перші екскурсоводчині слова, коли вона оговталась. Дядько Сергій поглядом дав Софійці зрозуміти: мовляв, мусиш іти додому. Сам лишається і спробує все з'ясувати.

Неохоче побрела до виходу. Було кривдно. Колись Софійка звела для знайомства загадкового парубка Сергія і норовливу красуню Сніжану, а потім стала третьою зайвою. І нині лаври відкривача якоїсь недоброї таємниці (очевидно, картини невдало помили) впадуть на інших. У той час як вона, саме вона перша забила тривогу!

## 6. Темна смуга.

Того вечора і весь наступний ранок Софійка марно чекала від Пустельника пояснень. Виявилось, тітонька Сніжана терміново поїхала на медичний семінар, дядько залишився удома з дитиною. А розмова це, бачте, не телефонна.

— То й не треба! — Софійка якнайспокійніше переживувала підхололий сніданок: у мамі сьогодні в школі чергування, вона вже побігла, дорогою підкинувши Ростика бабі Валі.

Сашка турбувати не стане. Хай спокійно риє свої канави!

Вона піде шукати будиночок сама! Сьогодні ж, щойно закінчатся уроки!

Уроки не закінчувались довго. На хімії у Софійки потекла паста, і хрусткий, накрохмалений — у кращих Сніжаниних традиціях — білий халат зарябів жакливими синіми плямами.

На алгебрі нова прикрість: Оксана Олегівна перехопила Вадимову записку, яку той передавав Софійці. Хоч він, мабуть, просто просив списати самостійну. Епістолярій Кулаківських її вже давно не цікавить, а все ж... І не перепитаєш на перерві, чого, мовляв, ти, Вадимчику, хотів!

Зате Ірчина записка до Дмитра дійшла безперешкодно! "Дімончику! Перше й друге завдання виїхала на шпорах. Якщо стрільну в тебе ще й третє, буде зовсім люксово. Цьом-цьом! Іра", — встигла прочитати

боковим зором. Атож, цінна інформація! Поєднання лірики й фізики, тобто математики! Мабуть, і шпори, тобто шпаргалки в того-таки Дімончика вициганила! Чого ж не називала його так, як перед Кулаківським: лунь, тобто лох, тобто наївний простачок?.. Утім, треба просто глибоко вдихнути — ви-и-идих, вди-и-их — ви-и-идих! От і гаразд, і навіть подумки не стане Софія коментувати цього неподобства!

Укрліт теж не минула без несподіванки. Ірка забула свого підручника і позичила в Іваненка. Хай би, але ж тепер Софійчина книжка — на двох.

— Не сподівалась, Дмитре, що прийдеш без книжки! — дорікнула вчителька.

— Вибачте, буває... — промурмотів Дмитро, спалахнувши по самі вуха.

Софійка ледве стрималась, щоб не виказати справжньої винуватиці. Точно лунь!

Лишалось пересидіти фізкультуру. Справді пересидіти: коли Софійка взялась діставати з пакета форму, там виявилась тільки спортивна кофта, а замість решти... Іграшковий ведмедик і пляшечка з молоком! Рос-тикова робота! От шалапут малий! Невже до баби Валі мама понесла його з Софійчиними кросівками?

Спішно запхала те добро назад у пакет (не всі ж мають почуття гумору!). Доведеться стирчати на лавці штрафників. Фізкультурник, який досі пробачав їй (що правда, то не гріх: забувала форму й раніше) та іншим дівчатам таку недисциплінованість, нині був сердитий. Адже через мжичку не зміг повести школярів на стадіон, а через якісь непередбачені зсуви у розкладі якраз мусив провадити урок у двох класах одночасно: в сьомому "А" і сьомому "В".

Трохи нудно і дуже твердо, але в штрафному сидінні є свої плюси. Наприклад, можна від стежити, що веківські хлопці спортивніші за

аківських. Дмитро Іваненко — той узагалі суцільна спритність і грація. Вадим Кулаківський у баскетболі не дуже, але який же фірмовий прикид, як поважно себе несе! Чемпіон! Олімпієць! І всі підігрують! Недарма й вона колись клюнула... Е ні, он той високий аківець — його всі знають за оригінальним прізвиськом Альбабарін — усе намагається Вада штовхнути, підчепити, принизити. Ех, учився б із ними Сашко Фадійчук: той показав би, хто справжній чемпіон! Колись, як ще в одному дворі жили, ніхто з паруботи обігнати його не міг!

...О, гля, що робиться: частина підпорядкованих Кулаківському векіців уже переметнулися в ад'ютанти до алі-баби! Та її Чорнобілка, коли їй дають шмат ковбаси й наказують служити, і то поводить ся з більшою гідністю! Чують силу? От вам і чоловіча дружба!

— Щоденника неси! Чи я по-китайському говорю? — кинув Софійці фізрук, минаючи її лавочку. Чи не вшосте за півгодини!

Вони що, змовились проти неї? Ну принесе, принесе вона йому того щоденника!

Не тямлячись від праведного обурення, летить до виходу. Біжить коридорчиком, влітає в роздягалку...

У роздягалці її зустрічає темрява й дівочий вереск. Кого це вона тут наполохала?

Вмикає світло. У кутку збилися до купи троє: Ірка Завадчук з аківками Лізкою та Аською. Софійка й не завважила, що їх нема на уроці!

Під ногами у трійці щось дзенькнуло, руки ховають за спинами...

— Ви що, світла не можете ввімкнути, що сірники палите? — здивовано нюхнула дим.

Дівчата збентежено мовчали, тільки ще більше зіщулились.

Чудні, їй-Богу! Софійка згадала про фізруків наказ, пішла до ранця й випатрала з нього щоденника. Метнулася до виходу... Ні, тут, крім диму ще щось... Дезодорант якийсь, чи що? Може, ліки?

— Щось трапилось? Комуś погано? — обернулась до Ірки.

— Е... Ну, можна сказати, й так... — Ірка здушено. Від сміху? Чи таки напад задухи? — Але вже попустило!..

— То хоч би двері відчинили, бо справді дихнути нема чим!

— Е ні, все о'кей! — втруtilась Ліза. Голос її стає співчутливим і солодким: — Що, канат уже двояка втравив?

Канат — це високий худий фізкультурник зі своїми зауваженнями!

— Ох, та вже! — з виглядом мучениці:героїні кивнула на щоденник.

— Бідне-е-енька! — поспівчувала трійця.

Ех, зараз би щось дотепненьке та в'їдливеньке їм різонути: надто-бо добре знає свою цюм-цюм Ірку. Ні, ну не зі злості, звичайно, а так, для гумору. За традицією, так би мовити. Але нічого не придумалось, довелось просто гордо і мовчки піти.

Причинивши двері, на хвильку зупинилась, припавши до них вухом. Так і є: кихкотять, навіть регочуть.

— Оце засвіtilись, блін! — спльовує Лізка.

— Сто пудів, що закладе! — Аська.

— А я вам кажу, не закладе! — це вже, здається, Ірка.

— Що, така перевірена?

— Ну, типу того... Заб'ємся на флягу бірміксу, що вона й не вкурила, що сталося!

— Та ну?!

— Антилопа Гну! Кажу тобі!

— Нє, дівки, Ірка правду базарить: якщо та Парася соску з молоком у пакеті носить!..

У-у-ух-х-х! Це вже занадто!!! Курити Софійка не курила й ніколи не збирається, але з молоком — це таки перебір!

Поки дівчата аж кувікали від реготу, Софійка, стиснувши кулаки й злощасного щоденника, рушила до спортзалу. Хай би подивився, хай би поглянув на тих прогульниць! Не знає, що вони там робили, але... По сумках чужих лазили, це точно!

Вчитель розмашисто писав зауваження у щоденник, а Софійка згорала од вагання. Ох, як же хочеться розповісти! Нашохати себто! Чи закласти — хай би самі вибрали, що більше до смаку. А то їй — зауваження, а вони — енками обійдуться, мовляв, на уроці відсутні та й годі?

Ледве переборола той клубок ображених і образливих слів, що клетотів усередині й уже підкочувався до горла. Вди-и-их! Ви-и-идих!.. Раз обіцяла собі не опускатись до чужого паскудства, то так і буде!

## 7. СВІЖІ ПРИКРОЦІ

Смуга невдач не миналась. Обходивши ближні вулиці, Софійка не знайшла ані натяку на будинок із мальвами.

Сутеніє, але ще бодай до Фадійчука навідається: як там він зі своїми ремонтами?

Видовище колись рідного куточка, як мовиться, тепер було не для слабких нервів. Кругом розрито,

розкидано, завалено!.. В одному з рівчаків щось вовтузилось, те "щось" виявилось замурзаним по вуха Сашком.

— Оце несподіванка! — його зуби щасливо забілили в щирій усмішці.

Софійки на усмішку якось не вистачило, але мужньо пробурмотіла:

— Тобі, може... Помогти?..

— Ще чого бракувало! — бадьоро вистрибнув на поверхню. — Щоб русалонька стала якоюсь мишею-землерийкою? Зажди, вмюсь, хоч посидимо трохи, розкажеш про свої справи!

Поки Сашко хлюпався біля колонки, дівчинка збирала всі зусилля та вроджену й прищеплену чемність, аби утриматись від коментарів. Бо ж супроти цього розгардіяшу всі музейні конфузи — дитяча забавка!

Вони сіли на колоду в кінці стежечки: лавочка стала на заваді рівчаків, тож її довелось викопати. Над ними стартував до розквіту здоровезний кущ жасмину.

Софійка спершу обережно, а потім — з усіма емоціями й образами — виклала-висипала історію "екскурсії" в галерею з Пустельником. Сашко не зрозумів тривоги музейників:

— Як думаєш, чого вони так трусяться над тими картинами?  
Зачаровані вони чи що?

— Не знаю... Тільки ясно: там якісь проблеми, якісь таємниці. Правду кажуть, що в кожного — свій скелет у шафі!..

— Скелет?

Сашко здригнувся, чи то лиш здалося? Зрештою, усмішка його чомусь давно пригасла.

— Ну, не справжній же! Навіть не фабричний, як у нашому ботанічному кабінеті! Фразеологізм такий! Або ще кажуть: "У кожного власні таргани в голові".

— Угу. Або: "В кожному болоті свої чорти водяться", — ти бач, Сашко нехотячи ще й український відповідник дібрав! — Знаю, що цей, як його, фразологізм... І не здригнувся я зовсім!

— Ану, друже, признавайся: крім ремонту, тебе мучить ще якийсь клопіт?

Хлопець наче сполохався, але й зрадив:

— Софійко, ти, як завжди, мене бачиш наскрізь! Ти єдина... єдина мене розумієш!

Добре, що в сутінках не видно, як обоє зніковіли. Коли ця хвиля спала, Софійка повторила:

— Отже, я уважно слухаю...

— Є що розказувати, а нема чого слухати... Справді. Недавно прислала нам листа двоюрідна тітка моєї мами, баба Ксеня чи як її... Пише, що дуже хвора, і просить маму приїхати її доглянути до смерті... Дітей у неї нема... І все б нічого (ну, крім того, що самої баби шкода, звісно), якби не жила так далеко! А то аж у якійсь Матвіївці, я навіть по карті у школі дивився: вісімдесят кілометрів звідси, не менше!

— Стривай-стривай! А ти як без мами? А сестри? Її що, сюди не можна перевезти?

Сашко розвів руками: бачиш, мовляв, які тут умови. Та й куди — в одну кімнатину? Далі ж пояснив:

— Баба хоче померти в рідній хаті. Хата простора, двір і город великі. "Переїжджайте, — пише, — сюди геть і жити, не пошкодуєте".

— Поїдеш?

— Я ні! В мене тут робота і все... Та й Вірці, Надьці й Любці хоч би перший клас тут закінчити! Любка після

твоїх занять, здається, на похвального йде, та й Надька не відстає, хоч і бере не так знаннями, як проворністю!

— І що ж тепер?

— Та оце ж пробую видумати! Мені то ще й краще, як вони під час ремонту не будуть під ногами плутатись.

— Може, дівчат, той... до нас? До кінця травня? Я з мамою пораджусь...

— Ні в якому разі! Щоб вони вам своїми теревеннями всі мізки позабивали? — замахав руками Сашко. — Тобі вдома тиша потрібна — уроки вчити. У вас ще й дитина мала, і кицька: вони ж обох заносять на руках і позаціловують! Ні, пробач, але свої проблеми я звик і повинен вирішувати сам!

Самостійний який!

— І що ти плануєш? — не без полегкості запитала Софійка: одну із сестер вона ще витримала б, але трьох — тут Сашко як у воду дивиться!

— Та, як сказати... Почерк-то у баби Ксені ще ого-го! Ну, не хворий зовсім! А що це значить? Просто хоче собі товариства на старість, а біля хати помічників! Коли так, то наша сім'я ще довго буде, як твоя бабуся Ліна каже, хто в лісі, хто в стрісі.

— То так їй і напишіть!

— Але ж це лиш мої здогади! Мама вірить, переживає, готова хоч зараз відпустку брати, нас забирати й у Матвіївку летіти!

Сашко сидів понуро, втупившись у безвість, гострими ліктями зіпершись на коліна, худі, але жилаві, міцні руки зчепивши поперед себе. Мало не світова скорбота! Понапридумував!

Софійка всміхнулась і погладила його плече:

— От уже Шерлок Холмс і доктор Ватсон в одній особі! Знаєш, є в англійців казка, "Трос розумників"

називається. Там герої придумали собі горе і над ним, придуманим, ридають! Та все ще сто раз вирішиться, все буде добре!

— Думаєш? — прояснів Сашко.

— Певна! Варіант А: мама з бабою Женею не зійдуться характерами, і за тиждень-другий кожен залишиться при своїх інтересах, тобто при своїх хатах! Варіант Б: баба Женя за місяць одужує, щаслива мама з кошиком гостинців од вдячної пацієнтки повертається додому! Варіант В... М-м-м... Зараз придумаю!

Сашко щиро сміявся і мов аж поривався її обняти, але вчасно згадав, що не дуже чистий, що в робочому одязі, тож не наважився. Тільки вхопив її руки і гарячково-ніжно затиснув у досі неприступний замок своїх долонь.

— Звичайно, якщо ти більше нічого, справді страшного, не приховуєш! — змовницьки саянула на нього очима.

Ой, краще б вона цього не казала! Бо хлоп'яка мов струмом ударило, а чолом наче просунула темна хмара.

— Ні, нічого! — заявив якось аж надто поспішно. — Хіба тільки, що я тебе... Що ти в мене... Що ти найкраща!

Поривчасто притягнув її замкнені руки до своїх вуст і... поцілував їх!

— Ти що? Це я мала би!.. — леле, оце бовкнула! Жар пронизав Софійку з голови до п'ят, вона різко визволилася з полону.

— Все, бувай, скоро стемніє. За мною вже спохопились! — і рвонулась до хвіртки.

— Пожди, я передягнусь і проведу!

Але Софійка була вже далеко.

Бігла з усіх сил, не помічаючи темряви. Гамувала гарячість щік не менш розпашілими долонями, калатання серця — розкуйовдженими думками.

...Вона хотіла поцілувати його руки... З поваги до його працьовитості чи від напливу ніжності?..

...Втікала — від нього чи від себе?..

...Вся палає — від сорому чи від блискавок, що проскакують між ними?..

Справді Сашка іще щось мучить, чи лише здалося?

## 8. ПОЯСНЕННЯ

Удома чекав Пустельник.

— Дядьку Сергію, розкажіть же нарешті, що там в тій галереї? — тепер Софійка його просто так не відпустить!

Але він показав очима, що, мовляв, треба перечекати, поки піде гостя — припекло бабі Валі саме цього вечора прискочити на чай зі своїми пундиками! Заодно не переставав з апетитом уминати бабині лакітки: ясно, що Сніжана скоріше займеться відбілюванням волосся чи манікюром (не кажучи вже про пацієнтів і сувору дієту), ніж печивом! І це ж треба вміти: навіть жуючи, зоставатись таким же красивим і шляхетним!

Баба Валя все розхвалювала свого чоловіка. Заміж вийшла вона всього кілька днів то^іу — за дідуся з сусіднього кварталу. Зійшлись із ним на ґрунті безмежної любові до котів (ну, й без Русалки з Білокрилівського лісу тут не обійшлось, але бабі цього знати не

треба). її Фантика дід прийняв як рідного, і тепер вони щасливі утрюх.

Нарешті сусідка пішла, Пустельник доїв останнього пиріжка, почекав, поки тато доприсипляє Ростика, і почав свою розповідь.

Виявляється, Софійка нехотячи допомогла музейникам встановити жахливий факт: картини підмінено! Аж чотири. Тобто оригінали десь зникли. Замість них зловмисники лишили в галереї копії, ще й не дуже якісні. Інша техніка, стиль... Окремі автографи на звороті досі розмазуються!

— Але як же це сталося? — Софійка з ходу взялася за слідство. — Музей пограбували?

— Причому дуже майстерно. Ніде жодних слідів зламу чи проникнення... А цього за білого дня навіть за прикриттям екскурсійного натовпу не зробиш: потрібно спершу обміряти і, як мінімум, якісно перефотографувати старі картини. Потім кожну з них зняти, почепити копію...

— Отже, помагали свої? — припустив тато.

— Чесно кажучи, вже навіть є кілька підозрюваних!

— А серед тих підозрюваних не може бути, перепрошую, сама Елеонора? — метала версіями Софійка, — Вона, до речі, грала відчай аж надто театральню! І нащось вимагала виставити за двері дитину, тобто мене!

— Щодо тебе, Софіє, то я відразу пояснив: дівчина ти не тільки гарна, а й дуже розумна та надійна, зайвого не розбавкаєш.

Дядькові слова на якийсь час убили в Софійці доморощену Агату Крісті й розворушили притлумлений годину тому жар. Тож кількох наступних речень вона од хвилювання просто не спромоглась почути.

Оговталась, коли вже звучало:

— ...Грішок за Семенівною справді тягнеться, але значно скромніший. Вона звинувачує себе за те, що одного вечора, замикаючи музей останньою, забула розставити традиційні пастки! їй саме подзвонили з дому, забили памороки якимись проблемами, і вона...

— Що за пастки? — поцікавилась мама.

— Це така собі плутанина з мотузків по всіх кімнатах. Злодій у темряві мав би в них заплутатись...

— Тоді впасти й здерти коліно або набити синяка! — в'їдливо докинув тато. — Щоб потім за синяком простіше було крадія упізнати. Наді-і-і-ійна система захисту в наших музеях, нічого не скажеш!

— Це ще один привід не втаємничувати у справи сторонніх! — зітхнув Пустельник. — Музейники вдають, ніби в них не пастки, а нормальна сигналізація. Признатися, що на нормальну бракує коштів — за ніч усе повиносять!

— Аз пастками — виносять по трохи! — обурювався тато.

— Та й так довго протримались! — розвів руками Пустельник. — Мабуть, саме завдяки таким придумкам досі неторкані чимало речей на зразок Рафаелевої "Мадонни", котра насправді зовсім не древня копія, як мовиться про людське око.

— Невже оригінал? — ахнула мама. — Ота картина, що висить при вході справа?

— Та самісінька. Але це між нами, звісно, — змовницьки підморгнув Сергій.

Але Софійку наразі цікавив не Рафаель, а злочинець.

— Дійде черга й до нього! Якщо не Елеонора Семенівна, то хтось із її рідні! Вони ж у курсі щодо цінності експонатів! І, прокручуючи аферу, ніби зовсім

випадково подзвонили з дому! А там уже заздалегідь підроблений ключ, відсутні пастки — і готово!

— Гаразд, але який сенс рідним підставляти своїх?

— Ну, по-перше, хто б міг подумати, що неповнолітній екскурсантці заманеться помацати картину? — не здавалась дівчинка. — По-друге, сенс може бути у грошах! Одна лиш картина "Удома" коштує, мабуть, цілі сто гривень!

— Цілі сто? Ха-ха! — сумно реготнув Сергій. — А 70-100 тисяч не хочеш? Саме так ціниться у світі нині модний крадений "соцреалізм"! Ну, це одна з течій модернізму, мистецтво, яке впроваджувалося, чи пак нав'язувалося в Радянській імперії, тобто в Союзі. Але про течії не зараз. Зараз про те, що вибрали для підміни полотна Сергія Шишка, Тетяни Яблонської...

— Яблонської? Тієї, що малювала "Ранок"? — вразилась дівчинка.

— Саме так. Тільки тут, звісно, була інша картина. Здається, "Квітневий день". Отже, Яблонської, Шишка і ще Григор'єва. Юлій Мокренко попав у цю компанію майже ненароком: очевидно, завдяки подібності стилю. Адже "Русалки" Мокренкової не чіпали, взяли тільки "Удома" — певно, за реалізм, який ще тоді не встиг стати імпресіонізмом і який видався їм подібним до соціалістичного...

— Це наштовхує на думку, що цупив хтось не дуже обізнаний, — припустив тато.

— А може, для окомиллювання? — не бажала відмовлятись од власної теорії Софійка.

— І що ж далі? — запитали всі майже одночасно.

— Музейники довго панікували й радились. Колеги просять Елеонору не виказуватись перед начальством, дехто радить узагалі замовчати підміну. Підсохне,

мовляв, через десять років ніхто й не здогадається! Хтось навіть жартував: було по одній прекрасній картині, тепер по цілих дві — кому від цього гірше?

— О! Ще один доказ того, що замішані свої! — аж підскочила Софійка.

— Але сама Елеонора, за нею і решта зійшлись на тому, що мовчати не можна. Для початку викликали групу столичних експертів і вже на основі їхніх висновків порахують збитки й подадуть заяву до міліції... Очевидно, я теж проходитиму як свідок.

— Отакої! Через мене ви, дядечку, маєте клопіт?

— Нічого, я звик! — засміявся Пустельник. — Відновлення Леськівського замку теж не я сам собі придумав, але без нього тепер життя не уявляю! Задля доброго діла не шкода.

— Ні, ну, ми вам допоможемо! Скажіть тільки чим! — щиро запевнила дівчинка.

— Поки що абсолютним спокоєм. Гадаю, добре, що тебе, Софіє, до справи таки не приплели. Пропоную тримати язика за зубами. В інтересах слідства, так би мовити. До речі, Сніжана теж поки що нічого не знає, і раджу не забивати їй голови: молоко пропаде — годуй тоді малого сумішами.

Задзеленьчав телефон. Усі стрепенулись: невже хтось вирахував Сергія і почне погрожувати? Але то дзвонила тітонька: де чоловік забарився?

Пустельник поспішно попрощався і помчав до родини.

У Софійчиній квартирі ще довго зависала гнітюча тиша. Як діяти? Чого чекати? Чи справді варто хвилюватись? А як нема чого, то де взяти замовленого Пустельником спокою?

У тиші й непевності повкладалися спати.

## 9. ВИПАДОК У КЛЛСІ

...Тож коли наступного дня до їхнього кабінету, саме під час ботаніки, постукав міліціонер...

Утім, усе по порядку. Почнемо з того, що надворі весна. А весна впливає на вишнопільців не лише ароматами конвалій та жасминів... Ні, не так. Вона впливає саме ароматами конвалій-жасминів, але не лише на дорослих... Ба ні, ще не так: насамперед впливає не на дорослих... Словом, впливає вона і на семи-, точніше, вже майже восьмикласників.

Принаймні Ліду Василівну зараз вони слухають упінвуха, та й вона більше пасеться очима на всіяному кульбабаками шкільному дворіщі, ніж на учнівських обличчях.

А ще на попередньому уроці англійської їхній "В" клас не дорахувався трьох учнів, серед них і Кулаківського.

Весняне зелене буйство має вплив і на Ірчин вигляд. Колись вона одягала зелені нігті, фарбувала зеленим волосся... Сьогодні ж Софійка вразилась її неймовірно зеленим... обличчям! Як на її, Софійчину, думку, винести таке лице на люди — щонайменше сміливо. Утім, кілька днів тому бачила її блідо напудреною і з чорними вустами.

— Ти що, чорнорота? — пирснула тоді Софійка. В Половинчику так називають сварливих жінок.

— Дуже ти тямиш, плебс, — закопилила чорні губи Ірка.

А зелена мармиза — один із варіантів вампірського, готського чи якогось там емівського стилю?

Отже, про міліціонера. Ну так, про нього ж!

Коли до класу постукали і ввійшов міліціонер, Софійка спершу подумала, що він прийшов по неї. Допитувати про загублені картини.

Але вслід за міліціонером просунулись у двері троє прогульників — на чолі з Вадимом Кулаківським, і вона полегшено зітхнула. На відміну від Ліди Василівни, звісно.

— Ось, помилуйте! Виставлені з інтернет-клубу за азартні компютерні ігри під час навчального процесу! — оголосив правоохоронець.

Запала глибока тиша. Софійка приходила до тями після оманливого переляку, решта школярів дивились на трохи похнюплених "героїв". Ліда Василівна обхопила голову руками й сиділа завмерши. Здається, вона

перемикала себе з кульбабок за шибкою на менш сонячну картину по цей бік вікна.

Нарешті вдалося.

— Мої органи слуху не витримують такої ганьби! — підсилюючи голос, заволатала-заголосила класна керівницка. — Мої органи зору не можуть бачити такого сорому! Мій волосяний покрив стає дибки від такого жаху!

Біологічка постійно самовдосконалювалась, і школярі вже звикли, що вона останнім часом намагалась балакати дуже по-науковому.

— Хлопці! — вела далі вчителька. — Невже вам байдуже, чи вдасться вам успішно закінчити школу, чи вдасться потім здобути професію, давати користь суспільству?

— Ясно, що нам і самим на руку нормально кінчити школу й отримати вишку! — праведно обурився Кулаківський.

— Вишку? — обізвався міліціонер. — Колись напроситесь! На жаргоні зеків то смертна кара, забув?

— А в нас так називають вищу освіту! — відрізав Кулаківський.

— Тоді що?! Скажіть, що спонукало вас вчинити так огидно? — відновила голосову партію Ліда Василівна.

— А ми й не чинили... — невпевнено виправдовувався Вад. — Шукали в інтернеті дещо до реферату...

— Ах, до рефера-а-ату!

— Реально, кажу вам!

— Не вішай мені макаронні вироби на вушні раковини! — аж кипіла від такої нахабної брехні керівничка. — Ой, тобто... Я хотіла сказати... Не бреши!

— Лід Василівно! — миролюбно попер на відвертість Вадим. — Ну збрехнули трохи, що є, то є! Ну сач-конули ми урок, із ким не буває? Але ж, Лід Василівно, ну нема вже сил! Мій глобус... Ой, мій цей, як його... Мій орган думки, — він поважно постукав себе по маківці, — вже й так нафарширований тою англійською по саме нікуди: спі 'кати я влітку на Багамах навчився! А тут ще й кінець року...

— До цього кінця року ви всі можете повилітати зі школи, як птеродактилі зі свого юрського періоду, і жодні коралові острови, ба навіть англійське спікання не допоможуть! — тепер учителька була вже не лише ботанічно-зоологічними, а й географічними термінами.

— Ну Лід Василівно, ну давайте по-хорошому замнемо цю тему! Ну розійдемось, так би мовити, друзями: і ви з міліціонером, і ми з ним же!..

— Спершу ми вас піймали в клубі, тепер напишемо протокол, а потім можна й розійтися друзями! — вставив авторитетне слово міліціант.

— Хочете, поклянусь Вам, що більше такого збою не повториться?! — Кулаківський демонстративно звертався виключно до вчительки. — Клянусь... Клянусь вам органом... — він заметався поглядом по своєму тілі, шукаючи, якою частиною можна найпереконливіше пожертвувати.

— Годі, досить із мене ваших органів! — вереснула Ліда Василівна, почервонівши до кінчиків уже згаданих вушних раковин.

— Нє, я не те, що ви подумали! — гарячково обдивлявся себе Вадим, поки нарешті визначився. — О! Ногу! Ногу на відруб даю! Коли ще хоч раз таке запаadlo зроблю!..

Мабуть, кривава обіцянка видалась Ліді Василівні переконливою, бо вона осіла, махнула рукою, а тоді чемно запросила міліціонера в коридор побалакати.

— Ет, треба було всунути ментам по тарасику! — раптово посмілішав Кулаківський. То й не тягали би ото нас, як останніх бидлюків!

Ніхто нічого не відповів. Софійка марно пробувала уявити, як Вадим розлучається з тарасиком — купюрою, на якій намальовано Тараса Шевченка, — цілою сотнею гривень.

Повернувшись, Ліда Василівна спішила надолужити тему уроку. Видно, мирна угода з міліціонером далась їй нелегко, бо всереднині вона ще клекотіла. Проте перед школярами її роздратованість видалась хіба в тому, що, колупнувши в горщику землю, наказала черговим негайно полити вазони.

Черговою була Софійка. Пройтися зараз видавалося щастям.

Але, щойно ступивши в туалетну кімнату, поставила кухоль на край умивальника. Хилитаючись, у туале-

ті стоїть Ірка. В колотнечі не зауважили її відсутності на ботаніці. Обличчя таке ж зелене.

— Ір, що сталося?

— Дуже видно, що я нарілячилась, правда? — хрипить.

— Що?

— Ну, набанячилась добряче! Хильнула тобто! Коли ти вже людської мови навчишся? — приступ блювоти потяг Завадчучку до унітазу.

Господи, що це коїться?!

— Тільки по одному пивку тягнули з Аською, не більше! —  
втираючись рукавом, підвела на Софій-ку свій потойбічний погляд Ірка. —  
Видно, якийсь шмурдяк попався, бо так мене харить!... Ох! Так морозить,  
так уже ковбасить!..

Ірку скопив новий приступ.

— Відколи вже ми з дівками перед уроками заряджаємось... А такий  
облом уперше!.. — дивувалась, коли знов трохи попустило.

— Я покличу медсестру? — Софійка нарешті трохи оговтується.

— Не здумай! — вмить ожила Завадчучка.

Ой, справді! Ще у витверезник повезуть, тоді вже точно від міліції не  
відкрутитись!

— Теж мені рятівниця! Ти по воду прийшла? То набирай і шуруй до  
класу! О-о-ох! Зів'янь, короче!

— А ти?

— Мені вже майже окейно! Перекентуюсь до перерви, наведу  
марафет і буду як новенька! Бай-бай! А нє: ще метнись кабанчиком і  
принеси мені крейди!

— Кабанчиком? Крейди? — Софійка не могла второпати, чого від неї  
хочуть. Видно в Ірки з Вадимом

усе дуже серйозно, якщо вона аж так наловчилась балакати по-  
кулаківськи!

— Типу будь другом, принеси, ради Бога, крейди!

Софійка, на правах чергової, пішла до кімнати прибиральниці, взяла кілька брусочків. Дала Ірці, постояла, аби переконатись, що вона їх не використає для якогось прощального напису на стінах. Ірка ж їх благополучно й захланно зжерла (видно, щоб поповнити баланс кальцію, чим поліпшити колір шкіри), і стала змивати розвезену по обличчю туш...

Софійка набрала води і змусила себе повернутись до класу.

І тіло, й думки наче задерев'яніли. Вона не чула, як лила воду в тарілочку під вазонками. Не чула жодних учительських пояснень, учнівських відповідей. Розуміла тільки одне: сталося щось жахливе.

## 10. ВІДКРИТТЯ ТРИВАЮТЬ

Після уроків Софійку в шкільному коридорі несподівано наздогнала Леся Радзивіл.

— Привіт. Маєш хвилинку?

— Для тебе хоч і дві.

— М-м-м... — Радзивілка на хвилю зам'ялась. — А гарно той Альбабарін провчив нашого Кулаківського, правда?

— Це ти про що? А-а-а, вчора на фізкультурі! Блискуче!

— Хоч сам по собі той Альбабарін ніякий, але тут я його підтримую, — Леся чомусь розхвилювалась.

— Чого ти вирішила, що ніякий? Що ми про нього знаємо? Якщо зумів людську гідність відстояти, це вже багато значить!

— Ти так вважаєш? — Радзивілка нервово поправила окуляри. — Я теж так думаю! Той Кулаківський! Знаєш, коли він лиш говорити починає, мимоволі згадую, що Хемінгуея, наприклад, мама в дитинстві за кожне брудне слово змушувала полоскати рота з милом! Тож Альбабаріна цілком підтримую. Ото хіба що ніс у нього задовгий...

— Ніс? Нормальний ніс!

— Ти так вважаєш? Ну, тоді прізвище в нього якесь не...

— Гірше за твоє? — усміхнулась Софійка. — Дуже навіть цікаве у нього прізвище! Трохи навіть як у якоїсь зірки...

— Так, є така зірка — Альдебаран!

— Взагалі-то я кінозірку мала на увазі... Альба... Джесіка Альба — точно! Або щось із казок "Тисячі й однієї ночі"!

— Чи з казок Вільгельма Гауфа, еге ж? — Леся аж запроменилася щастям.

Ніколи б не подумала, що за такими товстими скельцями окулярів може ховатися таке витончене почуття!

— Чи не з казки про карлика Носа ти й сердешному Альбабаріну його доточила? — засміялась Софійка. — А Казки Гауфа я, до речі, обожнюю!

— І я! Я власне... У справі до тебе, вже ж не через такі дрібниці. Ти цікавишся старовинними будівлями нашого міста?

— Звідки ти взяла? — Софійка насторожилась.

— Бо тоді на екскурсії ти милувалась картиною з будиночком... Чи я помилилась?

— Ти щось знаєш про той будиночок?!!

— Про той нічого. Але я подумала, що цей набір фотографій тебе може зацікавити...

Леся простягнула пожовклого й пожмаканого конверта, з якого витрусила не менш пожовклі світлини-листівки.

— Тут є і кращі за той будиночок з мальвами. Краєвиди Вишнополя кінця дев'ятнадцятого століття!

— Ой, як цікаво! — Софійка завмерла в щасливому передчутті. — А я й не знала, що в нас таке видавали! Принаймні не бачила!

— Бо таких листівок уже й немає ніде. Хіба в музеї, і то навряд. Колись їх видрукувала польська громада, у Вишнополі-бо мешкало повно поляків. Моя двоюрідна бабця разом із ними від революції втекла за кордон, прихопивши найцінніше. 1 ці фото на згадку. Недавно тітка їх нам прислала назад.

Аж тепер Софійка помітила, що написи на звороті листівок польською мовою. Проте вона вже мала досвід розбирання польських літер, тож легко прочитала перший-ліпший підпис: "Костел святої Анни". Мовби й не бачила у Вишнополі такого химерного шпильастого будинку!

— Це де?

— Склади хлібзаводу. Шпилі познімали, звісно. Може, бачила за високим заводським парканом оцю-ось частину?

— Цю бачила... Тільки цеглою обкладена, перекрита новим плоским дахом...

— Вулиця та звалась Костельною. Нині — Жовтневої революції. Тієї революції, котра потім усі костели-церкви й понищила... Коло костьолу ще цвинтар був. Із родовим склепом Радзівілів.

— Там, де тепер...

— Парк розваг і атракціонів.

Розваги? На цвинтарі? Щось страшне й несусвітне розказує вона, ця Леся!

Ой, а це той собор, який бачила, мандруючи у минуле, коли Кулаківського від прокляття звільняла! Тепер на його місці пам'ятник із ялинками...

А ось міська ратуша! Краєвиди старого парку! Центральна вулиця: готелі "Париж", "Брістоль", "Лондон"...

— Тоді навіть найменші містечка любили помпезні назви! — засміялась Леся.

— Як тепер інтернет-клуб "Лас-Вегас", кафе-забігайлівка "Монако" або магазинчик секон-хенду "Каталонія".

— А ще косметична ятка "Amore", бутик "Prestige", — додала Радзівілка. — Егеж-егеж, щось таке!

Фонтанчик у центрі, безліч красивих будинків...

— Я тобі скажу, наш Вишнопіль був собі нічогеньке містечко! — Софійка захоплено.

— Особливо тоді, коли в Україні панувало магдебурзьке право!

— А, це те, за якого... — лелечко, то не знаєш, як уторопати мову Ірок-Кулаківських, то губишся від мови цих інтелектуалок! — За якого містові зменшувались податки, дозволялось господарювати на власній землі, розвивати ремісництво й торгівлю?

— Егеж-егеж! — підтвердила Радзивілка, і Софії трохи відлягло від серця.

Відкладала світлину за світлиною. Тут ось — просто ряд будинків, нічим не примітних. Чи не просто? Со-фійка повернулась до щойно відкладеної листівки.

Отой, у глибині... Не дуже розбірливо, але ж... Ґаночок, хвіртка! Просто мальв нема, але ж фото зроблене взимку!

"Вулиця Поштова" — свідчив підпис.

— Це там, де зараз пошта?

— Навряд. По-перше, пошта колись була в іншому місці, а по-друге, на фото — мало не околиця.

— Можна, візьму її на кілька днів?

— Звичайно! Можеш узяти всі.

— Дякую, мені головне цю!

— Будь ласка!

Леся вже збиралась іти, як Софійка вхопила її за руку:

— Стривай, то, виходить, пани Радзивіли, про яких згадувала екскурсоводка в музеї, — твої предки? Мабуть же, теж нащадки отого литовсько-польсько-біло-руського роду, про який розказували на уроці історії?

— Ну, якась дуже далека лінія, — скромно опустила очі Леся. — Ті виїхали в Польщу, тих репресували...

— Репресували, як і Юлія Мокренка! — знову не втрималась від спокуси показати свої знання Софійка.

— Мабуть. На фамільному склепі — гойдалки-атракціони... Мама ж моя взагалі українка. Тільки прізвище польське зосталось.

— Та вже за саме прізвище на тобі треба почепити меморіальну табличку "Об'єкт охороняється законом"!

— Смішна ти! — приязно блиснула окулярами Леся. — Ну, я побігла. В бібліотеку!

— Щасливо!

Леся пішла, а Софійка ще довго стояла під шкільним вікном і вдивлялась: чи то в листівку, чи то у травневий день, чи у власні думки. Здається, щойно вона ненароком відкрила для себе не лише чужу любовну таємницю й назву Мокренкової вулички. Відкрила для себе цю мовчазну, досі наче й не примітну однокласницю — Лесю Радзивіл!

## 11. ІРЧИНЕ зізнання

По дорозі додому Софійку перепинила ще одна однокласниця.

— Соф', косуй сюди! — гукнула її через паркан зі скверу Ірка Завадчук. — Є розмова!

Мусила звернути до дірки в огорожі й покосувати стежкою в бур'янах до Ірки. Та, вже не зелена, а просто бліда, сиділа під колись знаменитою акацією.

— Падай! — інкрустованим камінчиками нігтем вказівного пальця тицьнула на лавку біля себе.

— Що за розмова? — неохоче сіла й одразу взялась до діла.

— Що з тебе хотіла та бота 'нка? — здається, в Ірчи-ному голосі вчуваються нотки ревності.

— Ти про Лесю? — ботанами в школі називали відмінників, а не біологічку Ліду Василівну. — То наша особиста справа. До речі, Леся — класна дівчина.

— Нє, та я ж нічого! — знизала плечима Завадчукка. — Дружи собі, як вона вже тобі така хороша! Значить, я чого тебе покликала... Подякувати.

— За що-о-о?

— За те, що не нашохла! Ні тоді, під галереєю... Ні на фізрі... Ні сьогодні.

Софійка ще тільки намагалась усвідомити власні заслуги, як Ірка вже вела своєї:

— Знаєш, це в мене зовсім не від гарного життя.

Рік тому щось подібне вже чула. Саме так виправдовувався за своє куріння Вадим Кулаківський. Що, і тепер підуть страшилки про родові прокляття?

— Я ж це все ради нього, проклятого.

Таки прокляття? Невже Софійка нехотячи вгадала? Чи Вадим розплескав таємницю свого роду ще комусь, крім Софії?

— Ради Вадима? Ти все знаєш?

— Що знаю? Що він дурень, що гад? — аж відхлипнула Ірка. — Знаю, чого ж не знати! Але люблю його, паскуду! Хто-хто, а ти мене маєш зрозуміти.

Софійчині щоки запалали. На жаль, крім схильності до передчасних зморщок, її обличчя має ще й цю зрадливу хибу: червоніти, де треба, й де не треба! Та, на щастя, Ірка вела своє:

— Ти ж в курсі: його нічим не проймеш! Він тобі не слухняний Дімасик, що виконує всі забаганки!..

Прямо там! Думає: списала в Дмитра математику, то він уже й під її підбором-шпилькою! Вдих — ви-и-идих! Вдих...

— ...Чи вся та шушваль, яка до мене клеїться... Вадима тільки та Росавка Підліснячка зуміла обкрутити! Я оце й пити ради нього привчилась, і курити...

Якусь мить Софійка сиділа, забувши про видих.

— Ти ще й куриш?! — видихнула нарешті.

— А ти що, не в темі? Утім, я завжди знала, що тобі туго доходить. Тоді ж, у роздягалці, ми з Аською та Лізкою книжки, гадаєш, читали?

— Але ж... А запах?

— Запах, запах! Заїв зернятами чи крейдою, зажував жувачкою — та й по ньому!

То он для чого Софійка сьогодні металась кабанчиком по крейду!

— А по кімнаті бризнув дезиком — ніхто й не втямить!

Он чому тоді в роздягалці тхнуло парфумами!

— Але ж... це неправильно! Це... Це шкідливо для здоров'я!

— Ша, ша! Мінздрав мене й так на кожній пачці попереджає! Моя сусідка вже вісімдесят років димить, як паровоз, і нічого — живіша за нас із тобою!

— Ну, не знаю... Але це бридко, врешті-решт!

— Бридко? Та це круто! Красиво сідаєш, отак, ногу на ногу. Береш тоненьку дамську сигаретку двома пальчиками в манікюрчикові, — Завадчучка порилась у сумочці й дістала цигарку. — Плавним відточеним рухом підносиш до рожевих блискучих губок...

— Годі! Фу, фу, фу! — Софійці замість захвату чомусь підступила до горла нудота. — Сховай, це все — не при мені! Та й... Ти сама дуже любиш, коли довкола — дим, хоч сокиру вішай?

— Згодна: шнек нікого не вставляє, — Ірка слухняно сховала сигаретку. — Тобто сморід нікому не до душі. Курити на свіжому повітрі набагато кайфовіше!

— А кайфово, коли йдеш вулицею, а тобі якась мадам у очі дим пускає? Або ще краще — з її цигарки на твою одягу іскри летять?..

— Ех, знов плужиш! Гальмуєш типу! Значить, то якась мутантна тобі попалась! Бо якщо на те пішло, то, за законами етикету, справжні леді ніколи не курять ні на ходу, ні стоячи!

Ірчине глибоке знання етикету зовсім роззброїло Софійку. Вона замовкла.

— Ну так я ж про Вада. Знаєш, відколи стала пити-курити, почав і на пиво запрошувати, й на перекури. Запояважав мене, короче.

— А якщо раптом це, як його... зіп'єшся?

— Я-а-а? Та ніколи! Схотіла — почала, схотіла — кинула, я свою норму знаю!

Помовчали.

— Ну, то я вже піду? — хоч тіло було як чавунне, та Софійка воліла зникнути, струсити це все із себе, як жахливий сон.

— Хіба я тримаю? Ага, ще хотіла спитати... Як ми з Вадом тебе стріли отоді на вулиці, ти з якимось чахли-ком гуляла: що, серйозно пацан твій?

— Сашко Фадійчук — мій найкращий друг!

— Ах, це тепер так називається! Хочеш поради? Не пара ви з ним. Подивись на себе: ти прикольна, не шоха, не тупа, вчишся без фанатизму. Кльова, можна сказати.

Ого! Ірка робить їй компліменти? З якого дива? Не інакше, як зараз ляпне якусь гидоту!

— "А той типаж — ні шарму, ні стилю! — виправдала сподівання Завадчучка. — Та й з баблом у нього, мені здається, не густо! Такий, пардон, і в кафе за тебе не зможе розплатитись!

— Ага, сплю і бачу, як за тебе розплачується скупердяй Кулаківський! — пирхнула Софійка.

— Він не жмот. Він ощадливий, і це не найгірша риса! Зате з ним на люди вийти не соромно! І тачка у нього — супер! Ти щоб бачила віллу Кулаківських — там ого-го! А твій, певно, живе у якомусь бомжатнику! А колеса в нього — від занюханого велосипеда!

Тут уже Софійка не мала що заперечити.

— Що з таким матимеш? Мені як одна знайома казала: за порядним чоловіком у тебе має бути не одна спідниця, — Ірка зневажливо кивнула в бік Софійчиної приношеної шкільної форми. — В тебе має бути сорок спідниць! Як мовиться в рекламі, ти того варта!

Чи не та сама знайома й етикету жіночого куріння Ірку вчила?

— Ще на зріст — мікроб натуральний! — вела далі Завадчучка. — І чеба!

— Чеба?

— Ну, Чебурашка! Вуха стирчать, яку Чебурашки!

— Не стирчать! Ти його впівока побачила і вже...

— Стирчать. Придивись. І вчиться, мабуть, погано.

— Ой, хто б казав! — спалахнула Софійка.

— Ну, на відмінника точно не схожий! Він хоч до школи ходить?

— Принаймні на чужих шпорах не виїжджає, контрольні робить сам!  
— вдих-видих уже не допоможе, роздракненої Софійки тепер не спинити!

— Що, вже й до Іваненка приревнувала?

— Ні, до Кулаківського! Бо я подумала... Тоді, під галереєю... Що ви...  
цілуєтесь! — натужно, але й переможно звелась на ноги.

— Цілуємось? — якось аж боляче скрикнула Ірка. Але відразу  
спохопилась: — Нє, ну це — теж! Це, як мовиться, само собою... буде  
колись...

— Що ж, хай щастить! — чомусь зненацька стало ще й шкода цієї  
нестерпної Завадчучки.

— Бувай! — уже теж несердито буркнула Ірка. — Ось перекурю й теж  
попливу!

## 12. ЛАБІРИНТ?

Крім Лесі й Ірки, за Софійку сьогодні згадала ще й Ві-ку-ку: прийшов її  
лист із Леськовичів. Подружка, як завжди, детально описувала місцеві  
новини, висловлювала свій захват реставрацією замку. Тут окрема

сторінка виділялась похвалам на Пустельникову адресу: який він наполегливий, самовідданий, як невтомно стежить за тим, щоб кожен барельєф відповідав первісному вигляду!.. І ця туди само!..

Проте між усіма Вітиними рядками наскрізно сльозили голосіння про Павликове мовчання.

Минулого літа, у таборі в Леськовичах, Віту з Павликом зісватала саме Софійка, і тепер відповідальність за те, що кругловидий юний художник Павлик давно не пише Віті листів, лягала цілком на її, Софійчині, плечі. Страх як шкода подружки: її, Софійку, принаймні ще любить бодай "мікроб" Сашко, а сердешну Віту...

— Мамо, що робити? Павлик давно не пише Ві-ку-кусі!

О, це гарний вихід, і як лиш раніше не додумалась? Звіритись про все мамі, своїй добрій наївній мамі! І про Віту, і про Ірку, і про те, що, здається, Леся Радзивіл гарна людина!.. Тут уже точно ніхто не звинуватить у ябедничанні! І, головне, не треба носити в собі цей мішок проблем!

Ростик, наче відчувши Софійчин настрій, бавився тихенько, вовтузячись біля своєї ще вчора новенької і цілої машинки. Тож розмова текла вільно і довго, бо важко спинитись, коли тебе слухають так уважно й співчутливо. Щира бесіда просто-таки голубила, подорожником лягала на подряпану душу.

Мама, щоправда, не порадила Софійці чогось супер-оригінального. Вона не мала і гадки, як бути з Павликом. Тільки й припустила, що, очевидно, всі заочні романи рано чи пізно мають урватися. Цікаво, чи втішили б ці слова Ві-ку-кусю?

Новина про Ірчине куріння збентежила її ще більше, ніж саму Софійку (а ще педагог!). Мабуть, від того збентеження мама зробила якийсь ну зовсім уже нелогічний висновок:

— Може, Ірці бракує уваги, визнання і любові?

— Клепки їй бракує! — відрізала ревниво.

— Раз вона так настирно і постійно намагається нагадати всім про власне існування, — вела своєї мама.

Ще, чого доброго, Софійчина мама надумався Ірці ту любов поповняти! Дякувати Богу, має власну дочку, сина й небожа! Тому поспішила відвести маму від такого небезпечного повороту подій.

— Он із Сашком теж ніхто не панькається, а курити власним розумом давним-давно кинув, сестер на собі тягне ще й каналізацію та опалення робити затіяв!

Почувши про Сашкові ремонти, мама забула про Ірку, сповнившись несподіваної рішучості:

— Чого ж ти не казала одразу?! Славку! — гукнула в сусідню кімнату по тата. — Ти чув, Сашко почав робити у тій халупці каналізацію й опалення?

Тато, звісно, нічого не чув (бо ж Софійка ще якось не зібралась повідомити).

— Може, ми чимось допомогли б цьому Дон-Кіхотові? — мама повернулась до своїх улюблених поетичних образів.

Тато, звісно, був тільки "за". Він завтра ж піде з'ясує ситуацію і візьме її під свій контроль.

— А що Сашкова мама змушена їхати доглядати хвору тітку, а сестрам бажано б тут бодай перший клас закінчити? — вела інформаційну атаку мама.

Тато, звичайно, й цього не чув. Але він готовий прийняти Вірку, Надьку й Любку пожити у власну квартиру.

— Але ж Сашко не бажає нас непокоїти! Каже, що свої проблеми він завжди вирішує сам! — домагалась справедливості Софійка.

— Тобі не здається, що справжні друзі, — мама красномовно подивилась на доньку, — мали б самі зголоситись допомогти?

— Та я ж нічого!.. — Софійка ніяково знизала плечима й утекла до ванної кімнати: відпирати два дні тому заляпаного чорнилом халата.

Розмова з мамою зняла одні прикροщі, зате накликала інших. Совість таки мучила. Може, Софійка — якийсь безсердечний монстр? Ні, з дзеркала на неї дивиться доволі світла, доброзичлива особа. Дуже навіть позитивна! Хіба даремно Пустельник назвав її "не тільки гарною, а й дуже розумною та надійною"? Лишень та зморшка на лобі... Ой, і на шиї! Чи це якась ця, як її... розтяжка? Чи, боронь Боже, розрекламований і модний целю... целю літ?

Софійка прискіпливо примружила очі й одразу ж витріщила їх, забувши про наглу передчасну старість:

у люстрі з'явилась... "Русалка" Юлія Мокренка! Тобто, коли очі примружені й кольори наче розмазані, Софійка страшенно схожа на ту, намальовану! Гарна, до речі, картина. Аж чудно якось, що викрали не її, а "Удома". І Андерсенову казку Софійка обожнює, і плаває добре, і на

Новорічний бал одягалась русалкою, і Сашко її так називає... Чому вкрали не її? І взагалі, хто вона, та загадкова натурниця?

Софійка жмакала у мильній піні кутик халата, який чомусь ніяк не відпирився, і думала.

Це наче якийсь лабіринт. Почався він зі звичайнісіньких дверей шафи. Але з них Софійка утратила в інші двері, до кімнати, яку можна назвати "Картина "Удома". Звідти ж, замість іти далі й розплутувати злочин, їй раптом заманулось завернути наліво, тобто у зовсім бічні двері, до кімнати під назвою "Русалка".

І ось тепер серед кількох інших дверей (через одні ще не пізно вернутись назад!), примітивна дівчача цікавість, а може, й русаляче суперництво змушують шукати кімнату, в котрій ховається справжня героїня полотна...

А що, коли вдруге спробувати лягти спати... в шафі? Ідея! Може, знову присниться щось важливе: прототип "Русалки", викрадач картин, а то й, чого доброго... ні-ні-ні, то секрет, того — в жодному разі!..

Надихнута дзеркалом та недавньою сповіддю-роз-мовою, Софійка залила пляму хлорним відбілювачем, лишила її в місці на цілу ніч і нарешті спромоглась на останній за сьогодні подвиг. Полізла ночувати в шафу.

### 13. ЗНАЙОМСТВО НА ПОШТОВІЙ

На жаль, цього разу лабіринт без жалю вихлюпнув, ба, навіть виплюнув Софійку на початкову позицію.

Тобто наступний ранок був аж ніяк не з картини Яблонської. Пляма на халаті не зeszла. Добре, хоч із синьої стала жовта, уже не так помітно. Спання в шафі додало тільки болю в голові та у всіх кістках. Не снилось

— нічого. Тільки марилося цілу ніч, ніби вона, Софійка, — равлик, який намагається скрутитися-сховатись у дуже тісній, хоч і різьбленій черепашці. Равлик — це, в принципі, теж лабіринт, але, здається, не той, що зараз потрібен.

Словом, голова була порожня й тяжка. Але, відмучивши уроки, вирішила компенсувати невдачі: вона таки піде на Поштову!

Сучасну назву Поштової вулиці Софійці з готовністю підказав телефоном краєзнавець Віктор Гарбуз:

— Нині це Більшовицька!

Тепер тільки знайти ту Більшовицьку на карті міста і... Йти самій?.. Ні, Софійці до самотніх пошуковських експедицій не звикати, але сьогодні, після не надто вдалих ночі і дня... А що, коли подзвонити Лесі Радзивіл, запропонувати їй таку собі прогулянку історичними місцями її листівок? Чудова ідея!

Диво, задля Софійки Леся навіть пожертвувала походом в одну зі своїх улюблених бібліотек, і дівчатка рушили на Поштову.

Ішли квітучим затишним містечком і наче бачили його по-новому. Ось у цьому будинкові перший поверх

оздоблений гіпсовими узорами-вензелями та спорож-нілими нішами для статуй. А другий поверх уже, видно добудований опісля: звичайні нецікаві квадратики-віконця. А ця тиха зелена вуличка — та ж на ній що не дім, то архітектурна цінність: різьблені дубові двері, ажурні ґратчасті балкончики, колони... Інша річ, що біля кожного зусібіч натулено-набудовано скільки перестінків та сучасних коробочок, що не відразу впізнаєш старовину в лиці.

— Але ж ти глянь: навіть ці тихі завулки, колишні околиці, вже тоді були заповнені віллами й маєтками! — пишалась рідним містечком Радзивілка.

Не зогледілись, як опинилися на Поштовій. Мокренків будинок виявився теж обліпленим прибудовами, ґаночками, входиками й огорожками. З колон вільною була тільки одна, другу ж було вмуровано у стіну ґанка.

— Яскравий приклад перетворення архітектури барокко на архітектуру баракко! — констатувала Леся.

Мабуть, у її словах слід було шукати якогось іронічного підтексту, але, оскільки Пустельник про баракко Софійці ще не розказував, довелося з розумним виглядом промовчати.

...Замість мальв звідкись визирала квітуча вишенька, а внизу красувався рядочок нарцисів. Проте арочний вхід, ажурні ґрати й різьблення на центральних дверях, білий кам'яний узор по всьому піддашшю переконували, що прийшли туди, куди треба.

Ну, і що вона має тут запитувати, кого шукати? Скромна Леся взагалі готова уже тікати.

— Вибачте, в цьому домі хтось знає про колишнього хазяїна? — гукнула Софійка жінці, що розвішувала білизну.

Якого хазяїна, дитино? — насторожилась та.

— Ну, Юлія Мокренка, художника. Йому належав колись цей дім...

Не знаю ніякого Мокренка, я тут недавно. У сусіда через мур попитай, це в нього ми викупили свою частину хати!

Муром, очевидно, зветься масивна, побілена, як і решта будинку, підпорна стінка, що надійно відділяє вікна від сусідських. Софійка подякувала й рішуче потягла Радзивілку за собою. З трохи меншою рішучістю ступили в перехняблену дерев'яну хвірточку, у зарослий кропивою дворик.

— Стукайте добре, він глухий! — гукнула з-за муру жінка з білизнами.

Обстукавши й двері, і шибку (інтелектуалка Леся в цей час тільки зацькована озиралась), Софійка вже було вирішила, що вдома нікого нема, коли всередині почулось вовтузіння.

Рипнули двері, в сінешній чорноті постав дрібний зсутулений дідок. Засмальцьована куфайка, ціпочок. Сивий, хоч очі меткі й молоді: чистісінько тобі казковий персонаж.

Софійку пронизало відчуття, що перед нею — сам Юлій Мокренко: древній і всіма забутий, він ось ніби заново відкритий нею, Софійкою, для світу. Розуміла, що так думати безглуздо, але здаватись не хотіла.

Для початку варто за будь-яку ціну потрапити досередини. Хоч господар, кинувши ціпка в куток, тепер обома руками зіперся на протилежні одвірки, перегородивши вхід: явно не радів гостям.

— Добрий день! Ми... Ми з приводу художника Юлія Мокренка...

Перехопивши запитальний погляд чоловічка, Софійка озирнулась і побачила, що вона не ми, вона

сама. Здається, Леську зараз потрібно виловлювати, як колись виловлювала перелякану тітоньку Сніжану, щоб познайомити її з Пустельником.

— Ми тут з однокласницею. Лесю, ти де?

— Тут, — ледь чутно відгукнулась і визирнула з-за широкої липи товаришка.

— Ви їй даруйте, вона трохи соромлива, але кругла відмінниця!

— Ви звідки? З соціальної допомоги? — прошамкотів дідок, і Софійка згадала, що господар глухуватий.

— Ви Юліан Мокренко? — заходила за своїм звичаєм відразу атакувати.

Здається, чоловічка неабияк розважило таке припущення, він розсміявся всіма своїми білими (певно, вставна щелепа) зубами.

— А хіба ні? Як ваше прізвище? — не здавалась Софійка.

— Як ваше? — почула у відповідь.

— Ой, вибачте. Ми — Софія Щербань і Леся Радзивіл! А ви?

— А як ваше? — ні, з глухим таки де сядеш, там і злізеш!

— Наші прізвища Щербань та Радзивіл, а ви? — прокричала щосили.

— А як ваше? — шкірив штучні зуби дідок.

Софійка ще двічі прорепетувала йому своє і Лесячине прізвища, поки чоловічок, погойдуючись од сміху, не пояснив:

— Та чую вас, чую! Я ж і відповідаю, що я Кваша. Кваша Григорій Борисович!

Видно, цю гру слів "Я Кваша — Як ваша?" він уже не вперше випробовував на занадто цікавих людях. Леся

й собі пирхнула від сміху, а Софійка поволі допетрувала, що до чого.

— То ви не Мокренко? — все ще не хотіла вірити.

Дідка, вочевидь, зворушила дівоча наївність, і він

зробив те, чого спочатку, либонь, не збирався:

— Гаразд уже, заходьте до самотнього немічного старого. Може, щось і про Мокренка розкажу. Тільки не лякайтесь непорядку й бідності: пенсія мала, доглянути нікому...

— Ціпочок візьміть! — послужливо подала забутого ціпка Леся.

— Ой, дякую, дякую! — спохопився дідок. — А то звук об стіни та об стіни!

Радзивілка пробувала впиратись, але Софійка знов ухопила її за руку. Вони перейшли через темні сінці й опинились у просторій, але теж темній, неохайній, задушливій і незатишній кімнаті. Ніде жодної картини!

Зате розкарякуваті дерев'яні ослінчики, на які дідок люб'язно запропонував дівчатам сісти, були явно ще з мокренківських часів: такі самі у бабусі в Половинчику.

— Ага, правда, це ще дідові ослони! — знов перехопив Софійчин погляд старий. І, вловивши німе запитання, пояснив: — Дідом я називав Юліана Олександровича! Мокренка, його ж!

Софійка переможно глипнула на Радзивілку: значить, даремно сподівалась, що тут ще живе мокренківський дух! Як не самого художника, то бодай його внука!

— Ні, він мені зовсім не родич! — знов уловив хід Софійчиних думок Григорій Борисович Кваша. — Просто він після тридцятирічного заслання повернувся старий і не дуже здоровий.

Ще б пак: після тридцяти років ув'язнення! Отже, Юлій Мокренко не тільки пережив те все, а й повернувся в рідне місто!

— У кінці п'ятдесятих років їх, політичних, майже всіх повідпускали додому. Тут жодних родичів. Я, тоді ще молодий парубок, і найнявся до нього помічником. Не так за гроші, як зі співчуття. До останніх його років помагав, як міг.

Добре, що бодай на старості Мокренкові трапилась великодушна людина!

— А картини? — гукнула щосили.

— Га? Спав я оно на тапчані, — кивнув у бік грубки. — Топив, носив воду, мастив хату, варив їсти — все робив, що треба. Тепер уже самому якби хто поміг... Упроголодь живу...

Леся й Софійка розгублено презирнулись. Бодай хлібень могли б купити, у гості йдучи!

— О, в мене є бутерброд! — Леся дістала зі своєї стилізованої під домоткану торби загорнутий в целофан пакунок. — У бібліотеку прихопила.

— Ой спасибі, які чуйні дівчатонька! — дідок ухопив бутерброди, мов найбільший скарб.

— Може, вам принести води? — запитала розчулена Радзивілка.

— О, хіба ж смію вас просити! Колонка аж за хвірткою! Відро отамо, на ослінчику!

Жаль, у сердешного відро тільки одне, а то принесла б води не тільки Леся, а й Софійка! Радзивілка, здається, не без полегшення поспішила хоч на трохи покинути темний будиночок.

— А хто намальований на його картині "Русалка"? — повернулась до найважливішого питання, бо вже й собі кортіло на волю, на сонце, на свіже повітря.

— Га? До революції тут водогін був, під будинком проходила каналізація, за більшовиків те розграбовано, те розрито, те само занепало, тож тепер викручується кожен, як може!

— За тих самих більшовиків, що ними оце названа вулиця? — спробувала пожартувати. — То хто зображений на картині "Русалка", кого то Мокренко намалював?

— Ні, права рука в нього після таборів майже не діяла. Ревматизм і частковий параліч. Писав тільки. Лівою. Суцільні каракулі! Як лиш ті його листи друзі розбирали? Співав частенько... За мандоліною своєю тужив, чи як там його інструмент звався...

— У нього були друзі?

— Га? Я теж на сьогодні не набагато здоровий, але, на жаль, нема нікого, хто би про мене подбав... Приходять часом, але більше з вигоди. Усі гадають, що дід десь тут скарби ховає, а нічого нема!

Добре, що якраз повернулась Леська: тільки-но вона поставила повне відро на трухляву табуретку, Софійка стала прощатись:

— Ну, нам пора. Можна, ми ще прийдем? їсти вам принесемо! — повертатись не дуже хотілось, але, по-перше, не треба палити всіх мостів, по-друге, не покидати ж чоловіка вмирати голодною смертю!

— їсти? Якби хоч шматочок хлібця! І молока можна, я з молоком люблю!

Ох, страшна це штука — старість!..

— До побачення! — рушили на вихід.

— Ой, ціпочок! — повернулась Леся і подала чоловікові палицю, бо він, схвильований думками про їжу, без неї рушив проваджати.

— ...Ух, а ти відчайдушна! Я б отако ніколи!.. — захоплено похитала головою Леся, коли опинились за хвірткою.

— Хто на що вдався! — віджартовувалась Софійка.

Раптом із Квашиного будинка почувся писк мобільного. Добре, що дідусь має хоч якусь цінну й необхідну річ! Коли ж почули досить упевнене господареве "Ал-лоу!" і жваву розмову, потішились, що той мобільний, здається, ще й пристосований для глухих.

І дівчата самозабутньо впірнули в духмяну бузково-жасминову вуличку, яка вела додому.

— Дивакуватий він усе-таки! — визнала Софійка, прощаючись із Лесею.

— Так, незрозумілий! — погодилась Радзивілка.

Ясно було тільки те, що він глибоко нещасний.

— Ви й не уявляєте, Сніжано й Таню, який обсяг роботи цей хлопець на себе взяв! — Це тато вже побував у Сашка. Хвалився перед жінками його відвагою. — І найцікавіше, що в нього виходить! Провадить діло не гірше за дорослого! Від мене погодився прийняти лиш кілька порад. Помогти не дозволив, ще й обурився!

Мама здивовано зітхнула. Сніжана ж, яка, вловивши вільну хвилю, прибігла навідатись до сестриної родини, мовчки гризла (дієтичне!) яблуко.

— Знаєте, Сашко мені чимось схожий на мене! Я теж ріс без батька, теж усе вирішував сам, усе намагався довести до кінця, задумане втілити в життя...

н. велике переселення

І знаєте, не хочу хвалитись, але гріх нарікати: освіту здобув, з найкращою дівчиною одружився...

Мама всміхнулась, а Сніжана хитро примружилась:

— Не знаю, як у Сашка буде з освітою, хоч, як на мене, вийде на добре. Але, бачиться мені, що найкраща дівчина в нього на приміті вже є!

Тітонька багатозначно глипнула на Софійку, яка саме повернулась і цілком невинно зайшла на кухню випити свого чаю з чимось більш замашненьким. Почувши сказане, знітилась і мусила, не ївши, втекти до своєї кімнати.

"Не знаю, як у Сашка буде з освітою"... Невже навіть тітонька сумнівається?.. Невже Ірка права?

— Та жартую я! Жартую! — срібно засміялась услід тітонька.

Цікаво, стосовно чого вона жартує: про хлопцеву освіту, що Сашко до неї не байдужий чи що Софійка найкраща?

"Неук"... "Ростом не вдався"... "Тобі не пара"...

— Картопля ще тепла, йди вечеряй! — повернула на інше мама. — Наїдайся, бо сьогодні нам треба набратися сил!

— А то ж чого? — неохоче повернулась до кухні Софійка.

— Як чого? Підготувати вітальню для Сашкових сестер! Я домовилась із його мамою: завтра після уроків їх приведуть до нас!

— 1 такий самостійний Сашко не перечив? — лукавенько запитала Сніжана.

— Ні, поступився! — мирно відказала мама.

— Геть і можна здогадатись, чому! — не вгавала тітонька, — Тепер, звісно, йому буде ближче до... Ну, добре, добре, мовчу, а то наша Софійка так і не повечеряє!

...Після вечері, після виснажливих звільнень полицок і прибирання, нарешті після виконання домашніх завдань, про якість яких промовчимо, Софійка через силу доплелась до омріяного ліжка. "А й справді. Міг би, замість копання канав, своїм ай-к'ю зайнятись... А замість тратитись на той будиночок-руїну, хоч одягтися пристойніше!.." — обдумувала Ірчині закиди.

— Ночуй у шафі!

Що за дошкульні жарти супроти ночі? Софійка рішуче відгорнула покривало на своїй затишній канапі.

— Ночуй у шафі!

В кімнаті, звичайно, нікого стороннього. Це мариться від перевтоми.

Підбила подушку, скинула волохаті, з заячими вушками капці. Уже приготувалась пірнути під хрустку накрохмалену ковдру, як...

— Ночуй у шафі!

Стягнула ковдру, взяла під пахву подушку й полізла, куди наказано...

## 15. ДРУГИЙ СОН ВІД ШАФИ

— Ось, напийся з моєї улюбленої чашки! — сива бабуся простягала срібну тачу, на якій красувалась тендітна цукерничка й витончена чашка на блюдці. Бабуся в темній оксамитовій панського крою сукні, сухеньке зморшкувате обличчя, обрамлене сивими кучерями. Посуд же всуціль розписаний дрібним квітково-трав'яним орнаментом. На бережках — узорчаста позолота.

Частуйся: се чорний оксамитовий чай, привезений моїм чоловіком із заграниці, з самісінького Цейлону! А в цукорничці — найліпша мармеляда з тутешнього заводу, нігде більш такої не знайдеш.

Бабусяна мова також незвична, але ж це сон, а вона звідкись із минулого, тож не диво.

— Ти пригощайся, а я тобі щось розкажу.

Проте коли Софійка несміливо торкнулась вустами гарячого напою, замість духмяного чорного чаю в чашці виявилась напівпрозора водичка з запахом наче вишневого листя. А в цукерничці замість мармеляду — о жах! — прицвілий шматочок сухарика!

— Ой, перепрошую! — бабуся помітила Софійчин переляк і сама по-дівочому засоромилась. — Усе ніяк не привикну, що вже багато років замість цейлонського чаю мені доводиться пити запарене вишневе гіл्लе й цвітки сушеного жасмину. З куща в кінці стежки. А цукор та мармеляду ниньки бачу тільки у снах: завод іще в революцію знищений, і міні давно уже й сухарик — велике розкошування.

Софійка з чемності відсьорбнула напою. А от цвілого сухаря не примусила б її зїсти ні найбільша чемність, ні навіть найстрогіша дієта!

Бабця скрушно похитала ореолом сивини й посокотіла далі:

— Атож, ваше життя нині дуже відрізняється! Хоть нині тобі теж не завсігди з медом... Ти попала в плутанину, з якої дуже трудно вірахувати входи й виходи. Чи забавляєтесь ви ниньки у таку гру: плутанка зоветься? Се коли всі озьмуться за руки, а потім, їх не роздіймаючи, пролазять попід ті руки, викручуються, вивертаються... Ми з сільськими дівчатами і в нашому панському саду, і на вигоні в таке грали. Бувало,

зберемося перед вечером, то родителі заледве додому нас із улиці позивають... У мене такі родителі були, царство їм небесне, що нігде таких других не знайти, щоб так одинаково і за своїх, і за мужицьких дітей клопотали, щоб так поважливо ставились до простої людности. Причім у самісінькому нутрі, а не так, на показ!.. Ах, вибач, се я вдарилась у філософію, міні варт би скоріще, бо весняна нічка надто мала! Мій час у твоєму сні закінчується, буду мовити коротко. Так-от про плутанину. Знай же, що повороту назад нема. Є тільки дорога, яка виведе на світло. Нехай Пустельник весь час рухається вправо, ти ж — тримайся все лівого та лівого. І не збочуйте, чуєш?

Софійка ловила кожне слово. Ну ж, кажіть, що далі робити, що?

— Спершу шукай за подібністю. Я не з тих українців, що гнулися перед кождим паном і приймали його нападки як даність. Не з тих

авантюристів, которі повмудрялись попросовуватись у імперські прихвостні, поставати графами Розумовськими чи Безбородьками, а тоді заради просування по службі наравду власними руками душили Україну. Хоч і за указанням ізгори, а все ж... Не з сих також, що не тямили заробити собі жодного статку, а вміли тільки плакати й нарікати на долю. Предки мої та мого мужа були знатними й одважними козаками. Ах, даруй, знов я зі своїми згадками, коли сей твій сон мусить скоро скінчитись! Словом, ті козаки потрапили в кріпацьке ярмо за такої ж напасти, що й козаки Симиренки. Тяжко, але й із умом ширили свою працю, вмудрились викупитись. Нажили статок на тому ж, що й предки Євгена Чикаленка. Зладнали маєтки, окрім Вишнопільських, ще й на взірець качанівських... Правда, і доля їх була така ж...

Видно, бабуня вдруге "вдарилась у філософію", бо Софійка знов перестала її розуміти. Ех, якби можна зафільмувати сон, щоб потім розгадати його за кращих обставин!.. Старенька ж тим часом, тяжко зітхнувши, вела далі:

— ...А погибель мого дорогого благовірного така ж сама спіткала, як і Лева Симиренка... Він власною кровію... Ох, досі відзивається тая біда, наче ножа міні тим усадили в серце, ще й повертують ним... Але, дякувати Господу, оминула мене судьба князів Острозьких, Галшки Гулевичівни, Раїни Вишневецької, Василя Тарновського та багатьох інших!..

Видно, згадки і поспіх її втомили, бо вона замовкла, щоб віддихатись. По паузі продовжила:

— Піди в музей, попроси Елеонору, хай дозволить тобі попрацювати в архівах, там залишила я чимало деяких писань і паперів. Вона зачне перечити, бо ти малолітня, а ти їй мовиш: се Хазяйка наказала!

— Хазяйка — це ви, бабусю? — вперше спромоглась на слово Софійка.

— Так мене люде звали до глибокої старости. А музейники так уживають і донині. Так от, попрацюєш із архівом, а там сама будеш ви діти...

— А як же з крадіжкою? Ви так нічого й не порадите Пустельникові?  
— спохопилась Софійка.

— Ох, доцю, коби-то міні дозволено відати все, що хотілось би! Коби-то міні дозволено було вимовити усе, що відаю! Утім... Передай Пустельникові, що, коли все набуде гласности, один пейзаж об'явиться там, де ти вистроювала хатку з білою дівчинкою!..

Пробив годинник, Софійка встигла остаточно усвідомити, що спить, відчула навіть, як упирається

коліними у стінку шафи. Бабуся поспішно-ніжно поцілувала Софійку в голову:

— Сон кінчається! Хоч обійму тебе на прощання!

— Дякую Вам, Хазяйко! — Софійка, геть зворушена, пригортається до цієї затишної і водночас величної жінки (ковдра зовсім ізсунулась, у спину холодно). — Ми ще побачимось, еге ж?!

— Як Біг дасть, цвіточку мій, як Біг дасть!..

Софійка, не розплющуючи очей і не тямлячи, у якому світі перебуває, натягувала на спину ковдру, як бабця даленіючим голосом гукнула навздогін уже й зовсім щось незрозуміле:

— Ага, ще одне, дитинко!.. Глядіть, невістки моєї не лайте, не зобиджайте! Не з доброго дива стала вона такою. Хто не побував у її шкурі, не зрозуміє... Я її прощаю!

## 16. ЛАБІРИНТ!

Лабіринти марились тепер Софійці всюди.

Найбільше докучав той, що залишався в голові після ночі. Купа незнайомих прізвищ, присмак жасмину в роті, чиясь невістка, таємнича хатка з білою дівчинкою... Цим усім конечне (о, вже й слівцями бабчиними заговорила!) треба з кимось поділитись, і добре, що сьогодні навчання починається другим уроком, дорогою до школи можна забігти до Сашка і все йому...

...Проте в Сашковій хаті ані душі. Звісно, дівчата в школі, а він, скоріш за все, десь у шефа на побігеньках! "Чебурашка", "ні шарму, ні стилю", — черв'яками полізли в голову Ірчині фрази. Чого ж іще було від нього чекати? Тільки лабіринт порозкопуваних канав у дворі...

Поділитися з Лесею? Але загадковий лабіринт її безмежного інтелекту сьогодні ігнорував Софійчину присутність, ніби не вони вчора удвох здійснили ту майже геройську вилазку на Поштову! Радзивілка була така поглинута вчительськими поясненнями й підручниками, що Софійка навіть підступитись до неї не зважилась. А вже було понадіялась на щире дружбу!..

Про Ірку й говорити нічого: сьогодні вона сама була натуральним лабіринтом. Припхалась уся в якомусь суперновому стилі. Хачапурі називається. Чи хара-кі-рі? Харі-крішна?.. Юка-хара! Е ні, кара-юкі! Словом, очі підведені під китаянку, хвостики підв'язані бантиками під фарфорову ляльку, манжети в горошок, наче в жука сонечка, черевички — як ратички... Завадчучка переможно стріляла завуженими очима по хлопцях, різноколірними нігтями вказувала-демонструвала елементи вбрання здивованим однокласникам, а губками-сердечком — чемно відгавкувалась від учительських доскіпувань. Ну як воно в неї виходить, га? Таки ж уміє потрапити в центр уваги!

А тут іще й замість математичної задачі суцільний лабіринт! Дмитро Іваненко щось укотре відписує Ірці, тож допомогти нікому. Як на те, вчителька Оксана Олегівна, нахваляючись, що математика — мати всіх наук і що вона дозволяє людині оперувати поняттями абстрактними замість понять реальних, яких може просто не виявитись напихваті, зазначила, що без математики, мовляв, і лабіринту не побудуєш.

На уроці ж зарубіжної вчителька якраз пригадала письменника Умберто Еко, який зробив лабіринт основою роману "Ім'я троянди"...

Знак, що пора діяти!

"Біла дівчинка"... Сніжана? Вже не дівчинка!.. Вірка, Надька й Любка? Біляві, але їх аж цілих три! Віта золотиста, Ірка вже другий тиждень як брюнетка...

Гаразд, біла дівчинка почекає: за Хазяйчиними словами, вона вступить у гру, коли справа розкрутиться. Займемось іншим.

"Спочатку шукай за подібністю"... "Потрапили в кріпацтво так само, як і козаки Симиренки"... "Нажили багатство на тому ж, що й предки Євгена Чика-ленка"...

На великій перерві пішла до шкільної бібліотеки.

— Ой, навряд чи щось є... — похитала головою бібліотекарка. — Ці ж Симиренки й Чикаленки були заборонені.... Чула, дещо про них уже й видано, але до провінційних шкіл не дійшло... Брак фінансування, ви ж розумієте...

Бібліотекарчина промова аж надто скидалась на виправдальну промову музейниці щодо Мокренка! Так, наче на цих загадкових людях і досі лежить тавро злочинців...

Бібліотекарка довго порпалась у — хай не умберто-еківських, але теж плутаних — лабіринтах книжкових шаф. Повернулась із сіренькою книжечкою:

— Щось є, уяви собі! "Зелене сонце", Савчука Олексі... Знаєте, її до вас ніколи й не питав ніхто... Ще 1982 року, а як новісінька, геть не торкана!

— Дякую!

На наступних уроках нетерпляче ковтала книжку. Знайшла небагато. Козак Степан Самиренко "після двадцятилітнього перебування на Запорізькій Січі приїхав у Мліїв" і "оселився на хуторі, поблизу річки Вільшанки, оженився, збудував греблю й водяного млина, посадив вишняк". Про його ж сина Федора тільки й сказано, що "потрапив у кріпацьку неволю, але згодом викупився, розбагатів, почав учити дітей...". Чому потрапив? Як викупився? А потім учителювати взявся чи що?

— Вадиме, в тебе є п'ятдесят коп, мені на ватрушку не хватає?! — демонстративно перелічувала розписними нігтиками свої мідяки Ірка. Софійка зачиталась і не помітила, що вже перерва!

Завадчучка просить ніби Кулаківського, а насправді — вся гучність сюди, в бік Іваненка, який сидить оце поруч.

— Гм... Пардон, але якраз... — мляво зазірав у кишені Вадим. — Якраз останні башлі на домашній інтернет пішли, з клубом тепер довелось зав'язати!

— Щур ти і жмотяра! — кокетливо насупилась Ірка й через весь клас: — Дмитрюсю, а в тебе?

— Дві гривні стане? — з готовністю витягнув гроші Дмитро.

Софійка від зневаги аж загубила рядка.

— ...Бери й ні в чому собі не відмовляй! — пожартував Дмитренко.

— Ум-м-м, спасибі тобі, мій хороший! Цьом-цьом! — витягнулись до Дмитрової щоки губки-сердечко.

Софійка не мала бажання бачити, як шаріється Іваненкова щока, скоренько заглибилась у "Зелене сонце".

— Слухайте анекдот! — долітало Вадимове. — Один чувак захтів стрічатися з якось там подругою. А вона, типу, питає: "А в тебе Мерседес є?" — "Нема". — "А двоповерхова вілла?" — "Не". Ну, а та фізя його й послала, типу: пішов сапати вазони!

— Ха-ха-ха! — догідливо сміються вірні Вадові ад'ютанти.

— Та ша, ще ж не доказав! Удома, значить, чувак розказує про облом свому батяні. А той і заявляє: "Нічо в тебе з нею, типу, не вийде. Бо, допустим, якщо свого "бенклі" продаси — то три "мерси" купиш. Але зносити від шостого по третій поверхи вілли я не дозволю!"

Ага, ясно, чому Вад не зміг позичти 50 коп! Це для його статків занадто малі гроші! — Софійка марно зосереджувалась на книжці.

— Все, вже можна сміятись! — гикнув Вад і команда слухачів зірвалась реготом.

Так, де це вона читала?

...Не набагато більше дізналась і про смерть Хазяйчиного чоловіка, який загинув так само, як Лев Сими-ренко. "Ворожа куля влучила Симиренкові у саме серце", — коротко, як сам постріл, повідомляли

останні сторінки. Отже, Хазяйчиного чоловіка було вбито... Як це допоможе знайти викрадені картини?

Невже спробувати через інтернет? Зараз віртуальна мережа якось більше асоціювалась із міліціантами, штрафами й протоколами... Звернутися б до Дмитра, але після того, як він остаточно підпав під Ірчині ратички, тобто, впав у Софійчиних очах...

Краще вже через Кулаківського, який онде, лівіше од Софійки, невинно позіхає під вікном... "Тримайся все лівого та лівого"... Ні, Вадова роль у Софійчиному житті ще не вичерпалась! Що, коли діяти через нього? Колись же сам запрошував її на пару позависати в неті!..

## 17. КОНСЕНСУС ПРЕДИКАТИВ

Ледве дочекалась кінця останнього уроку, ледве

стримувалась, щоб не побігти до Вада, який сонно згрібав із парти книжки до рюкзака.

— Ваде, мені треба дещо знайти в інтернеті... Чи не можна попроситись на твій комп'ютер?

— В принципі можна, але не зараз. — Вадим зацібнув блискавку рюкзака й ліниво перекинув його через плече. — Бо в мене якраз миша здохла, а за нею — клава з мамою... Приповзай через днів так... три... п'ять... днів через дев'ять!

— Господи, та як же це? — Софійка зблідла й так і зсунулась на стілець, біля якого стояла. Он чому хлопець такий пригальмований цілий день! А вона гадала сонний... А вона гадала скупий!

— Коли це сталось? — видихнула.

Не знала, хто така Клава (це в неї була прабабця Клава, у роду ж Кулаківського такої не пригадує), але мама... Так, Вадим виростав здебільшого з бабусею, так, батьки згадали про нього тільки недавно, але ж, яка не є, все одно... Вадим, певно, од горя чи не вперше й назвав її так лагідно: мама... Бо то все мазер, мутір чи маманя!

— Та днів із п'ять уже! — Кулаківський понуро сплюнув і собі приземлився на кришку парти.

Значить, уже й поховали... Скоро дев'ять день відзначатимуть... Чого ж це в школі ніхто нічого не знає, людоньки?.. Бо таки ж мужній: нікого не хоче вбивати своїм горем!

— Це ж треба: тільки поєднались — і таке! — голос от-от мав зірватись на плач. — Яка причина? Од миші позаражались якимось вірусом?

— Нє, ну віруси — це само собою. їх наче перед тим і забомбили. Мишу ж я просто ненароком бухлом залив. Потім клавка загнутила, за нею і мамка зависла...

— Чим-чим залив?

— Ну, бухлом, — Вадим знітився. — Портв'ячка якраз гахнув трошки і пробірку перекинув...

Софійка не стала запитувати, якому це портвячкові теж довелося постраждати і що за препарати були в пробірці (отрута, боронь Боже? Чи щось протівірусне?): голова й так гула від почутих страхіть.

— Співчуваю... Переказуй рідним мої найщиріші співчуття... Як же тепер будеш жити?

— Як-як: майстер всі башлі здер, але обіцяв перемонтувати за два тижні, вже п'ять днів пройшло, через дев'ять, кажу ж, приходь, комп буде готовий!

— Ко-о-о-омп? Комп'ютер тобто? — Софійка зачула щось не те. — То Клава твоя — (не зважилась питати про маму), — жива?

— Соф, ти що, сьогодні вродилась? — Вадим зупинився й витріщився на неї, як на дванадцядку у власній контрольній. — Чи на сонці перекумарилась? — Приклав їй долоню до чола (треба визнати, приклав дуже ніжно). — Клава — це ж клавіатура! Мама — материнська плата в комп'ютері! Ну, а миша — вона миша і є!

Сміятись чи плакати?

— От тобі й лабіринт словесний! — пробурмотіла сама до себе Софійка. — Що попалась, то попалась!

— Що? — не розчув Кулаківський.

— Ну, я кажу, що лабіринт...

І тут Софійку напоумило скористатися фразочкою, котру задля сміху колись завчила з якоїсь мудрої книжки: — Я кажу, що "консенсус, досягнутий діалектичною матеріальною класифікацією загальних мотивацій у парадигматичних зв'язках предикатів вирішує проблему удосконалення формуючих геотрансплан-таційних квазіпуслістатів всіх кінетично корелюючих аспектів"!

...Ух, аж самій ледве духу вистачило! Що казати про бідного Вадима, який од несподіванки не тільки говорити, а й дихати забув!

18. Велике чаювання

Увечері було не до інтернетів: Софійка та її батьки приймали Вірку, Надьку й Любку, а також їхню маму й Сашка, які їх привели. Дівчачих речей було не так і багато, але Сашко припер іще мішок картоплі й відро моркви — щоб "квартирантки" господарів не об'їли. Сашко-Вірко-Надько-Любчина ж мама принесла ще теплих пирогів із ревенем, а Софійчина скоренько поставила чайник.

На столі у вітальні вмиль виклалися три купки підручників та зошитів, на полицях — троє люстерок, три гребінці й купа білих бантів, шафи заповнились одягом (серед них Софійка впізнала і свій, віддарований

колись дівчатам), а на дивані й розкладачці прослалися три постелі. Сестри неймовірно тішились із такою чудової зміни обстановки, вони були готові просто вибухнути захопливим вереском, але Сашко немилосердно спиняв їхню радість суворими поглядами. Леле, натуральний тобі сімейний диктатор! Вийди за такого заміж — та й писнути не смій! Ні-і-і, куди йому до найдемократичнішого в світі сім'янина, до лагідного й прекрасного... Господи, про що тільки вона, Софійка, посміла думати?!

— Софійко! Стели у вітальні святкову скатерку! Мама гукає — ось про що треба думати!

— Дівчата, ану гайда допоможіть мамам! — командує Сашко, і близнючки слухняно біжать до кухні. Вони залишаються вдвох.

— Софійко, нам треба поговорити...

Зробив відкриття! Хіба ж не сам винен у тому, що балакати їм уже давно нема коли?

— Ти на мене сердишся? — легенько взяв її за руку.

— Ти що! Побачать! — висмикнула долоню з його шорстких мозолястих пальців. Узяв моду: тільки що — за руки хапатись!

— Значить, сердишся... — похнюпився хлоп'як. — Але я хотів тобі сказати... Так, у нас зараз непростий період... Я вліз у ремонт, в тебе також — ті музейні картини, і кінець чверті, й мої дівки на голову...

— Та чого там, усе гаразд, — в'яло буркнула Софійка й полізла до шухляди по скатерку.

— Я ж розумію, що не все! Тобі важко... Але повір: це минеться, до червня кінчу з роботами, і ми зможемо...

— Вірю. Візьми он за той край, будь ласка, — стала розстеляти обрус.

— Ні, я ж бачу, ти все просто так говориш... Щоб мене заспокоїти... А насправді...

— Та поможи розстелити, врешті-решт!

Сашко незграбно потягнув кінці й затупцяв коло столу.

— ...А каналізацію твою, повір, я дуже шаную! — забрала в нього скатерку й розіслала її сама. — І тебе, можна сказати, жалію... Щиро, всім серцем...

— Жалієш? — Сашка наче шпигонуло. — Хто жаліє, той... Той не любить!

Що? А це що за дорікання?!

— Увага, чай! — всунулись у двері з тацею Вірка, Надька й Любка. Кожна з них намагалась утримувати якнайбільше почесної ноші, тому піднос із чашками розгойдувало, мов на хвилях.

— Не треба мене жаліти! — ледь чутно, крізь стиснені зуби видавив Сашко.

— Сюди ставмо! — вовтузились біля столика сестри.

— А я кажу — сюди! — Надька.

— Мені першій дали тацю! — Любка.

— А я чашки брала! — Вірка.

Гур-р-р-р!.. Дзень!.. Тарах!

Засмикана таця повалилась на підлогу, хлюпнувши навсбіч гейзером чаю і цукровим салютом.

— Новий сервіз! — тільки й встигла видихнути Софійка.

Але білі фаянсові черепочки (навіть цукорниця не вціліла!) вже вигойдувались на паркеті.

Зависла ніякова тиша.

— Ви... ви... — не знайшов слова поблідлий Сашко. — Так і знав! Ех!

Він хотів ще щось сказонуту, але тільки похитав головою і спішно покрокував до виходу.

— Ти куди? — вигукнули хором близнючки, Софій-ка й обидві мами, що надбігли на шум.

— На сьогодні з мене досить! — хряпнув дверима.

— От упертюх! — розвела руками Фадійчучка. — Як уб'є собі в голову... Ой! А що це тут...

— Це вона! — пролепетала кожна, дивлячись на двох інших.

— Ви все поби-и-или? — мати зблідла ще більше, як щойно її син.

— Не все: кришечка осьо... — підняла неторкану кришечку від цукорниці Вірка.

— Ми приберемо! — дівчата кинулись до черепків.

Софійчина мама взялась заспокоювати:

— Нічого страшного, посуд б'ється на...

Гур-гур-гур-гур-гур-р-р-р!... — пролунало в під'їзді.

Всі німо презирнулисьь.

Сашко щось підірвав?

Від горя стрибнув зі сходового майданчика відразу на перший поверх?

Кинулись до дверей.

Двері піддались важко, але, відчинивши їх, усі завмерли від іншої несподіванки. Видно, сердитий Сашко зопалу ненароком зачепив притягнутого ним же мішка з картоплею — його лишили перед квартирою в коридорі, щоб тато, як прийде, виніс у підвал... Падаючи, мішок перекинув те відро моркви, яке поруч із ним, — і всі овочі сипонули униз по сходах...

Бачив те Сашко чи не бачив, але не зреагував: головні двері на першому поверсі уже розпачливо гупнули.

— Ваша картопля розсипалась... — прорипіли натовість двері баби Валіної квартири.

— І морква! — вималювався за бабиною спиною її новоспечений чоловік.

— Няв! — згідливо терся об хазяйські ноги чорний кіт Фантик.

Вельми тонко підмічено! Ще й ду-уже вчасно!

Чаювання розпочалося довгим і нудним визбируванням картоплі й моркви по сходах, вимочуванням калюж та змітанням цукру з підлоги.

До чаю (звареного заново, але вже у старих чашках) і пиріжків з ревенем таки дійшло, але смакували, вони, звісно, вже не так.

## 19. ВЕСЕЛА КОМПАНІЯ

Субота. Стільки всього переробити! Навідатися в інтернет, піти (хоч на це ще треба наважитись!) у музей до Хазяйчиного архіву, зрештою — просто сісти й подумати над останніми подіями й зрозуміти свої почуття.

І, звісно ж, було б дивно, якби Софійці ніхто не перебив її планів!

Вихідним настроєм і не пахло. По-перше, мама з татом знову помчали в Половинчик помагати бабусі й дідусеві на городі. А це значить, що малого Ростика лишають на Софійку. Няньку-сусідку бабу Валю й до цього не турбували у вихідні, а коли вийшла заміж, тим паче...

По-друге, тепер на Софійчиній шії ще три дитини: спасибі Сашкові (ох же, й сердита на його вчорашні витівки! Псих ненормальний!), підкинув мороку!

По-третє, ранній телефон Сніжаниним ніжним голосочком ошчасливив: у тітоньки позапланові пацієнти, а в Пустельника невідкладні справи, тому до обіду Софійці доведеться посидіти ще й із небожем Сергійком!

Поки Софійка терміново робила вдих-видих, аби хоч якось дати раду несподіваним проблемам, дівчата побились за те, хто першою братиме Ростика на руки, на плиті задимівся чайник (за метушнею забула налити води!), у двері подзвонила тітонька, яка, мов новорічного гостинця, лишила в коридорі немовлячу корзину з Сергійком і помчала геть.

— Бігом роздягни, він же впуганий знадвору!.. — прокотилося луною з-за дверей.

Ні, це просто несте-е-е-ерпно!

Дівчата вхопились за малого шістьма руками і, поки Софійка дряла чайника, якось там поділили його між собою і помирились.

Коли ж вона зварила Ростикові кашку й повернулася кликати дівоту до чаю, то мало не випустила з рук пляшечки. У вітальні панувала повна ідилія: Віра трясла брязкальцем над маленьким Сергійком, Люба тримала на колінах Ростика, а сповнена власної гідності Надя сиділа посередині й поважно читала "Курочку Рябу".

А коли вона сама востаннє читала братикові казку? Така зайнята!..

— Дід бив, бив — не розбив! — Надя увійшла в роль. — Баба била, била — не розбила!..

Ростикові, мабуть, подобалось, бо зацікавлено стежив за нянькою.

— ...А мишка бігла, хвостиком зачепила...

— Ишка! Біља! — схвильовано повторив братик. Хотів сказати, що мишка бігла!

— Мій ти розумню-у-у-умнику! — три поцілунки одночасно тицьнулися в його голівку та щічки.

Взагалі-то, братик — її, Софійчин!

— Хвостиком зачепила, яєчко впало, покоти-и-илось і... розбилося!

— Пальо! — захоплено повторив Ростик.

Це ж треба, як раптом забалакало!

Сестрички аж заливалися щасливим сміхом від

хлопчикових успіхів.

— Дивіться, і мій Сергійко сміється! — вказала на меншого Віра.

Взагалі-то і Сергійко не зовсім їхній! Але гаразд уже, сьогодні Софійка добра!

— И-гіко!..

— Ой, у Ростика гикавка? — сполохалась Люба. — Це від голоду!

— Ні, — зметикувала Надька. — Игіко — це Сергійко.

— А ми Сергійка ще Кавунчиком називаємо! — додала Софійка.

— Кавунчиком?

— Це його прізвище — Кавун!

— Ха-ха-ха! А він геть і трошки схожий на кавунчика! Смачненький і кругленький!

Поки дівчата заглядали до малого, Софійка впевнено вихопила в Люби Ростика. Зараз наїмося каш...

Чи взяла якось незграбно, чи братик сам вивернувся, але якось звалився на диван, а звідти, перекотившись, гепнувся на підлогу...

Аж похолола: не так від тривоги за брата (падав останнім часом постійно), як від сорому за непрофесійність, іще й при свідках. Та й ревиська зараз буде — перетинки потріскають!

Зависла напружена тиша: як учора після падіння сервізу.

Але, поки Ростик дивився на публіку й підбирав тональність, у якій заревіти, всюдисуща Надька промовила:

— ...А яєчко впало й покотилось!..

— Кокотився! — повторив малюк. Був трохи збентежений, що йому перебили плакання.

— Ростик упав і кокотився! — пожартувала Любка.

— Софійка бігла, кашкою зачепила, а Ростик упав і покотився! — добавила й Вірка.

Всі аж загойдались од чергової порції реготу.

— Ой, рятуйте, я зараз впаду! — хапалась за живіт Надька.

— І буде: "Надька впала й кокотилась!" — скоренько віддячилась Софійка.

— Аби не щось інше! — хихотіла дотепниця Вірка. — Бо Ростик у памперсі, а наша Надя...

Чергова хвиля реготу змусила засміятись уже й Софійку.

Хихотіння вляглося. Кожен займався своїм, як раптом...

— Стривайте, тут хтось... Хтось наче добирається знизу! — насторожилась Люба.

— Ану тихо!

Шкряб! Шкря-а-аб!.. Хрусь-хрусь-хрусь... Навіть кицька, яка досі куняла собі в кутку, подалі від людей, підвела свою чорно-білу мордочку, нашорошила вушка. А вона завжди першою відчуває всяку нечисть!

— Ай! — заверещали сестри.

— Ага, давайте ще малих мені поперелякуйте! — гарикнула Софія. — Прислухаймось краще, звідки чекати сюрпризів і хто то може бути!

Але під диваном уже залягла стерильна тиша.

— Може, здалося? — знизала плечима Надя.

Всім одночасно? Утім, щоб не сіяти паніки, Софійка погодилась:

— Може, й так! Гайда, Надю, дочитуй казку, а Ростив буде слухати і їсти!

— Надя — казку, Ростик — кашку! — ні, Вірка сьогодні — вершина гумору! Мабуть, у Сашка вдалась!

Усі, крім Чорнобілки, яка пряла вушками й дослухалась, розвеселилися знов.

— О, дайте мені Сергійка! Бо в мене руки порожні! — закомандувала Надька.

— Ой, а він... заснув! — кинулась до свого підопічного Вірка.

— Від радості, що йому нарешті дали спокій! — усміхнулась Софійка, зазирнувши в кошика й уклавши дитину ковдрочкою.

Усі знов засміялись: але тихенько, щоб не розбудити малого.

Зрештою, така пристойна компанія — не дуже й погано!

20. ВСЕ ясно

— Спасибі, що доглянула Сергійка — у свій вихідний ще й у таких клопотах!

Це Пустельник прийшов по синочка. Розуміє, що Софійці, крім небожа, довелось бавити ще рідного брата і трьох близнючок.

— Та, пусте! — Софійка скромно зашарілась і так само скромно промовчала, що до Сергійка сьогодні підійшла тільки раз, коли вкривала його. Вона і з Ростиком мала справу тільки тоді, як його перекинула і як

годувала кашкою. Все інше було завдяки її вмілому дистанційному керуванню. Такими чудовими няньками.

— А це тобі маленька нагорода! Наставляй долоню! —  
понишпоривши в кишенях, дядько Сергій поклав їй у жменю...

Утім, яка різниця, що саме він поклав! Важливо, як ніжно він торкнувся її руки своєю — ах, такою красивою, такою мужньою... трохи теж шкарубкою... Як у Сашка, але — ку-у-уди тому Сашкові!.. Доторк тривав якусь секунду, але яку секунду!.. За ту секунду Софійка встигла померти, воскреснути і знов зомліти! Від щастя, від блаженства, від — ах!..

Коли розплющила очі, Пустельник уже завантажи-ся кошиком з Кавунятком і рихтувався ступити за поріг:

— Знайшли ще одну коло замку, — пояснив.

На долоні лежала старовинна монета.

— Але ж.. — не одразу викресала звук із отерплого рота, — Ви ж... У музей хотіли...

— Музей музеєм, але щось же й тобі хай буде на згадку! Хто-хто, а ти заслужила: першовідкривач!

— Д... дякую...

— Це тобі дякую! Ну все, побігли, може, десь і мамуся наша додому приб'ється!

Згадка про Сніжану вперше неприємно кольнула, однак прохолодна монета (ні, тепла від його руки! Просто-таки гаряча!) повернула до тями.

За дядьком Сергієм давно зачинилися двері, у вітальні Вірка, Надька і Любка активно воювали за Рос-тика, а Софійка, завмерши, дивилася на розпростерту долоню.

Який він!.. А як він... "Ти заслужила"!.. Ні, краще отак: "Хто-хто, а — ти!.." — далі можна нічого й не казати...

— Мобільний! Мобільний дзвонить!

Не зразу второпала, що з вітальні її гукають.

"Сашко" — прочитала на екранчику, і всю аж пересмикнуло від досади. Ну до чого тут зараз Сашко? Та... Та як він сміє дзвонити в такий момент? Та хто він такий для неї?

І взагалі вона ще на нього сердита за ту картоплю! "Хто жаліє, той не лю-у-убить!.." Перепрошувати надумав? А вона не потребує його перепрошувань! Софійка різко відімкнула телефона. Ні, краще зовсім відключить, бо ж не спиниться... От-так. Усе!

Ух, вийти на балкон, прохолонути.

Весна дихнула Софійці в обличчя ароматом квітучого саду й оркестром комашні, птаства та жаб'ячого хору з-під Олексівського болота.

Все ясно. Вона кохає Пустельника. Це так немудро, так з її боку нечесно: закохатися в чужого чоловіка. Гірше — у тітоньчиного! З яким сама її, можна сказати, колись... А якби вона, Софійка, вже тоді була старшечка, ось бодай як нині, то, може, він би... Боже, яка ганьба — такі думки! Дожилася! Та й узагалі, яка, виявляється, вона, Софійка, моральна потвора: то вона кохала Кулаківського, то — так-так, це правда — була

небайдужа до Іваненка, то — бодай не згадувати — щось почувала до Сашка... І це ж вона ще не перелічувала своїх закоханостей із початкових класів і дитсадка!.. Баламут — здається, так називають у бабусиному Половинчику парубків, які кляються до кількох дівчат одночасно. Але ні, Софійка не баламутка: її кохання щире й глибоке! Може, всі попередні — то була тільки підготовка до цього, справжнього... Бо куди їм усім, навіть разом узятим, до нього, до красеня Сергія!!! Нігтя його не варті! Господи, та про що ж вона думає? Та як вона сміє?! Сніжана до неї — як до рідної, а вона... З іншого боку, чи ж вона має недобрі плани? Та в неї жодної темної думки! Вона просто безнадійно і вічно, таємно від усіх, від нього й від себе самої кохатиме цього прекрасного чоловіка, і це — тільки її право, її любов, її біль!

На долоню з монетою капнула гаряча сльоза. Софійка піднесла Сергіїв дарунок до вуст і поцілувала. Потім, наче власне страждання, стиснула коштовний гостинець у кулаці, втерла сльози й мужньо повернулась до кімнати.

## 21.ХАЗЯЙЧИНА ТІНЬ

Хоч сьогодні батьки дали закріпаченій Софійці повну свободу. Тільки що з тією свободою робити, коли неділя? Пришвендяла до музею, а там працюють лиш оглядові зали, в архіві ж — вихідний.

— Гаразд, прийду завтра... — похмуро сказала Софійка.

І в понеділок, до твого відома, теж вихідний! — чемно, але не надто привітно уточнила Елеонора Семенівна. — А тобі нащо? Дітей до роботи з архівом однак не допустять!

— Мені... Мені Хазяйка звеліла!

— Хазя-а-а-айка? — побіліла музейниця. — Що ти маєш на увазі?

— Не що, а кого. Оту сиву бабусю, що ви її звете Хазяйкою.

Леле! Це ж отак узяти й повивалювати всі "козири" водночас! А чим же вона "критиме" у вівторок, якщо справді до діла дійде?

— Звідки ти знаєш Хазяйку? — Елеонора так зблідла, що Софійка була готова бігти по склянку води.

— Та не те що знаю... Вона мені... уві сні прийшла! — Софійка збагнула, як безглуздо звучить це пояснення. Проте, на диво, музейниця поставилась до почутого дуже серйозно:

— Миколаївно, ви чули? — тремтячим голосом гукнула завідувачка жіночці, що, кутаючись у пухову хустку, сиділа в темному кутку зали — відвідувачів саме не було, тож електрики не вмикали.

— Проти чого б це? — прорипіла Миколаївна. — Востаннє вона снілась сторожеві Петровичу. Сімнад-цять років тому, перед тим, як ото труби прорвало й весь перший поверх затопило!

— Оце ж і я кажу: не на добре це, ох, не на добре! А в чому вбрана була?

— В чорному. А сама вся — сива.

— О, о! — проскрипіла Миколаївна голосом, так само зі скрипом підвелася зі свого стільця в кутку й поспіхом прискрипіла чобітками-рипами ближче до компанії. Це була та сама похмура наглядка, яка

чергувала й тоді, в день екскурсії 7-В. — Так само чорного вона мені явилась раз увечері біля каміна! Коли я після всіх виходила, музей замикувала! І покойна Яв— тухівна — пам'ятаєте? — як по коридорах її тінь бачи-ла, то теж усе в чорному та в чорному!

— Миколаївно! — багатозначно обірвала працівницю завідувачка.

— Ой, вибачайте! Я ж подумала, що раз ця дівчинка вже бачила Хазяйку, то їй можна...

— Кхм! — так само багатозначно кахикнула Елеонора, і Миколаївна уже без рипу, тихо й винувато по-тупала на своє місце.

Проте Елеонора тут же й виправилась:

— Пробач, у нас, музейників, просто є такий неписаний закон: про Хазяйку зайвий раз не говорити. І сторонні про неї ніколи нічого не знали, це була наша таємниця, так би мовити... Якимсь ми наче самі відчуваємо, що так треба... І тобі не раджу про це розказувати. І що... як там тебе? Софія? І що, Софіє, вона тобі уві сні казала?

Ну, тут уже Софійка буде обачнішою і скаже тільки частинку:

— Попросила, щоб почитала її архів!

— Ну, від архіву її ще у війну мало що залишилось, але, якщо просила... З вівторка приходь! — Елеонора Семенівна дивилась на Софійку вже навіть шанобливо. І цим треба скористатись:

— А хто вона така, що всі її слухають?

— Як хто? Хазяйка! Ну, тобто Вікторія Щербанів—ська — колишня власниця цього будинку! — Елеонора обвела поглядом розкішні арочні двері й вікна: будинок вражав.

І цього дворища, і он того будинку навпроти, і отого саду, де теперички банк! — не втрималась із кутка Миколаївна.

— Непогано влаштувалась! — намагалась розворушити балачку Софійка.

— Особливо після революції, коли з цього будинку їх виселено, чоловіка розстріляно, а вона ще якийсь час числилася тут директоркою, а потім десь у злиднях і вмерла.

Он чому цвілі сухарики і чаї з вишневих прутиків!

— А сервіз? Сервіз якийсь од неї зостався? — згадала чашку зі сну.

— Де там! Весь посуд в громадянську війну розтягли! — похитала головою завідувачка. — Він експонатом не вважався, то хто там його стеріг! А коли що й зосталося, то в наступні роки, у війну розтринькалось...

— А вона може мати якесь відношення до художника Мокренка? — Софійка знову бовкнула зайве, нагадавши украдені картини. Але слово не горобець: вилетить — не впіймаєш.

— Має, чого ж не має? — мужньо проковтнула ненавмисну шпильку завідувачка. — Вона-бо музей і створила, разом із чоловіком. І картинну галерею: більшість її картин досі в експозиції. Ну, крім "Удома", звісно...

— І тих соцреалістичних, які пропали, — не втрималась Софійка.

— Ті, що пропали, — ущипливо зауважила жінка, — з'явилися значно пізніше Щербанівських, уже по війні! Щось привезли зі столичних фондів, деякі особисто подаровані, дещо ми самі й купили! Ти, Софіє, іще чогось хотіла? Якщо ні, то до вівторка! Поки я взагалі не передумала тебе в архів пускати.

— Добре-добре, як скажете, Елеонорочко Семенівно! — кинулась до виходу Софійка. — Отже, до вівторка, до вівторочка!

## 22. Черняхівські пристрасті

Так, сьогодні вже хоч дещо вияснилось! Добре, що назустріч нікого: ні Пустельника, ні дядька Сергія... Тобто ні Сашка. Бо важко буде втриматись, аби йому... їм нічого не розповісти.

Тепер ще шукнути що-небудь у тому чудодійному інтернеті... Для початку, правда, непогано б знайти сам інтернет...

— Привіт, Софійко! Що поробляєш, куди спішиш? — іззаду її якраз обганяв... Дмитро Іваненко!

— Привіт! Та от... В інтернеті треба дещо...

— У мене?

Ото ж бо й скажи, хіба не доля?!

— Можна у тебе...

— Гаразд, тільки не зараз!

— І в тебе клава здохла? — єхидненько усміхнулась і вже рушила гордо йти далі.

— Ні, в мене ніхто не здох, просто ми з татом зараз... Пригадуєш, я тобі розказував про розкопки? Так от, поки погода і поки ще не все позаростало травою, ми вирішили з'їздити в одне місце, на стоянку древніх черняхівців. Тато мій там колись цікавого глека знайшов. Тобто, цікавого вже тим, що майже цілий. Тоді його взяти не мав куди, та й не цінилися ще вони так, як нині. Тільки прикопав, а тепер вирішив за ним

вернутись, заодно іде, може, щось... До речі, а хочеш з нами?

. Чи Софійка хоче? Та вона про це все життя мріяла!

— Єсть! А коли?

— Таж зараз, у цю хвилину! Тато десь уже з двору виїздить, мене по батарейки до фотоапарата послав! і І вбрана ти якраз підходяще: джинси, кросівки! їдеш?

— Звісно, тільки додому дзенькну!

Поки повідомляла мамі, непомітно роззиралась: от якби їх з Іваненком зараз побачила Завадчучка!

— А ось і тато!

Ні, таки добре, що її нема: авто простеньке, зовсім не з Ірчиними замашками. Жигулі чи як... оте, що Кулаківський копійкою називає. Софійці, звісно, й це добре. Аби на розкопки!

За кермом опецькуватий чоловічок, Дмитро-старший. Чуб сивуватий, окуляри. Очі сірі, а не чорні, яку Дмитрика: видно, син більше вдався у маму.

— Тату, це Софійка, вона з нами хоче!

— А-а-а, це та, що колись у тебе апарата позичала? — привітно блиснули окуляри з машинного вікна.

— Та', то була Росавка, вона вже ж виїхала! — знітився Дмитрик. — Це Софійка, сидимо за одною партою.

— Ну гаразд-гаразд, просто бачу, що теж красуня! Навіть ще краща! — тепер дядько Дмитро кинув у жар і Софійку. — Завалюйте в салон, раз

надумали! Умощуйтеся зручно, бо їхати довгенько: не тільки в сусідній район, а й у іншу область!

Софійці саме такого й треба. Щоб ніяких проблем! їдеш собі — милуєшся, їдеш — милуєшся! Така навкруг вона, ця весна, ця земля гарна, що подих забиває, сльози виступають! Усе таке веселе й сумне, беззахисне і вічне водночас, як... Як її кохання до Пустельника!

— Ого, як усе змінилось, поки я тут не бував, — бубонів собі під ніс дядько Дмитро, коли вже наближались до мети. — Те повирубували, те позаростало... Чи й упізнаю той камінь, під яким глека сховав?

— Скажіть, а на Куріньку ще ґрунтівки не заорали? Проїду своєю тарадайкою? — пригальмував біля селянина з мішком.

— Проїдеш! — насуплено прикинув чоловік.

— Дякую! — завів двигуна Іваненко. — Може, вам по дорозі, то сідайте, підвезу!

— Не, Боже збав! — ще більше насупився подорожній. — А самому тобі чого туди?

— Та... Діло є... — зам'явся водій. Не розказувати ж про глека!

— Хіба що діло! — рушив собі далі селянин. — Без діла туди краще не потикатись!

— Чого? — здивувався Дмитро-старший.

— Панське воно теперки! Простим людям зась! Останні слова уже потонули в дирчанні жигулів.

— Жартівник та й годі! — гмикнув до Софійки і Дмитрика тато. — Панщини боїться! Ще б згадав про царя Тимка, як була земля тонка! Або про черняхівських вождів!

Ліс був геть не схожий на панський. Звичайнісінькі хащі, тобто ні — непролазні хащі! Дмитро-старший навіть апарата свого — для розшуку металевих деталей — не розпаковував із торбинки: в кущах не скористаєшся! Узяв тільки маленьку саперну лопатку.

Там, трохи нижче, в пологому яру, за словами Дмитра-старшого, була колись річка. Біля неї — селище древніх людей.

— Добре, що акація листя не розпустила, бо тут узагалі було б як уночі! — задирав голову Дмитрии. Але Софійку акація турбувала найменше. Вона ходила по тисячолітній землі!

Ішли майже поповзом, аби не зачепитись головами за колючі кущі. Та й усе одно треба було дивитися вниз: то тут, то там між травичкою з землі визирали черепки.

— Дві паралельні риски — ознака черняхівської доби! — показав узор на одному черепкові Дмитриків тато. — Черняхівці ще славились чорною глиною. Оці грубі, обрізані зверху ножем черепки — для печі. Ці тонкі, гладенькі — для посуду, який подавався на стіл!

Софійка вже повні кишені й повну пазуху назбирала: і тих, що для печі, і тих, що для столу!

— А це — шматки обмазки!

І шматок обмазки взяла!

— А ось — плаский камінь, тут вони....

Ех, жаль, важкуватий! Тепер Софійка розуміла Дми-трикового тата, що той колись не мав куди взяти глека. Якби хоч якийсь мотузочок, щоб тягти його на прив'язі слідом!..

— А в цьому місці я знайшов прясельце: розмальоване п'ятикутничками з різною кількістю крапочок усередині! — відхекувався біля стовбура Дмитро-старший. — Календар їхній був, чи що... Десь недалеко звідси й глек мій прикопаний...

Дядько Дмитро поліз у шалину, але через якийсь час вернувся з новою:

— Глека й близько нема! Хтось викопав! Ще й добре копав: усе череп'я на купу скидав, чогось серйозного шукав! Навіть ми, чорні археологи, акуратніше ставимось до кожної дрібнички!

— А чого ж тут ще могли шукати? — цікавиться Дмитрик.

— Мало чого, це ж епоха бронзи! Оті защібки, що в нас удома є, ота прикраса для волосся — то ж я на черняхівських поселеннях знайшов. Правда, не тут, а на отому полі біля Вишнополя, де ми по озимині ходили!

— Дядьку Дмитре, а правоохоронців не боїтесь? — якомога чемніше спитала Софійка.

— Ох, дитино! — протер спітнілі скельця окулярів дядько Дмитро. — Та в нас найвищі посадові особи відверто колекціонують археологічні артефакти, навіть заводять приватні музейчики! І, звісно ж, чудово знають, що ці артефакти — ніяк не з державних розкопок!.. Якщо вже судити, то, сама розумієш, не з мене починаючи...

Софійка і Дмитрик тільки дружно зітхнули. Потім знову рушили хащами.

— І осьде копали! — спинилась проти свіжої ями, над якою височіла зневажливо скидана купа черепків.

— Ого! Бачу, тут уже й без нас гарно попрацювали! — розвів руками дорослий Іваненко. — Гляньте, ось було ж цілих півмиски — ні, хтось її вже тепер на шматки розтрощив!

На подібні ями натрапляли весь час, поки ходили лісом. Але Софійка щаслива: завантажилась скарбами — ледве повзе!

— Помогти? — питає співчутливо Дмитрик. У нього знахідок трохи менше, він підбирає не все підряд.

— Дякую, — Софійка, хоч і не дуже охоче, перекидала в кишені його куртки частину своїх коштовностей.

Рушили до машини.

## 23. КРИМІНАЛЬНІ ПРИСТРАСТІ

Назад їхали в доброму гуморі: хай і не знайшов Дмитро-старший того, що шукав, хай і розчарувався, але тішився, що цієї весни вперше нарешті вирвався на природу. Дмитрик теж сяяв чорними щасливими очима. Про Софійку й говорити нічого.

Раптом заверещали сирени, і ззаду їхню копійку обігнав здоровенний чорний джип. Обігнав і перегородив дорогу (їхали тією ж ґрунтіркою):

— Стоя-а-ать! — загрозливо опустилось затемнене скло.

Жигулі вже й так зупинились, не йти ж на таран.

— По якому праву тут їздите? — спитали з машини пара затемнених окулярів і... дуло пістолета!

— А що, заборонено? — Іваненко здивувався.

— Разрешеніє імеється, питаю? — вийшов здоровань у камуфляжі.

От і заарештують їх за чорну археологію! Таки ж держава є держава, і закон є закон! Їй, Софійці, перепаде найдовший термін — мов квочка, нашорошилась над своїм раптовим, нечесно нажитим багатством.

— Який дозвіл, люди добрі? Технічний паспорт, права на водіння, чого вам ще треба?

— Ми не мінти, щоб твої документи перевіряти! — помахав пістолетом здоровань.

— А хто, перепрошую? — допитувався дядько Дмитро.

— Ми — хто нада! Охрана! Стережемо хазяїнів ліс. Понятно?

О! То зіткнулася з Хазяйкою, а це якийсь Хазяїн: чи не забагато, як на один день?

— А хазяїн, перепрошую, чого?

— Хозяїн жизни, ідіот!

— Вибачте, я Вас не обзиваю, то й мене не треба. І в чому наша проблема?

— Заїхав на чуже, от в чому твоя проблема! Частна територія, мужичок, пойняв?

— Ніде не бачив знака, що в'їзд заборонено! — захищався нещасний водій Іваненко. — Нічого не порушував. їдемо з сином і його товаришкою! Додому їдемо!

— Ти ще й петушитись, — далі йшли слова, які у фільмах заміняють піканням, — ще й виступати? Мовчи та диш і кажи спасибі, що дихати дають! — дуло пістолета всунулось у віконце до Іваненкової шиї.

— Зараз тебе тут із твоїм сином і його товаришкою зарием — і ні один мент не знайде!

Ой! Як для правосуддя, трохи різкувато! Софійка з Дмитриком сиділи, як миші під віником. Тільки серця, чи, може, знайдені черепки (чи вже — черепки від сердець?) — ворушились і погупували в такт.

Як там і що було далі, розуміли кепсько. Принаймні матюки, що летіли з гевалової пащі та з-за темного скла, Кулаківському і не снились!

Коли копійка, ледве розбираючи дорогу, на всіх парах летіла в бік далекого села, ззаду гримнуло кілька пострілів. Щось дзенькнуло по верху автівки, тато крикнув "Пригніться!", хоч і Дмитро, й Софійка без того аж поприлипали до старенького полатаного сидіння. Раз у раз підлітаючи мало не під стелю на горбах і вибоїнах.

Здається, "охрана" після зепевнень Іваненка-старшого більше не потикатись на їхню "частную"

територію, "милостиво" запропонували йому тікати. Мовляв, якщо втече, якщо вхитриться вивести машину із-під куль (вони казали: "спаси свій зад"), то ще трохи поживе.

Але це второпали, коли вже їхали по рівній трасі, асфальтом. Зовсім не своєю дорогою: тікати-бо Іваненковій машині дозволили в протилежний бік. Але й за те, як мовиться, спасибі.

— Не підкажете, чия оця вся земля? — вимученим голосом запитав Дмитриків тато жінку, що їхала на велосипеді з підв'язаною до рами сапою.

— Депутата Вербовського!

Щоб вернутись додому, робили добрячий гак.

— Чия земля? — мов зіпсований диск, питав час від часу Дмитро-старший поодиноких місцевих жителів, які траплялись дорогою.

— Депутата Вербовського! — в один голос відповідали.

"Чия земля? — Калитчина!" — відлунювала в Софійчиній голові шкільна п'єса "Сто тисяч" Карпенка-Карого. Тільки їй, Софійці, Калитки бодай шкода було: той господарем був. А тут... І вона ще хотіла правосуддя?..

Про навколишню красу не думалось, хоч сонце за полями заходило дуже червоно й гарно.

Тим часом Дмитриків тато, хоч і досі тремтячими руками, але вже кермував у бік Вишнополя.

На серйозніші балачки спромоглись іще десь через годину.

— Пробачте, діти, що нехотячи вас наразив на такі жахіття! Це ж його прислужники там усе й перекопали! І найсумніше, що постраждали ми зовсім не за те,

за що годилося б! Виявляється, правий був той селянин: не ступайте на панську землю, як жити хочете!. До Дніпра вже не підійдеш, скоро й у ліс ходу не буде не Україна — суцільна приватна територія!

— ...Пам'ятаєш, Дмитре, як десь півроку тому я їздив до діда й баби?  
— озвався Іваненко ще по якомусь часі. — Вертаюсь опівночі. Польовою дорогою. Бачу: горять прожектори, працюють екскаватори — курган розкопують! Я тоді ще спинився: "Що ви робите? Де міліція? Це ж кримінальна справа!" А мені тракторист пошепки: "Як не хочеш бути закопаний в цьому кургані, то тікай! А міліцію тут на тебе таку знайдуть, що цілий вік не відмиєшся!"

— Тат, ти не розказував цього... — озвався Дмитрик.

— А чим хвалитись? Це ж воно й тоді було: "приватна територія"! А я, наївний...

— Що, і депутат цей самий?

— Цей самий чи інший — тактика і злочинних дій, і залякування однаковісінька!.. То що вже дивуватись отим довжелезним зеленим парканам, які огорожують ліс уздовж дороги на Київ! — дядько Дмитро не так розповідав дітям, як міркував уголос. — Господарі життя!.. Колись мій прадід мав ліс: то він доглядав його, прибирав, проріджував... Усі знали, що цей ліс його. Та коли щороку на Зелену неділю селяни просили дозволу набрати клечання, усім дозволяв... Словом, не так воно якимсь було...

Далі аж до самого Вишнополя їхали мовчки.

— Але ж просто так цього лишати не можна! — заявила Софійка, вилазячи з машини вже коло свого двору. — Це неправильно!

Частина черепків у цей патетичний момент випорснула з-під крутки й прогуркотіла на асфальт. Софійка демонстративно їх підбрала і, підтримуючи поли, урочисто завершила:

— Не згодна! Наша казка має бути зі щасливим кінцем! От!

## 24.ЗЕЛЕНКА-СИМИРЕНКА

Добре, що батьки, захоплені археологічними артефактами, не завважили Софійчиної блідості й трему в руках: лякати і їх пережитою пригодою не хотіла б нізащо! З іншого боку, це погано, бо нема причини проситися пропустити школу. А на уроки після таких стресів аж ніяк не тягнуло.

Те, що вчора до Софійки, виявляється, аж двічі приходив Сашко, теж не втішало. Дзвонити не зважається, то бере особистим натиском? Дума, як залишив їй коробку цукерок, то уже купив прощення? Чи показав свою щедрість? Хай краще направляє свою невсипущу енергію в мирне русло: в свою каналізацію!

— Мамо, а є ще ті зелені яблука, що дідусь передав? — бодай тими лакітками скрасити дорогу до школи!

— Симиренки? Вибач, але я по одному дівчатам до школи дала, останнє Ростикові на сніданок лишила, більше нема! — винувато усміхнулась мама.

Проте Софійку вже хвилювало інше:

— Си-ми-ре-нки?! — вигукнула вона.— То й був знаменитий сорт Симиренка?

— Так. Він у Половинчику споконвіку росте, а що?

— Ну, не споконвіку, бо цей сорт виведений лише на початку XX століття. Я про нього в книжці читала! Цей зелений зимостійкий сорт Лев Платонович назвав на честь свого батька: "Ренет Платона Федоровича Симиренка"!

— Довго зберігається, не гниє, легко перевозиться! — вела далі усміхнена мама.

— ...На гілках тримається міцно, не боїться ні бурі, ні зливи! А який добрий! — хвалила Софійка.

— Коли 1960 року в Італії проводили Всесвітній конгрес, на якому більше ста спеціалістів із зав'язаними очима визначали найкращий сорт яблук, то першим у світі визнали саме ренет Симиренка. І що? Радянські газети жодним словом про це не згадали! Та й дідусь не знав би, якби завжди не намагався прочитати й почути, чого не пропускала радянська цензура!

— Але ж яблука в Україні росли?

— Росли то росли, але навіть називати їх не можна було! Перейменували цей сорт на якусь Зеленку Вуда! Утім, чого якусь? "Зеленка Вуда" — є такий іноземний сорт, але ж куди йому до нашого ренету! Правда, народна пам'ять справжню назву тримала: в Половиннику тільки симиренками називали!

— А може, ти й про самого Симиренка щось знаєш, поки я інформації по всіх усядах шукаю?

— Крім того, що він підприємець, цукрозаводчик, меценат і садівник, мабуть, більше нічого... Але стривай-стривай! У своїєї колеги я бачила книжку... Вольвача, здається... "Л. П. Симиренко — фундатор українського промислового садівництва" — наче так називається... І щось Дмитра Чередниченка про нього ж... А ще "Українські меценати" Слабошпицького про

Терещенків, Ханенків, Чикаленків... Мусить бути й про Симиренків!

— Про Чикаленків?! Мені теж про них треба!

— Не сумніваюсь, у неї ще щось на цю тему знайдеться. Гадаю, вона охоче дасть почитати!

— Мамусю! От правда, що чуже бачим під лісом, а свого не бачим під носом! Чого я зразу до тебе не звернулась?

## 25. ПОВНИЙ ТРЕШ-СТАЙЛ

Правда, на цьому приємності й вичерпались.

Ірка сьогодні прийшла в чомусь несусвітньому. Червона кофтина, фіолетова спідниця, рожева брошка, зелені панчішки й жовті черевики.

— В бабці на горищі знайшла чи добрі люди під церквою вбрали? — таки ж підколола Софійка.

— Що ти можеш тямити у треш-стайлі? — відрубала Ірка.

— Що ж це за стиль, що навіть губи не намазані? Помадний цех завалився?

— Ох, — Завадчучка гордо стулила бліді вуста й поблажливо пояснила: — На когось би сердилась, але ж на хворих не можна! Треш-стайл — це коли всі речі навмисне не підходять одна до одної! Повна відсутність стилю! Щось із бабусиної скрині, щось — із класики, щось із наймодніших брендів!

— Угу, а щось із новорічного маскараду. — Ні-ні, Софійка зовсім не лютує, але ж хай її буде зверху!

Утім, Ірці вже було не до неї: демонстративно війнувши пеленою фіолетової спідниці, оминула Софій-ку і вже стояла над Іваненком:

— Дімончику, не позичиш біології?

— Бери! — Дмитрии із готовністю витяг підручника.

— Дякую! Цьом-цьом! — ніби ненароком зачепивши Софійку широким рукавом червоної кофтини, Завадчучка повернулась на своє місце.

— Що, Дмитрику, знов одна книжка на двох? — Со-фійка ледве стримувала роздратування.

— Та не переймайся так! Я маю запасну! — невинно усміхнувся Іваненко й дістав з-під парти... ще одну біологію!

Під пострілами їздити — то з Софійкою, а підручники носити — то знов їй, Завадчучці! Швидко ж він забув учорашні поневіряння!

А того, як Іваненко робив контрольну і шпаргалки передавав Ірці, Софійка вже й узагалі, можна сказати, не помічала.

— ...Той Дімасик такий лапчик!..

Це вже Софійка ненароком почула під дверима роздягалки, на фізрі. Ні-ні, вона сьогодні була в спортивній формі, а повернулася за скакалкою.

— Ну да, кульна ляля повинна мати під рукою і крутелика з кубиком, і зубра з башкою! — пітвердив знайомий голос.

Ну, кульна — від англійського "круто": ясно, що йдеться про круту дівчину. Кубик — це великий квадратний джип-мерседес, про це Софійка вчора, можна сказати, під кулями (о, то й вона — кульна чи що?) дізналась. Але зубр?

— ...Щоб не він, дівки, я б на контрольній не виїхала! — вела далі Завадчучка. — Такий слухняненький — на все для мене готовий!

А! зубр — це ж про зубрилку Дмитра!

— Ой, щастить тобі, Ірко, так щастить! І Вад, і Дімон!

— І той, що вчора п'яний приставав!

Софійка згадала, що Ірчиними слухачками там, за дверима, виступають Аська й Лізка: останнім часом на фізкультурі їх часто зводять із паралельним класом.

— Та пішов той алконавт на три клавіші! Тобі що, на нього заздрісно? — Ірка солодко позіхнула. — Ох, як це хімію пережити? Дезе не робила, нічого не вчила!

— Коли ти мала робити, як ми з тусні в "Монако" мало не серед ночі вернулись? — озвалась Лізка.

— Ой, ми, дівки, вчора класно гульнули! — підтримала Аська. — Набухались, настругались, як останні алкогони!

Про що це? Аби з'ясувати, вона трошки затримається в коридорі.

— То всьо шмарклі, а от коли та офіціантка стала дертись, що ми бичків понакидали, це було щось! — захоплювалась Ірка.

З бичками пиво пили, чи що?

— Таке робилось, що хай мене покрасять! — підтвердила Аська.

Лізка ж додала:

— А ще як ти з Вадом стала до неї виступати, думали, що без ментів звідти не вирвемось!

Софійка вже намірилась зайти, аж там, у роздягалці, загув і Вадимів голос:

— То що, дівки бахнем по п'ять крапель для дезинфекції?

Кулаківський?! Десять хвилин тому в спортзалі йому вгилів м'ячем у вухо Альбабарін, і вчитель послав нещасного у медпункт. А він он де лікується!

— Не, я сьогодні пас! — чується Ірчине. — Мене ще від вчорашнього сухар мучить! Я краще іриску візьму! Блін, ви мені вже всю пачку роздерибанили! Ваде, у тебе щось лишилось?

— Останнє тільки що докурив, щоб вуха після того Алі-баби зовсім не відпали! Дівки, реально кажу вам, що того вальтонутого шнобеля я точно замокрушу, так він мене дістав!

— Ой, це ти зараз такий діловий, а побачиш його — і зразу в штани кладеш! — пирснула Аська.

— Я кладу? — обурився Кулаківський. — Та я, коли хочеш знати, як найму бригаду, то враз од мене відсохне!

— Та пошліть ви того Альба-барана на три клавіші! — втруtilась Ірка.

— О, це ти точно сказала, барана! — догідливо зареготала компанія.

— З такої радості в мене одна іриска завалалась! — потішила Лізка.  
— Якраз по одній затяжці!

— Налітай!

— Тепер мені...

— ...Дезиком бризніть, бо як зайдуть...

Софійці раптом перехотілося брати скакалку, і вона хутенько чкурнула назад у спортзал. Іриски? Отже, тепер цигарки так називаються?

За відсутність скакалки вчитель присудив їй п'ятдесят присідань.

Вдих — видих, вди-и-их — ви-и-и-дих!..

вад

26. знов НА ПОШТОВУ

— А як той Альбабарін нашого Кулаківського знов умазав, га?

Це була найбільш годяща фраза для того, щоб відновити стосунки з Лесею.

— Ти теж бачила? — Радзивілка, видно, тільки того й чекала.

— Я навіть чула, яку роздягалці свята трійця — Ірка, Аська і Лізка — його боляще вухо зализували! — Софійка трохи перебільшила, але дещо й замовчала.

У Лесі від щастя аж окуляри спітніли, але, своїм звичаєм, вона зразу перейшла на теми серйозніші:

— Я вже кілька днів економлю на шкільних обідах, назбирала трохи грошенят... Знаєш, тепер зможемо купити йому не тільки хліба, але й молока чи навіть якоїсь ковбаски...

Ні, це вам не прямолінійна Ві-ку-ку, яка просто і щедро ділиться своїми проблемами, це якийсь математичний ребус!

— Ти про кого? — витріщилась Софійка.

— Я? Кваша!

— Наша? Ти про що?

— Про Квашу Григорія Борисовича!

А-а-а! Замість узяти вихлюпнути подрузі всю правду про своє, мабуть же, палке й нещасливе і, мабуть же, кохання до Альбабаріна, Леська перемкнулась на порятунок убогого пенсіонера! Утім, Софійка й сама... так, звісно, вона вже й сама хотіла пропонувати Радзивілці відвідати дивака з Поштової вулиці! Правда, про гроші

вона не подумала... Зате має дві гривні, які з радістю пожертвує на булочку для сердешного Кваші!

Дід зустрів хоч і насторожено, але привітніше. Побачивши пакет із харчами, зрадів і спрагло вхопив гостинця вільною рукою: другою мусив спиратись на одвірок, бо забувся палицю:

— Спасибі ж вам, дівчатонька! Ви просто рятуєте мене від голодної смерті!

— їжте на здоров'я, до побачення!

Ще чого! Леська вже збирається йти геть? Софійка цього не допустить!

— Може, вам ще й води внести? — вихоплюється.

— А чого ж, можна!

Води на підгнилому ослінчику стояло більше як піввідра, але Софійка рішуче подала його Лесі:

— Будь ласка, цю вилий і внеси дідусеві свіженької! Поки Радзивілка переймається благодійністю, Софійка мусить бодай щось вивідати!

Оскільки темні голі стіни ніяких відкриттів не віщують, доведеться проявити фантазію:

— Розкажіть що-небудь про характер Юлія Мокренка!

— Га? Та як може жити чоловік, який усе життя віддав іншим? Усе людям та людям, а сам ні оженитись не успів, ні щастя спізнати...

Отже, Мокренко так і не одружився!..

— Але ж ота дівчина, що на картині "Русалонька": може, він любив її? Може, то була його наречена?

— Була то була, проте глянула на бідність, на ці нестатки — втекла зразу!

Не сподобався будиночок з білими колонами?

— Певно, сама з багацької родини?

— Га? О, та там і не підступитись! Батьки її в рибгоспі на розплідниках робили: там, де Олексівське болото, ставки хороші були. То вже рибки мали, скільки душі заманеться!

"Русалонька", яка виростала на рибі — що ж, логічно...

На підтвердження цієї думки хлюпнула вода: Леся занесла повне відро й мовчки поставила на ослінчик. Тільки б не перервала розмови!

— А її прізвище як було?

— Хіба я вже згадаю? Пам'ятаю, що Люся звалась. Отже, Люся! Русалка Люся, яка шанувала багатство

більше, ніж кохання... Це вже щось!

— Сюди заміж не захтіла, потім так ні за кого й не вийшла! — Григорій Борисович не втримався й тремтячою висохлою жменею відламав шматок хліба. — У махінації влізла, навіть одну з батьківських квартир за борги продала! Зараз мало не бомжує!

Досі жива? Це ж треба — така удача! їй же ж, мабуть, давно за сто!

— Сюди просилась, уже б і рада вернутись, але нащо тепер мені лишній рот? — вставними щелепами пережовував скибку дідок.

— Стривайте-стривайте, а до чого тут ви? — труснула пишною гривою Софійка.

— Га?

— Ви тут до чого, питаю?!

— Ай правда, що ні до чого: тій скупердяйці тільки хата моя в голові! І це ж вона ще не знає, що я й другу половину цієї хати продав! Сусідам оно, за стінкою!

Леська пирснула сміхом, а Софійка пошукала поглядом ослінчика і швиденько на нього приземлилась. То це дід Кваша про себе розпинається? Побалакала

називається! Дурна з глухим! Про те, як Химині кури сирі яйця несуть!

— Я ж вас про Мокренкову дружину питала! — не здається дівчинка, репетуючи дідові у саме вухо.

— А що Мокренкова? Звідки я знаю Мокренкову? — закліпав бляклими очицями. — Була в нього якась ще до заслання! А як його забрали, ну, давно, ще двадцять сьомого року, мене й на світі ще не було... Так-от: як його забрали, то й вона десь пропала! Коли через тридцять год вернувся він у Вишнопіль, шукав її, писав кудись — усе дурно... Через неї більше й не женився!

— А як її звали? А фотографій з неї нема?!

— Га? Ні, нема! І Люсьчиних нема! Не фотографувались ми з нею... Та й нащо, як вона така потвора! Думала, як батьки в рибгоспі, то й всі парубки її! Думала, як...

Леся та Софія знуджено презирнулись: почалось!

Після затяжного опису Люсьчиної противної натури Кваша пильніше глянув на дівчат і раптом заявив:

— Тільки й толку з тої Люськи було б, що грубку мені помастила б! О, а ти, як тебе, Софія? Ти, Софіє, бачу, проворніща, то чи не побілиш мені груби?

Радзивілка знов пирснула сміхом, а Софійка розгублено залупала очима. Орудувати щіткою ніколи в житті не доводилось! Хіба давним-давно в Половиннику бачила, як бабуся Ліна чорнила смолою підмурок своєї хати.

— Ну... Я не знаю... Взагалі-то...

— Я зразу побачив, що ви добрі діти! Де це моє вапно? А, в комірчині!

— Е-е-е... Але... — Софійка поглядом шукала підтримки в однокласниці, але та інтелектуалка тільки відверталась до тьмяного вікна і стримувала сміх.

— Де це мій костур? Зараз, візьму третю ногу, принесу щітку й вапно! Ще б розкоlines позаліплювати, але що ж, як ні глини, ні піску...

Софійка зацьковано глипала то на облущену й задимлену грубку, то на вхідні двері, які тепер могли б стати їм вихідними.

— Осьо, — Григорій Кваша виповз із комірки, — трохи присохло, ти до нього водички, і кописткою його, кописткою перемішай!

Розгублено позираючи на Лесю, хлюпнула води, взялась колотити сухі грудوماхи дерев'яною сплюснутою дощечкою, чи пак кописткою (Ві-ку-ку в Леськовичах точно такою свиням вимішує).

— Так, а де ж це щітка? — нипав по кімнаті господар. — Була в комірчині, тепер щезла кудись...

— А оно ж вона, в коморі і є! — втруtilась Леся, яка сиділа якраз навпроти відхилених у комірчину дверей. Метнулась туди й дістала звідкись ізгори обстрапаного віхтя: — Вона?

— Е, то стара, я нової шукаю! А, тамо, під шафою, достань. Бери, бери й ти, як там тебе? Теж Люся? А-а-а, Леся! У дві руки — скоріще побілите!

...Забризкані й утомлені вертались додому.

— Оце вляпались так вляпались! — нарікала Софійка. Опустилась нижче від Сашка з його трубами!..

— А ще уроки робити! Вчителька звеліла до завтра німецький текст перекласти! — зітхала Радзивілка.

— І голови помити! Сподіваюсь, вапно шампунем відмивається?

— Ну, скельця окулярів мусять відтертися!

— Правду мовлять, що цікавій Варварі носа одірвали!

— Ох, не кажи!

Саме наблизились до перехрестя, де їхні шляхи розходились.

— До речі, про цікавих варвар, — почухала потилицю Леся, щось пригадуючи. — Я там, здається... Та точно! В комірчині, коли ото щітку брала, я на полиці салат бачила! З креветками!

— Що-о-о?

— Сама тепер не вірю, але ж бачила! — задумано розправляла поцятковане вапном волосся Радзивілка, — І баночка з грибами... Ні, з оливками... Зеленими...

— Оли-и-ивками? Ти впевнена?

— І бляшанка з чорною ікрою! Навіть дві!.. Воно ж мені не приснилось...

От тобі й убогий пенсіонер!..

"Здається, ми вляпались не тільки у вапно, а й у якусь підозрілу історію", — подумала, але не сказала вголос. Нащо тривожити Лесю?

Що подумала в цей час Леся, невідомо: вона теж промовчала.

## 27. НЕБЕЗПЧЕНА ГРА,

Пустельник з'явився без попередження.

Софійка марно бігала по хаті, панічно приводячи до ладу повапновану зачіску, бо дядько Сергій прийшов не для того, щоб зайвий раз побачити родичку (а може, якраз?). Був чимось дуже схвилюваний.

Як завжди, н хаті саме гостювала баба Валя, і всі терпляче пили з нею чай. Ну, і з її пундиками також, але зараз було трохи не до того... Втім, усі чемно всміхались, розпитували про життя, про звички її чоловіка, про Фантикове здоров'я.

Нарешті баба розцілувалась із Ростом та Чорно-білкою і пішла.

Тепер ще перечекати, поки Вірка, Любка й Надька доборються за право присипляти Ростика, а потім — коли самі вклядуться.

Пустельник міряє кухню нервовими кроками. Софійка сидить у темному кутку, заховавши в тінь від торшера немиту голову і зморшкуватого лоба.

Як він змахує пасмо з чола, як недбало закладає його за вухо! А очі! Упірнути в них, утопися, ніколи не виринати!.. Гарний, як бог! Куди зараз дивляться ті очі, невже геть зовсім не хочуть поглянути в бік торшера... Ні! Як вона сміє таке припускати? Такий майже родич (як-не-як, чоловік рідної тітки) і такий — навіки недосяжний... Навіщо доля покарала її цим раптовим несамовитим коханням?!

— Все, ми готові тебе слухати! — повідривалися від справ тато й мама.

— Та не переживайте ви так! Це я аж занадто вас ізбаламутив, просто, розумієте, у мені все аж кипить, а висловитись нема кому. Сніжана ж так нічого й не знає.,.

Хоч тут Софійчина перевага!

— Є свіжі факти? — нетерпеливиться тато.

— У цьому й головна біда! — зітхнув Пустельник. — Підмінених картин виявилось цілих сім. До попередніх авторів додалося ще одне полотно Шишка,

"Осіннє очарування" Миколи Глуценка і "Зимовий вечір" Донцова.

— Правильно, вже як красти, то красти! — татові якби смішки.

— Але й не це головне. Недавно якраз ці сім картин побували на виставці. Причому не де-небудь, а в приміщенні нашої міліції! Місячник прилучення до мистецтва, чи як він там звався...

— Щось ніби виховна година? Тоді нащо картини нести в міліцію?  
Чому людей не повели на екскурсію в галерею?

У тім-то й питання! Елеонора каже, що її зразу те насторожило, але  
просили такі чини, яким не відмовиш!

Елеонора! Знайшов подружку!

— Але вона ж не мала права!..

— Ну, тут і вийшла слабинка: завідувачка не хотіла виказувати  
недовіри шанованим людям... А може, боялась перечити...

Софійка згадала вчорашню поїздку, розмову під дулами автоматів і  
примовкла.

—А там уже справа техніки: знайшли якихось художників, ті  
скопіювали картини. Копії після місячника поїхали до музею, а  
оригінали...

— До когось додому... — продовжив тато.

— І до кого ж? — Софійка ніяк не могла позбутися думки про чорні  
окуляри і затемнене скло...

— Якби ж знаття! Ясно тільки, що хтось із верхів, із ду-у-уже високих  
чинів... Може, навіть столичних. Одні зброю колекціонують, інші —  
старовину, мистецтво...

...І черняхівські раритети, Софійка знає!

— Одного не второпаю. Виходить, крадіжка сталася за сприяння  
міліції? — все-таки не здавалась.

Хоч після вчорашньої археологічної пригоди її вже ніщо не мало б дивувати.

— На жаль, Софіє, аферисти всюди трапляються...

— А коли повертали, що, ніхто не помітив підміни? У музеї ж не якісь неуки працюють, мали б здогадатись.

— Тепер-то Елеонора Семенівна каже, що її одразу насторожило прохання позичити картини. Як згадує нині, після повернення полотна аж надто пахли фарбами й лаком замість пилу й вогкості. Але хто б посмів не довіряти правоохоронцям?

— І що ж далі? — нарешті одночасно подали голос мама й тато. Усі здогадуються, що мимоволі ув'язуються в дуже небезпечну гру.

"Мовчи та диш"! — чомусь згадалась дівчинці порада від чорного джипа, але вона відразу її відкинула. Тим паче, як там радила їй у сні Хазяйка? "Знай же, що повороту назад нема"!..

— А що далі? — всміхнувся Пустельник. — Тримайте усе в таємниці, надто від Сніжани. А я вже — що зумію, бо лишати цього так не можна!

— Я теж так вважаю, дядечку! — мало не підстрибнула Софійка.

А й справді, він, по суті, повторив і її вчорашні слова! Боже, вона зараз кине́ться на нього й розцілує!

"Мій же ти хороший, мій же коханий, найдорожчий!" — забувши про всі застороги і про зморшку на лобі, сяяла до нього блакитним поглядом. Тільки так і мав би сказати найсправжніший у світі чоловік! Господи, та вона ладна заради нього віддати життя!

"...Лиш хай Пустельник весь час рухається вправо", — це ж так і Хазяйка просила! Вправо — це ж —

в бік правди, права, по закону тобто!.. Ще й наказувала: "І не збочуйте, чуєте?"

Заснути довго не могла. Шалене биття закоханого серця змішалось із пережитими хвилюваннями, тривожними передчуттями та марними пошуками відповідей.

І те, як Пустельник позавчора простягнув їй ту старовинну монету... З того всього навіть не завважила, чи зреагував на копійку зі скарбу малий Сергійко — колишній Загублений у часі... Цікаво, що відчував, коли торкався її долоні? Чи ж його пропалювала хоч сота частка того вогню...

Дзе-е-ень! Есемеска! Невже дядько Сергій зараз теж думає про неї?

На жаль, не дядько Сергій... "Вибач, давай помирёмось", — це вже чи не десята за сьогодні Сашкова есемеска! Не рахуючи з двадцять скинутих нею викликів! Дістав уже! Спершу писати без помилок навчився б! Точно, селюк нещасний!

Шкря-а-аб!.. Хрусь-хрусь-хрусь...

Леле, ще тільки цього бракує! Знов той самий звук із нижньої квартири...

Шкря-а-аб...

Софійка вкрилась із головою: як мовить бабця Ліна, чого очі не бачать, те животу не вадить... Од тієї квартири вже колись були неприємності: кожної повні там відбувались загадкові танці-гупотіння... Але ж зараз там живуть люди, і ніяка нечисть уже не повинна б...

Хрусь-хрусь...

Але, мабуть, це й стало тією краплею, що остаточно переповнила чашу Софійчних страждань, бо дівчинка несподівано вимкнулась і провалилась у сон.

## 28. В АРХІВАХ

Пані Вікторія Щербанівська, Хазяйка, за віком Юлієві Мокренку якраз у матері годиться! Гм... А може... Мала двох синів і дочку... Як там казала Елеонора на екскурсії? Мокренко — це начебто його псевдонім, справжнього прізвища не встановлено!.. По батькові ж — Олександрович... Як звали Хазяйчиного чоловіка?.. Тепер хоч приблизно знає, чого шукати!

Софійка сиділа в найглухішому кутку музею і перебирала архіви. Тобто папірці, які їй тихцем поносила Елеонора Семенівна. Завідувачка не хотіла, щоб колеги бачили, що вона зважується видавати документи безпаспортній школярці! Дівчинка почувалась ніби злодійкою, бо всамітнитись із папірцями таки не виходило: хоч відвідувачів не було, на потилиці відчувала нав'язливий погляд музейниці. Не довіряє. Таки далися взнаки перипетії з картинами!

Проте це не вадило Софійці аж тремтіти від захвату: вона торкається давнини! Хай не такої глибокої, як привезене позавчора лісове череп'я, а ближчої в часі, та від того — дорожчої, реальнішої. Тут навіть запах особливий...

— Не дуже нюхай, це шкідливо! — різонув застережливий голос Елеонори Семенівни. — Всі папери в радянські часи від шкідників пересипані дустом, а це дуже страшна отрута!

Ох, ще ці начальниці-повчальниці!..

З пожовклих квитанцій та довідок дізналася, що пан Щербанівський мав цукроварні й міг пити чай із са-

мого Цейлону. Більше того: міг дозволити собі навіть подарувати дружині ціле село! Все найцікавіше бодай коротенько намагалась записувати до блокнотика.

І головне — він звався... Олександром!

Тепер ще знайти імена їхніх дітей! Ага-ага: один із їхніх синів звався Кирилом, ось і газетна вирізка про нього. Замітка зветься: "Працівника Вишнопільського Пролетарського музею звільнено за наклеп на більшовицьку дійсність". Рік 1925-ий... Ух, оце закрутили, хай йому грець

Тільки й було зрозуміло, що оцей їхній Вишно-пільський музей, створений пані Щербанівською, у двадцятих роках звався пролетарським, а господарювання в ньому пролетарів було просто катастрофою. Також виходило на те (Софійка вловила, що й сама вже будує речення, як у старих газетах), що Кирилові Щербанівському його виступ самим тільки вигнанням з роботи не минеться...

Софійка протерла втомлені очі й знов узялась до пошарпаних аркушків. Десь би ще знайти, як звали другого сина!

— А я сказала, що нічого забирати не буду! — долинув з кабінету Елеонорин голос. Видно, хтось дуже її роздраконив, що так репетує! — І не треба мені погрожувати!

А, це ж вона по телефону! Кричить так, наче власним голосом на той кінець міста пробує догукатись!

— ...І купляти мене не треба! Не в кав'ярні будем домовлятися, а в суді говорити! — кричала далі музейниця.

Софійка прислухалась. Щось тут не те!

— Як це, доказів нема? — аж захлиналась до когось у слухавку. —  
Полотна підмінені? Підмінені! Ми? Самі

розпродали?! Гарно ж ви тепер забалакали! Та що ви кажете? Так? А  
ми доведемо! Угу... Ага...

Ого, та вона, виявляється, дуже принципова жінка! А Софійка вже не  
знати чого напідозрювала!

— З роботи? Звільняйте!

— Семенівно, скажи їм, що ми всі з тобою! — підкинув хтось із колег.

— За мною весь колектив! Усіх не повигоните!

Елеонора Семенівна кинула слухавку. Почувся стогін і вигуки, уже не  
в телефон: "Води! Швидше несіть води!" Видно, знову собі  
знепритомніла: має таку звичку.

Софійка ще трохи посиділа, наслухаючи звуки з кабінету. Видно,  
Семенівну привели до тями, бо розмова пішла рівніша.

— О, це правильно кажете! — знов задуднів її голос, але вже не  
сердитий, а переможний. — Піднімемо такий галас, що ніхто нас і  
торкнути не зважиться! Атож-атож, усю пресу сюди! І телебачення! І  
Сергія Яковича видзвоніть мені, будь ласка!

Для чого їй дядько Сергій, можна тільки здогадуватись, але з пресою  
і телебаченням це вони славно придумали, молодці.

Та-а-ак, отже, на чому вона зупинилась? Ага, як звали другого сина Щербанівських!..

Згадки про нього не було, натомість під дрібно списаними рядками ледь розібрала підпис: "Софія Олександрівна Щербанівська". Атож, рідкісним Софійчиного імені не назвеш! Не інакше як донька?

Заходила розбирати бісерний почерк (як добре, що в них тепер нема цієї каліграфії з літерами-кучерями!), шукаючи бодай там Мокренкового імені. Це, мабуть, шматочок листа, деякі рядки обірвані й навіть

обпалені вогнем. Діло сунулось поволі, але згодом переписала собі до блокнотика:

"Його ще підлітком було забрано від старця, котрого він супроводжував по хуторах та селах. Чи на добре то йому пішло, зараз напевно тяжко судити. Старе виховання в його натурі донині відзивається. Ясно одно: по сему його життю круто...".

Екскурсоводка говорила, що Мокренка всиновлено від якогось жебрака! Чи не про нього йдеться? Отже... Отже, Юліан може бути не рідним сином, а прийомним? Тим більше честі Щербанівським, що виховували чужого, як рідного! Тепер лиш знайти ім'я їхнього другого сина, і те ім'я має бути ніяким іншим, лиш Юліан!

Проте далі йшли великі пропалені діри, тільки залишилася низка розрізнених слів, як-от: "тато вважали, що...", "так красно він мене все уживав", "виросли вкупі", "прилучатися", "так було гарно зроблено сей...", "міні подарував", "серце", "співаємо дуєтом" і подібне.

Тоді взяла до рук два зошитних аркуші, на яких іншим, чіткішим почерком, снувалися чийсь міркування:

"Сьогодні ти бідний — завтра багатий, і навпаки. Але якщо ти вже чоловік — зостанешся ним і в біднос-ти, і в статках. Якщо ж ти убогий серцем, не допоможе ніякий капітал..."

Гм, когось Софія згадує, читаючи ці думки! Ах так, мабуть, Вадима Кулаківського: і що з того, що його предки з багацького роду, якщо за модною вдяганкою ховається в ньому скупість і порожнеча, красивий рот вивергає часом такі слівця, що ні в які ворота не лізуть? Пещені ж руки з золотою печаткою на пальці і швейцарським годинником не те що канав не копали, як Сашко, нічого важчого за ложку не піднімали!..

"...Адже не багатство й не матеріальне становисько визначають твою людяність, твою житейську мудрість! Та в неписемного селянина духовности й аристократизму другий раз більше, ніж у баришні-інститутки в хуторах та діамантах!.."

Це вона, може, й про того старця-жебрака, чийого сина згадує в листі донька Софія? Так-так, що ж далі?

"...Другі багатійки своїх дітей до смердів-селюків не пускали, а ми, дякуючи нашій мамі..."

Леле, що її, Софійку, муляє в цих рядках? Почерк-бо — як у відмінниці, все як на долоні?

"...дякуючи нашій мамі, ніколи ніким не гордували..."

Боже, та це ж про неї! Про її ставлення до Сашка! Це ж його вона цієї ночі селюком обізвала! Це ж вона, у вапно влізши, придумала собі, ніби це нижче її гідності, ніби цим опустилась до таких, як Фадійчук! Та їй ще підніматись до нього та підніматись! Рости й рости! Забула все те добро, всю ту допомогу й піклування, які від нього мала, піддалась на Ірчину філософію! Захотіла й собі побути баришнею-інституткою, потеперішньому — крутою, віп-персоною, мажоркою?..

Її обличчя все пашіло, тож уже й не дуже переймалась останніми рядками, у яких авторка хвалилась, що вони "й самі скільки радості, скільки корнети від тієї дружби отримали! Власних дітей так само ростимо й по-инакшому свого життя не мислимо".

На підтвердження того, що це писала сама Хазяйка, в розмашистому автографі нижче красувались літери "В" і "Щ". Але то вже Софійки не бентежило. У голові билася тільки одна думка: "До Сашка! Миритись! Впасти навколішки й благи прощення!"

## 29. ПРИМИРЕННЯ

Дорогою до Сашкового дому намагалась упорядкувати в голові свіжі факти й придумати, що скаже хлопцеві. Насамперед позичити в Сірка очей і визнати свою ганебну поведінку. Звісно, розказувати всього, що насправді про нього думала, Софійка не стане, але скаже, що... Що дуже перед ним винна і... Але ж ні: це Сашко в есемесці її перепрошував. Значить, і він щось завинив? Що ж саме? Власне, вона вже й не пам'ятає, через що вони посварились! Може, й не треба згадувати?

Тепер укотре зорієнтуватись у тому лабіринті, який набудувався-нагородився у голові. Нічого б не переплутати: Сашкові можна казати про все, крім Хазяйки: це ж таємниця не її, а, можна сказати, музейна. Чого доброго, бабуня ще образиться і не захоче більше прийти у сон! Батькам теж можна казати про все, поки що не згадуючи про відвідини вулиці Поштової: зразу сприймуть дідка за авантюриста і заборонять туди ходити. Ну, і про Хазяйку ще ні... Лесьці теж можна казати все, особливо про Щербанівських і Симиренків-Чикаленків, але про крадіжку картин треба мовчати, бо ж обіцяла Пустельникові нікого не вплутувати. Сніжані взагалі можна тільки про Сашка чи родинні справи — решту їй знати зась. Пустельникові можна признатись навіть про Хазяйку: він-бо вже сам — як музейний працівник, має право. Навіть про свої розкопки з Іваненками розказати можна, бо ні батьки цього б не витримали, ні Сашко не схвалив би поїздки з Дмитром! Не можна казати Пустельникові

тільки про свої почуття. Утім, про кохання до дядька Сергія треба взагалі мовчати. Вона й мовчить, як риба об лід...

— Софійко?

Виявляється, вона вже порівнялась із Сашковим двором, і, виявляється, він уже її гукає!

— Ти до мене? Заходь! Я вже змучився, не знав, що й думати, як тебе вернути, як упросити небо, щоб послало мені зустріч з тобою!

Так просто! І водночас так складно — видно, багато передумав, якщо мало не віршами-молитвами забалакав!

— Я такий винен перед тобою: не треба було мені пхати носа не в своє діло!

Знову зашарілась: і від Фадійчукових слів, і від сорому за себе. Вже ніби й перепрошувати не випадає...

— Навіть якщо не любиш. Головне — щоб завжди поруч...

Ой-ой, треба скоренько міняти тему розмови, бо знову скінчиться розсипаною картоплею!

— Привіт, Сашку! А я до тебе якраз... Що поробляєш? Що чути від мами?

— Так і знав: сестри, мабуть, добряче тебе дістали! — Сашко сполоскав руки під колонкою і застелив газетами колоду. — Потерпи ще трохи! У перших класах, я розпитав, навчальний рік швидше кінчається!

— Ні в якому разі! Вірка, Надя й Любка — чудові дітки, вони тільки допомагають! Я не через них про маму спитала!

— Їсти будеш? — Сашко вже тягнув до колоди коробку. — Бо я тільки з роботи прийшов, ще й не вечеряв, тобто не обідав.

От розтелепа! Це ж вона мала подумати, що йому ніде нормально їсти зварити, і прихопити чогось добренького! Але що вже казати! Якщо й сама голодна:

— Давай, що маєш! Бо я після школи зразу в архів, а звідти сюди поспішала!

— В архівах шукала щось про картину? — Сашко виклав із коробки на перекинутий ящик варені яйця, хліб, квашені огірки і сало. — Вибач за скромний стіл, я таких дорогих гостей не сподівався, а на собі трохи зараз економлю...

— Що ти! Я би слона ковтнула, не те що такі огірочки! Мама квасила?

— Так. Частуйся! — Сашко першим допався до їжі. — Ну, і що в архівах?

У паузах між жуванням переказала походеньки.

— І що далі з Кирилом?

— Не знаю. Трохи не дочитала тих документів, бо... Робочий день... кінчився! Але ясно, що в ті часи не церемонились: могли й розстріляти без суду і слідства!

Сашко вражено зблід, і це надихнуло її зімпровізувати невеличке продовження:

— Тоді й десь зарити — що жодна міліція не знайшла б!

— Де зарити? — застиг із повним ротом Фадійчук.

— Будь-де! Геть і в тому самому приміщенні, де засідали! В підвалі наприклад. Або в цемент закатати — ніхто й не здогадається!

Ну, хай у Софійці бушував і не вгамовувався досвід недільної прогулянки лісами депутата Вербовського, але чого Фадійчук стурбувався? Як тоді, коли обмовилась про скелет у шафі! Гірше: тепер мало не вдавився!

Поки він ходив до колонки напиться, Софійка скоренько перейшла на інше. Не обминула й діда Кваші з Поштової.

— Слухай! — стрепенувся хлоп'як. — Цей дід щось замислив!

— Ти так думаєш? — загорілись Софійчині очі.

— Упевнений!

Ні, Сашко таки голова!

— І що ж він замислив?

— Захотів собі на старість дружини: щоб молода, красива, щоб і його, і хати гляділа!

— Але ж його Люсьці вже далеко за... Стривай, ти про мене чи що? Ха-ха! — від сміху мало не впала з колоди. — Чи про Лесю Радзивіл? Ще скажи, що на нас обох разом хоче женитись!.. Правда мусить почекати, ха-ха... Бо ми ще ж сьомого класу не закінчили! Ха-ха!..

Сашко збентежився не на жарт, і якийсь час — поки Софійка на всі лади хихотіла — похнюплено мовчав. Тоді висунув іншу версію:

— А що, коли... А що, коли цей Кваша якраз і замішаний у крадіжці?

— О, це вже більше скидається на правду! — втирала сльози від сміху. — Міліціанти саме йому продали оригінали картин?

— Ні, але він міг їм знайти клієнта! Жив же з Мокренком, то, може, знає любителів мистецтва, розуміється на цінах! Як тепер кажуть, зв'язки налагодив — і користується!

— А знаєш, у цьому щось є!

— інакше звідки в глухого бідного пенсіонера мобілка й оливки? Провернув аферу — та й має гроші!

— Вважаєш, це багатство у нього з'явилося недавно?

— Ти їла б оце сало, якби не була голодна?

— Ну...

— Якби він був звичний до лакіток, то накидався б на ваш хліб?

— Логічно!

— Його б підловити якось, піймати на гарячому...

— Було б непогано. Тільки про це подумаєм завтра, бо сьогодні з ніг падаю. Посуну додому... Дякую за вечерю. Тобто за обід. — усміхнулась.

— Нема за що, — усміхнувся й Сашко. — Я проведу!

— А хто роботу робитиме?

— Почекає робота! І так через неї мало головного не втратив!

Софійка вирішила не уточнювати, що він має на увазі під головним. Просто звелась і рушила до хвіртки.

Не помітили, як дійшли до її дому.

— Он і дівчата, і всі наші вже, мабуть, полягали: ніде не світиться! — позіхнула й собі Софійка. — Наче й рано ще, а з іншого боку — дев'ята година... Сама б уже впала на ліжко!

— То гарних тобі снів, не буду затримувати!

— І тобі!.. Ой, про маму ти не сказав.

— Нічого, дзвонила, що все добре. Уже навіть роботу знайшла, щоб дарма не сидіти. В сусідньому селі буряки сапатиме.

— В сусідньому? Це ж далеко!

— Е ні, до Вікторівки звідти близько — через городи!

— Як-як ти сказав? До ВіктОрівки? Але ж правильно, мабуть: Вікторівки?

— Ні, мама чогось казала ВіктОрівки, ще й кілька разів так само повторила... А що, не однаково?

— Ох, знаєш, я і про це вже завтра подумаю, гаразд? Зараз якось на другий поверх долізти...

— Хочеш, занесу тебе? Я можу! Дивись, які біцепси на тих канавах понарощував!

— І про це завтра, угу?..

### 30. МАЙЖЕ ПОБАЧЕННЯ

Вірка, Надька і Любка покотом сопіли на розкладній канапі у вітальні. А на тумбочці в коридорі лежала записка: "Ми з Ростиком пішли до Сніжани. Суп у холодильнику. Годуй дівчат, кладіться спати без нас. Батьки".

Ох, який там суп, коли на чай сили немає!

Раптом у двері хтось тихенько застукав. Певно, свої, бо лиш свої знають, що в хаті купа дітей, і не дзвонять. Але кого ще несе проти ночі?

Проте коли Софійка відчинила двері, весь її сон мов водою змило: на порозі стояв... Пустельник!

— Добрий вечір! Не спиш? Вибачай, що так пізно...

— Та де там пізно! — мало не застрибала од щастя Софійка — від того-таки щастя на коротку мить умерши й так само умить оживши. — В цю пору ми й не лягаєм ніколи! Я щойно зайшла до хати, а мама з татом узагалі ще не повертались!

— Знаю: вони у нас, я щойно дзвонив Сніжані. Через це й завернув саме сюди по дорозі з Леськовичів. Нам з тобою слід перебалакати наодинці!

Ой! Такого швидкого повороту у стосунках з дядьком Сергієм вона аж ніяк не передбачала! Якщо одвер-то, здається, навіть не мріяла! А

коли ще відвертіше, то навіть злякалась! Власне, боятись нічого: щойно вона подасть команду, Сашкові сестри у вітальні піднімуть такий ґвалт, що Пустельникові не тільки перехочеться з нею балакати, а й надовго пропаде охота зраджувати дружину, але... Але як після того їй, Софійці, жити? Як після того вірити людям, як закохуватись отак, як було досі: самовіддано, без взаємності, до кінця життя?..

— У вас же, — нарешті спромоглась на слово, — дружина... І син...

— Аяжпро що? Вони нізащо не мусять знати! І дуже добре, що про це не знатимуть твої батьки! Уявляєш, вони звідкись десь відшукали номер мого телефону!

— Батьки?

— Хрещені батьки, тобто пахани, чи як там ще називають тих мафіозі? — городив щось несусвітнє Пустельник. — Звісно, раніше ні з ким я не мав нічого спільного, то й номерів моїх вони не могли мати! А це раптом — і я, й Елеонора сьогодні отримали купу дзвінків! І всі з погрозами!

Нарешті знетямлена Софійка, похитуючись, відступила вбік і звільнила Сергієві дорогу на кухню. Господи, він же про картини! Про них зібрався побалакати!

А вона!..

Дядько вів своєї:

— Погрожують запроторити за ґрати, ну, й інші дурниці... Звісно, ми на те не зважаєм, і заяви забирати ніхто не збирається. Але, признаюсь тобі, все це не дуже приємно чути...

— Уявляю! — Софійка вже оклигала і повернула собі здатність мислити.

— Утім, я прийшов сюди з іншим, але ти ж — мужня людинка, правда? І вислухаєш спокійно, і не скажеш нікому... Цієї маячні, цих погроз-страшилок ми не візьмем до голови. Гаразд?

— Звичайно! — ні, краще все-таки про поїздку лісами Вербовського не розповідати й Пустельникові! — Як ви до того, щоб чаю випити?

— О, було б чудово!

Софійка, забувши, що кілька хвилин тому збиралась лягати спати, радісно кинулась до чайника.

Стало веселіше. І як же обоє скривились, коли у двері знов тихенько застукали! Батьки з Ростиком? Так швидко? Перебили таку секретну розмову!..

— Ще не спите? — цього разу на порозі стирчала баба Валя.

— Ні... Ну, тобто, збираємось... — рішуче перегородила вхід Софійка.

— А я свіженьких пундиків напекла, мої мужчини всього не подужають: в одного цукор підвищений, а Фантик з рибкою любить... То вирішила вам занести!

— Дякую... — взяла тарілку й розгублено затопталась у коридорі.

— О, чую, у вас якраз і чайник закипає? — підморгнула сусідка, намагаючись зазирнути Софійці через плече на кухню. Чайник саме став озиватись.

Але тут же замовк: видно, Сергій поспішив прийняти.

— Та, то... То вам здалось!

— Гм... — розчаровано протягла баба, все ще маючи надію потрапити до кухні. — Що мій Ростик?

— Ростик? Вони... Вони з мамою і татом ще не прийшли від Сніжани!  
— zostавалось тільки випалити всю (ну, хай не зовсім) правду.

— Досі нема? Ти в міліцію дзвонила?

Може, варто? Після останніх подій... Але точно — без зайвих свідків-сусідків!

— Бабко, не лякайте, і так проти ночі тоскно!

— То я з тобою побуду, поки вернуться!

— Ні, спасибі! Я вже лягатиму! — делікатно відтіснила бабу Валю до виходу.

— А-а-а! Ну, тоді на добраніч!

Сусідка врешті пішла. Ух, здається, Пустельника не завважила! Софійка і з полегшенням, і ніяково повернулась на кухню: брехати все-таки не любила.

— Вона що, таємний агент? — насторожено кивнув у бік дверей Пустельник.

— Та наче ні. Пундиків ось принесла. Якраз до чаю.

— Бо тільки приходжу сюди з музейною справою, так і вона тут!

— Справді!

— Та пожартував я! Сідай! Будем чаювати!

Леле, він налив їй чаю! Він її запрошує до частування! Майже як у ресторан! Усе-таки жаль, що між ними ніколи нічого не може бути!..

— То які ще новини? — вмостилась біля чашки.

— Уявляєш, вони б'ють на те, що ми не зуміємо нічого довести! Хочуть доказів? Будуть їм докази! Є в мене деякі припущення... Підозрюю одного знайомого художника, що саме він малював їм копії...

Боже, він розмовляє з нею, як із дорослою!

— Ви гадаєте, він у цьому зізнається?

— Можливо. Адже, копіюючи картини, він міг не знати, що ті з музею. Або що вкрадуть саме оригінали, а не копії... Словом, піти за свідка...

— А якщо не захоче?

— Треба допомогти захотіти!

— Як? Шантажем? Теж залякуванням?

— Софіє, ти своєю чесністю вже й мені на совість давиш! Ти вважаєш, це надто брудно?

Чесність!.. Вона має вплив на його совість!..

— Брудно, але... Боюсь, іншого виходу нема!

— Розумієш, я тут дещо прикинув... Треба задіяти когось, кого він не знає...

— Мене? Я готова!

— Причому бажано з тим не затягувати: щойно запахне смаленим, він може зникнути з міста!

— Кажіть, що робити!

Далі перейшли на шепіт, і якби, наприклад, баба Валя чи хто сторонній підслуховували під дверима, то сприйняли б його як розмову звичайних закоханих. Що ж, якщо буде потрібно, то ради нього, тобто для конспірації, Софійка мужньо зіграє і таку роль!

— А тепер я побіг. Бо вранці на Київ: у мене там є знайомі на телебаченні, хочу і їх задіяти!

— Повороту назад немає, — захотілося повторити слова бабусі Щербанівської, почуті уві сні. — Є тільки дорога, яка виведе на світло. І не збочуймо, чуєте?

— У жодному разі! Згоден на всі сто! — Ні, тільки найкращий чоловік може так відповісти!

— Щасливо, дядечку!

— І тобі триматись, друже! — Він потис — ах, як ніжно-міцно потис! — її руку. — Тримаємо в таємниці, егеж? Па-па!

Дорогий гість уже давно зник у темряві ночі, а Софійка все стояла в коридорі, гупала своїм схвильованим сердечком на цілий Всесвіт і тулила гарячі долоні (ота, яку він потис — гарячіша!) до щік. Усе-таки вона найпалкіше і найбезнадійніше у світі закохана!.. А може, не найбезнадійніше? Гм... Залежить і від того, як розуміти компліменти "мужня людинка" та "друже"...

### 31. ТелеСИК ПРОТИ качечки

Через дощ плани мусила поміняти. По архіви йти не випадає: по-перше, Елеонорі після вчорашнього навряд чи хочеться когось бачити, по-друге, вчора, поспішаючи до Сашка, Софійка не домовилась із музейницею про наступний раз.

Але й це Софійка намагалась повернути на користь справі — їхній з Пустельником справі!

Насамперед у перервах між уроками вона просто-таки проковтувала принесені мамою книжки. Не завадили цьому ні нове Завадчуччине вбрання (нині це був якийсь вінтаж, тобто все у шлярочках, китичках та гачком вив'язаних мереживах), ні Ірчине бурхливе листування з Дмитриком на контрольній, ні навіть Дмитрове запрошення прийти увечері до нього на ін-тернет: тим паче, що за десять хвилин до цього вона вже встигла домовитись іти на інтернет до Радзивіл-ки. Утім, все одно шкода, що Іваненкового запрошення не чула Ірка.

Хіба останній урок — виховна година — трохи відволік від напруженої пошуковської праці. Напередодні Ліда Василівна оголосила тему: "Народна казка в моєму житті", і тепер, прочитавши коротку лекцію про значення фольклору, про те, що в Японії без знання бодай двадцяти народних пісень дитину й до першого класу не візьмуть, слухала своїх семикласників. Софійчине прізвище було аж укінці списку, крім того, вона й без підготовки могла розказати хоч і сотню казок, тож дівчинка зібралась поринути в читання. Але

вже на літері "з", тобто на прізвищі "Завадчук", мусила прислухатись.

— Я спеціально вчора ходила до нашого Дмитра Іваненка, і ми з ним разом цілий вечір підбирали в мережі для мене казку... — гордо оглянулась по класі Ірка, стріпнувши пишними рюшами.

Софійка миттю вдала, що дуже зацікавлена книжкою. Ага-а-а, отже, вчора ввечері майже побачення було не тільки в неї? І не лише для неї Іваненко щедрий на інтернет?

— Коротше, якби не Дімас... не Дмитро, я просто пропала б, клянусь!

Софійка нищівно блиснула поглядом у його бік. Ще смів сьогодні запрошувати її!

— Іро, тобі в дитинстві що, не розповідали казок? — витріщилась на Звадчучку Ліда Василівна.

— Ніколи! — щиро знизала плечима Ірка. — Мої предки були завжди зайняті, вони просто вмикали мені телека! Хі-хі, як мовиться, тяжке дитинство з важкими дерев'яними іграшками! І кока-кола з глиняних глечиків!

— Ти що, крім "Курочки Ряби" й "Колобка" нічого не знаєш, що мусиш послуговуватись віртуальною мережею? — дивувалась далі вчителька.

— Лід Василівно, я, пробачте, і про "Колобка" знаю лиш те, що це була якась така велика кругла й, здається, не дуже дієтична піца, яку поставили холодитися на вікно!

— І все-е-е?.. — протягла Ліда Василівна.

Софійці теж було невтямки, як це не знати казок

про Колобка чи козу Дерезу.

— Про Колобка все, а "Курку Рябу" я можу розказати! Ось, якраз Дімон роздруківку мені зробив! Правда,

ми з ним знайшли чомусь тільки російськомовний варіант, але я можу на ходу перевести!

— Борони, Боже! — замахала руками вчителька. —

Вже й так ці казки на казна-що попереводили. У магазині лежить книжка "Три поросята": теж, мабуть, видавець скачував та на ходу "переводив". Не треба. Сідай.

...Дмитро Іваненко, який ішов у списку після Ірки, чесно відторохтів казку зі свого доінтернетного дитинства. Чи ж він, дурненький, розповідаючи про бабину і дідову дочку, хоч трошки розуміє, що хороша і неоцінена дідова дочка — це точно ж не Завадчучка?

Як настала черга Кулаківського, Софійнин та Ірчин погляди схрестилися, мов мечі. Обоє знали, що він до виховної не готувався і просив допомоги в однокласниць. І на перерві, поки Софійка в кількох словах переказувала йому "Івасика Телесика", добра Ірка показово підсунула йому інтернет-версію "Кривенької качечки":

— На, це Дімончик для мене запасну казку знайшов! Дарую!

Тож тепер обидві насторожились: чию хлопець вибере? Кулаківський тим часом демонстрував дива красномовства:

— Так, жили, короче, собі дід і баба. Вже й старі, як шкапи, а нащадків не є.

Софійка з Іркою непомітно презирнулись: і "Телесик", і "Кривенька качка" починались однаково. Тобто не такими словами, але в обох казках подружжя були бездітні.

— От бабу жаба й давить: сусідів, типу, хоч буде кому в будинок пристарілих здати, а ми взагалі відкинемо ласти, як останні бомжі!..

Напруга сягнула точки закипання. Але за мить Софійка вже торжествувала, бо Вадим прорікав далі:

— Каже: "Чеши, старигане, до лісу, завали дерево і приволочи мені звідти ломаку". Ну, дід відгавкується: "Стара, ти що, гониш?" А вона жувачкою прилипла: приволочи та приволочи. Задовбало його слухати бабину маячню, взяв бензопилу й почухав до лісу. Поки ішов, як у казках базариться, три мішки з чіпсами схавав. І три пари коржів... кросівок, стоптав. Пісок з нього сипався — ну, піт лився...

Ліда Василівна, вийшовши зі ступору, закашлялась і гарячково заметалась у пошуках валер'янки.

Надихнувшись непідробним інтересом до своєї казки, Вадим удався в повну імпровізацію:

— Ще й довелось лісникові на лапу дати, бо той хтів штрафонутися діда! Доволік дерево додому, скалапечав ломачку й колисочку, дав старушенції. Баба — ломачку в колиску і ну гойдати й виспівувати! Довго гонила над нею всяке фуфло, дід уже думав, що вона не те що приколюється, а зовсім з котушок злетіла. А тут, наперекір всім законам природи, які ви, Лід Василівно, нам на уроках ботаніки впарювали, дерево ожило, і вийшов із нього маленький чувачок. Дід тащиться, баба тащиться! А чувачок до них: "Тепер ви мої папі-ки, а я ваш Телесик. Купіть мені електровудку, я буду щодня на фішінг чухрати й рибку таранити, а ви мені хавку приносити"...

Кулаківський терпляче перечекав, поки керівниця ковтне свою валер'янку, зап'є її зі склянки для поливу вазонів, і вже зовсім піднесено продовжив:

— Поки Змія скликала братву на хавчик, Оленка не просікла, що Івасик-Телесик — не баклан, а просто пургу жене. Та й провтикала, повелась на його розводняк і сама потрапила в мікрохвильовку. Тільки вона коні кинула, Телес бігом — кінці в воду ховати, бо вже й Змія з піплами на хату преться!..

Коли ж після кількох обломів з гусьми Телесик нарешті осідлав одного гусака й щасливо повернувся до предків, точніше, Кулаківський нарешті дійшов хепі-енду у своїй казці, всі очі були вже на Ліді Василівні. Валер'янка подіяла, вчителька узяла себе в руки, навіть змогла зарум'янитись-заусміхатись:

— Дякую, Вадиме... За, так би мовити, молодіжне прочитання... Що ж, діти, цей виступ остаточно переконав нас у тому, що... Що народна казка — поняття, так би мовити, вічне. Завжди актуальне й сучасне! От! На сьогодні досить: ви вже можете бути вільні, а я — в медпункт. До побачення!

## З 2. ЩЕ ТРОХИ МИНУЛОГО

У класі втихло, і Софійка мерщій уткнулася в книжку.

Отже, все було не зовсім так, як описано в повісті "Зелене сонце"! Козак Степан Симиренко після двадцятилітнього перебування на Запорізькій Січі не просто взяв та й приїхав у Млив, оженився, збудував греблю й водяного млина, посадив вишняк. Виявляється, він ще й відмовився присягнути імператриці Катерині Другій (не хотів змиритись, що імператриця зруйнувала Січ), за що його позбавлено маєтку, козацьких вольностей і привілеїв, його сім'ю віддано в кріпацтво, у рабство Катерининому вірному прислужникові — графу Воронцову!

Степан же утік, пішов самовільно в чумаки! Його ж найстарший син Федір вчинив ще мудріше. Зметиковав, що втечею теж багато не доб'ється, треба пробиватися власним розумом і працею. "Опір добром" — таким мудрим, десь вичитаним висловом Софійка назвала Федорове рішення. На оренді водяних млинів (у Половинчику, розказувала бабуса Ліна, теж був такий, але його пролетарська влада знищила як куркульське майно) він розбагатів і викупив із кріпацтва й себе, і рідних. Цілу фірму з родичами заснував: "Брати Яхненки і Симиренко"!

"Почав учити дітей" — цю фразу попередньої книжки Софійка розшифрувала тільки нині: дав дітям вищу освіту! Федорів син Платон учився по Одесах та Парижах, а потім побудував перший у Російській імперії і найсучасніший технічно цукрово-рафінадний завод. На тому заводі залюбки працювали й пристойно заробляли свої та зарубіжні фахівці!.. На Симиренківських підприємствах усе було, як у казці: і водогін, і електрика, і зручне житло, лікарні, бібліотеки, спортзали, школи-училища!.. Далі — інші заводи, в тім числі й цегельні. Перший в усій імперії машинобудівний завод, де теж уперше виготовляли судна з якимось там особливим корпусом!.. Усе це трохи нагадувало Софійці й панів Дашківських із Леськовичів, але ті дбали найперше про себе, а не про свій люд. А Яхненки-Симиренко завжди помагали стражденним: харчували десятки тисяч голодних, виділяли шалені кошти постраждалим у війну. Платон і його брат Василь Симиренко виділяли кошти на українську науку, освіту, літературу, пресу, оперу й інші мистецтва! Завдяки їм вийшов і другий Шевченків "Кобзар"! А чого варті

сзмі назви їхніх товарів: солодоші "Українська пастила", "Український мармелад", пароплави "Українець" і "Ярослав Мудрий"! І це у царській імперії! Коли заборонялося навіть слово "українець"! І це у царській імперії! Коли заборонялося навіть слово "українець"!

Не менший від псевдоніма "Українка", взятого авторкою Софійчиної улюбленої "Лісової пісні".

"Прізвище Смиренко стало синонімом успіху і доброчинності"... Таж вона, Софійка, теж, замість киснути й нарікати, завжди власними зусиллями досягає успіху, щасливого кінця кожної казки!

Софійка геть і забула, для чого взагалі поринула в цю історію. Ах, ну так: предки Олександра Щербанівського! Виходить, і вони колись так само були козаками, не присягнули Катерині, потрапили в кріпацтво, проте викупились із неволі!

Чиясь дбайлива рука підсунула Софійці бутерброда, і вона зі свіжими силами пірнула в книги.

Те, що прочитала про смерть Лева Смиренка, її шокувало! Так підступно знищити видатного вченого, який зробив Україні скільки добра, який зібрав найбільшу світову колекцію рослин найкращих Гатунків, розвинув нові технології в садівництві, вивів унікальні сорти яблук!.. Та й не лише Україні: у далекому холодному Красноярську він заклав оранжерею і міський парк. А яблуко "смиренку" (про це ж і мама казала) знають у всьому світі!..

— Бач, а цього я про Смиренка й не чула! — пробив Софійчині роздуми Лесьчин голос: вона сиділа поруч. — Я лиш читала, що Миколу Леонтовича убили так само. Ні, ще підступніше: завербований чекіст упросився до нього ночувати, а після вбивства ще й украв у його сестри гроші!

— Га? — стріпнула головою Софійка. — Ну, Леонтовича я хоч не знаю, а тут — усе мов живе перед очима!

— Не знаєш? Ти мене здивувала! Ще скажи, ніби не чула його знаменитої "Ластівочки"!

— Як це не чула? Та Роська Підлісняк на Різдво у моєї бабусі так гарно її виводила, що аж-аж!.. Стривай, то це... То це Леонтович написав?

— Щедрівка народна, він зробив її музичну обробку.

— Гм, шкода...

— Чого ж, обробка шедевральна

— Леонтовича шкода. І Симиценка... — Софійка нарешті роззирнулась навколо й побачила вже лиш порожні парти: — Лесю, ти що, досі тут ради мене?

— Не зовсім: я теж маю звичку в книжки встромлюватись і про все забувати, от біля тебе й собі зачиталась ... Надворі однаково дощ... Якби не закінчились бутерброди, може, й заночували б над цими томами, а так... То йдемо на інтернет чи ні?

### 33. ПРИСТРАСТІ КУХНЯНІ

— Мамо, а баба Валя може знати номери наших мобільних телефонів? — делікатненько промацувала ґрунт Софійка.

— Звідки? — мама поралась біля столу, бо чекала поважної гості — Сніжани. В них мали бути, як їх, дівочі посиденьки. — І нащо? Свого мобільника в неї нема, їй досить телефону стаціонарного. А з нами й того не треба — перебігти коридором та й вже.

— І що, не було ні разу такого, коли б їй згодився? Наприклад, з твого мобільного комусь терміново подзвонити?

— Гм... — мама задумливо розглядала пляшку ожинового вина, яке дідусь готував за особливим рецептом і вистоював кілька років у погребі. — Та наче ні... Де вже та Сніжана? — поставила пляшку на стіл. — Домовились же: тільки Сергій повертається з Києва, лишає малого з ним і бігом до мене!

— Видно, Пустельник ще не вернувся... — зітхає Софійка. Як там у нього, чи все вдалося? Ясно: коли тітонька наповратилась на свої посиденьки, то самого його тут сьогодні точно не бачити!

Тітонька заявила за годину:

— Ох, ледве того Сергія діждалась!

Ростик і близнючки вже спали, і посиденькам ніщо не заважало. Урочисто відкорковано пляшку...

Софійка безшумно снувала кухню, неспішно готуючи собі чай. Власне, мама й тітонька все одно на неї не зважали.

Востаннє посиденьки були років три тому. Якогось грудня тітонька з мамою святкували Варварин день. Як і годиться, відзначали це свято у чисто жіночому колі. Вони цілий вечір дудлили пиво й базікали, як самі казали, про життя. Що саме, не пригадує. Знає тільки, що Сніжана тоді пішла від них у розпарованих чобітках: один її, другий мамин. Воно б нічого: у них-бо з мамою ноги однакові. Дивно хіба, що один, Сніжанин, був на шпильці, в іншого — маминого — широкий підбор. І що тітонька дійшла-таки в них додому, різницю помітивши аж уранці.

Спочатку жінки тільки потроху пригублювали вино и хвалили дідусеву майстерність. Потім почались

розмови про життя. І від розмов тих Софійка, яка так само неспішно зайшла зробити наступну чашечку чаю, мало не обпеклась окропом.

— Таню, він не дає розвиватись моїй кар'єрі! — бідкалась тітонька. — Уявляєш, малювання для нього все, а як мені до пацієнтів іти — то краще бав дитину! Або йому, бачте, потрібно їхати в Київ! Або його терміново кличуть у Леськовичі!

— Ой, гадаєш, і Ростик не на мені? — вторила мама. — Та якби не Софійчина поміч!..

— І це ради нього я пожертвувала молодістю, красою! — виливала страждання Сніжана. — Ради нього не зважила навіть на прізвище! Ні, ти чула це прізвище? Кавун! Мов не зі столиці, а з херсонського придорожного базару!

— А в мене краще? Щербань! — аж схлипнула мама. — Твій хоч роду інтелігентного, художницького і столичного, а мій Славик? Жартує, що пролетарського, і гадає, що це смішно! Ні, звичайно, мені свекруха, царство їй небесне, не зробила нічого поганого, але... Але ти ж розумієш, як нам, учительським донькам, іноді бракує високого почуття, елітності духу, навіть аристократизму!

Ого, які словесні мертві петлі! Як мама й тітонька наразі цілком забули про Софійчину присутність на кухні, так Софійка забула про свій чай. Атож, їй ніколи не подобалось власне "надщерблене" прізвище, навіть намагалась, де можна, його не світити. Атож, тему татової родини в них удома завше делікатно обминали: він таки не міг нічого виставити на противагу численним легендам-переказам про маминих предків. Татого батька Софійка не застала, але трохи пам'ятає татову маму Віру. У неї ж у приймах, у старому

будинку, звідки рік тому виїхали в цю нову квартиру і де тепер Сашко робить свої ремонти, й жила молода сім'я тата В'ячеслава й мами Тані. Бабуся Віра завжди брала Софійку з собою на базар, по магазинах і, на відміну од мами, завжди дозволяла стрибати на антикварному рипучому дивані. Виявляється, старенькій бракувало аристократизму! Це вже не було схоже на маму (ех, не чула вона Хазяйки!), та й узагалі не лізло ні в які рамки!

— Ну, в мене його аж зашкалює! — не підтримала мами Сніжана. — Мій як почне бігати на ті свої етюди — не знаєш, що й думати! А це вже

другий тиждень як затіяв мене з Сергійком малювати. Щось типу "Сучасної мадонни" творить. Гадаєш, романтика? Малий собі на моїх руках під "Місячну сонату" Бетховена спить, а мені хоч повісся! Руки терпнуть, у спині кілок! А він: "Ось ще тут, Сніжинко, уловлю світлотінь!" "Потерпи, моя Сніжинко, ще спробую дібрати барву!" І кінця тій картині не видно. Це в нього називається творчим пошуком.

— Тебе хоч на картині увічніть і так гарно Сніжинкою називає, а я? Ото й тільки, що колись написав мені кілька віршів. Щось на зразок "Таню, Таню, я вітаю!" Вірші, треба визнати, геть нездарні, але хоч щось! Відтоді — лиш сіра проза! Або жартики. "Мушу визнати, що навіть моя майстриня Тетянка не втне таких добрих пиріжечків, як сусідка Росава!" Останнім часом і квітки не подарує! А я ж, погодься, і при красі ще, і при фігурі!

Тато вірші писав? Це вже цікаво! А квіти... Ге, то виходить, що Сашко, після якого не встигає міняти у вазах букети, справжній романтик?

— Ох, видно, правду кажуть, що всі вони, чоловіки, однакові/ — попри такі різні симптоми, тітонька чогось виводить однаковий діагноз.

— Це точно!

Треба втрутитись, бо... Софійка загрозливою тінню стала біля столу навпроти лампи:

— Так, жіночки! Що вам за пійло дідусь підсунув? — відкоркувала пляшку й понюхала горлечко. — До чого ви добалакались, тямите? Прізвища не подобаються? То й лишались би Ягідками, хто боронив? Правда, ви, тітонько, мали кращу нагоду — вийти за нареченого з чудовим прізвищем Білий. Були б собі сто першою напівлегальною дружиною в такої собі сучасної Синьої Бороди! Ах, перепрошую, той скупий лицар звався б у нашому варіанті Білою Бородою!

Під ошелелешене мовчання Софійка сховала пляшку до шафи й сміливо продовжила:

— А чиє то серденько гупало на весь Половинчик, коли вдалині на березі з'являвся патлатий красень з мольбертом? Теж забулось? Та я... Та одна моя знайома, якщо хоче знати, вважає вашого Пустельника найкрасивішим чоловіком на планеті Земля!

— Як вона сміє?! — прорізався голос у тітоньки.

— Це ви як смієте, тітусю! — зашарілась все-таки більше не від сорому, а від праведного гніву. — А ти, мамо, згадай Фадійчукового тата. Як він, дізнавшись про народження близнючок, утік, покинувши і дівчаток, і Сашка? Наш тато після народження Ростика думав кудись тікати? А батько Вадима Кулаківського?

І що з того, що він з відомого роду, якщо, забувши родину, тинявся світами стільки років! А тепер за найменший збиток лупцює синочка, як Сидорову козу? Тато наш хоч на когось у хаті руку здійняв? Ех, ви!

На цій пафосній ноті Софійка гордо пішла до своєї кімнати.

На кухні як вимерло.

А тоді жіночки знов заходились хлипати. Але вже від зворушення:

— Ні, таки ж молодчинка Софійка, га?!

— Недарма із грецької перекладається "мудра"!..

— Ні, що ж за прекрасна в нас, Таню, дитина!..

— А воно, Сніжанко, і правда: вимагаємо від когось знаків уваги, а самі що для цього зробили? — кається мама.

— Ні, нарікаємо, що кохання загрузло в буднях, а самі спробували хоч якось цьому завадити? — за мамою кається тітонька.

— Мій Славик весь час по відрядженнях мотається: на мою вчительську зарплату кредиту-бо не погасиш!..

— А мій Сергійко... А мій Сергійко зморився з дороги, а мусить сидіти із нашим Сергійком, бо жінці заманулось піти на посиденьки! Все! Дякую за гостину, спішу додому! Викличу таксі, бо містом бродити пізенько! Та й скоріше буду вдома!

"І розпарованих чобіт ніхто не побачить!" — подумки пирхає Софійка.

— Таксі! — раптом підвела вказівний палець мама, поки тітка набирала номер таксопарку.

— Що таксі, мамо? — здивувалась Софійка.

— Баба Валя якось викликала з мого мобільника таксі! їй чогось було треба терміново, а звичайні телефони якраз у всьому під'їзді не працювали!

— Отже, там вона могла бачити наші номери!.. — не так до мами, як до себе пробурмотіла дівчинка.

— Скоріш за все ні, бо сказала, що нічого в цій техніці не тямить. Хіба випадково, бо, коли я набрала їй

номер, поки вона собі говорила, я вийшла в кімнату до Ростика! Тільки ти ж, доню, цього разу нашу сердешну бабу Валю ні в чому не підозрюєш? Минулий гіркий досвід чомусь тебе, сподіваюсь, навчив?

О, мама й не знає, що таких гірких досвідів у Софійки аж цілих три! Еге, вже тричі за цей рік, відколи переїхали в нову квартиру і надбали нову сусідку, дівчинка помилково підозрювала її в різних гріхах. То були три цілком окремі історії, але...

Мама пішла провести тітоньку до машини.

...Але хіба зовсім невинна людина може викликати недовіру так часто?

Так-так-так... Софійці ясно було тільки, що в маминому електронному мобільному записнику точно є Пустельників номер. І ще ясно, що діло те-е-емне...

"Шкр-р-ряб! Шкр-р-ряб..." — озвалося тихенько з-під підлоги.

А може, то зовсім не від тих сусідів, що під ними, а від тих, що навпроти?..

#### 34. ДЛЯ СПРАВИ

Художник Калинич малює біля третього дуба.

Це Софійка з Сашком уже ввійшли до старого парку і роззираються по центральній алеї. Вчорашній дощ у зливі сонячного проміння і пташиного співу творили прегарну світломузичну симфонію. Ще й в обробці буйної посвіжілої зелені!

Вона завжди минала цю алею схвильовано. Стенди з готовими картинами, які тут щоразу виставляли на продаж місцеві художники, будили в Софійці її нереалізовані малярські амбіції, а портрети просто захоплювали: на них обличчя такі одухотворені, красиві, шляхетні й романтичні! Фадійчукові теж завше подобалось розглядати полотна: він мав явні здібності до малювання, але на шефовій фірмі був тільки дизайнером, тож на живописців дивився, як на недосяжних богів. Сьогодні ж мали всі підстави хвилюватись.

Та-а-ак, спершу минути ятку з фабричними сувенірами, потім — сивого кучерявого маляра, якого так і звать Кучерявим, тоді...

Ага, ось і він. Довге волосся, аристократичні бакен-бардики — все як годиться художникові і як описав Пустельник. На стенді — кілька олійних ескізів та завершених пейзажів з Вишнопільськими краєвидами. Окремо на мольбертах — портрети-рекламки й написи: "Ваш портрет за п'ятнадцять хвилин!". Усе, як Софійці й потрібно. Зараз давня мрія співпаде з практичною життєвою потребою.

— Ах! — сплескує руками Софійка, зупинившись біля Калиничевого стенду. — Така краса — і лише за п'ятнадцять хвилин!

— А за скільки гривень? — діловито запитує Сашко те, що "прописано за сценарієм".

Почувши суму, Сашко радісно обертається до Софійки:

— О, якраз у мене зараз скільки і є! Хочеш, зроблю тобі подарунок?

Гроші на "подарунок" Пустельник залишив Софійці ще того їхнього таємничого вечора, але Фадійчук від них категорично відмовився: мовляв, що це — я

тобі вже й портрета не зможу подарувати? Гідність у цього хлопця — як у найповажнішого аристократа: до жодних подачок не опуститься!..

— Та ну! — грає вагання Софійка. — Може, не варто?

— Така гарна дівчина і не варто? — вступає в розмову Калинин, і Софійка, вже поза сценарієм, спалахує рум'яцем. — За честь малювати настільки досконале обличчя ще й скину гривню чи дві!

Художник садить Софійку на стільчику під дубом. Вибирає для неї позу, радить не соромитись і розслабитись. Нарешті вмощується навпроти з мольбертом і починає чаклувати над білим аркушем.

Сашко, зібравши все своє красномовство (де тільки й взялося?), підхвалює малярські таланти Калинина, а той, підкуплений похвалами, скаржиться, як важко нині живеться талантові і як мало йому платять.

— От наскладати баксиків — і за кордон! Там, кажуть, справжні митці в пошані! Усмішка! Де щезла твоя легенька усмішка? — питається портретист.

Софійка розслабляє кутики уст в легеньку усмішку, а Сашко тим часом питає, чи може Калинич скопіювати картину якого-небудь великого художника.

— Запросто! — хвалиться художник.

— Ну, це, мабуть, якщо працювати дуже-дуже багато днів? — робить круглі очі Сашко.

— Багато? Та днів два — і готово!

— І що, прямо схожісінько виходить?

— Схожісінько? Ображаєш, хлопче! Та один в один! Усмішку, панночко, усмішку!

Софійка знов усміхається, далі робота рухається без слів.

За якийсь час — ні, далеко не п'ятнадцять хвилин, а мінімум півгодини — Калинич урочисто відчіплює аркуша від мольберта і проголошує:

— Прошу приймати роботу!

Робота чудова, Софійка на ній — просто фея-ко-ролева, просто міс Усесвіт! Романтична поволока на очах, живописно-недбале пасмо на скроні!..

— Ти тут така!... Така, як... Як насправді! — Сашко настільки ошалів од побаченого, що тремтячими руками ніяк не міг відрахувати гроші.

— Згоден! Майстер лиш трохи розставив акценти! Таку вроду не щодня доводиться малювати!

— Не щодня? — вже не за сценарієм обурився Фадійчук. — Та таких... Таких більше на світі немає!

— О, та тут, бачу, серйозно! — лукавенько похитав головою Калинич. — Гаразд: такої писаної красуні тут не малювали ще з часів, відколи парк звався імені Третього Інтернаціоналу! Розумію вас, юначе: сам колись був молодий!

Украй засоромлена Софійка мало не забула слова:

— А ви... У мене... А ви мені олійний портрет скопіюєте? Мене там один хлопець намалював колись...

— О, тут ще й конкуренти! Готуйтесь, юначе, до боротьби! Ну, то що за портрет?

— Гарний, але тепер ми посварились, і він його вимагає назад! А мені шкода... Скільки може коштувати копія? Справді зробили б її за два дні?

— Гм... З роботою зараз туга, можна й узятись... Та ще й заради такої кралечки! Ну-ну, не супте, юначе, брови: я не в тому віці, щоб відбивати! Я вже в тому віці, коли моляться не на дівчат, а на висококонвертовані папірці! Розумієте?

Софійка розуміла, про це Пустельник теж попередив. Він же пообіцяв дати їй долари.

— А ви можете не просто скопіювати, а щоб — один в один, навіть автограф його поставити?

— Ображаєте, панянку! Фірма віників не в'яже, в нас усе по-дорослому!

— А щоб і ваш автограф десь унизу?

— Будь-яка примха за ваші гроші!..

Умовились на тому, що вже зараз біжать по картину і несуть її Калинину. І завдаток.

Йшлося, звісно, про Павликом намальований портрет з лілеями, якого Софійка обожнювала. Він завжди висів над Софійчиним ліжком і був заведений татом у рамку під скло: Пустельник сказав, що так у музеях зберігають особливо цінні олійні шедеври. Звісно, Софійка не бажала з ним розлучатися і на день, та й із Павликом ніхто не сварився. Але хай уже буде копія, раз потрібно для справи!..

## 35. ТРЕТІЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ.

### СІВОЗМІНА І ПЛАНИ НА СУБОТУ

— А що то він згадував про якийсь третій Інтернаціонал? — допитувалась у Фадійчука, коли вже занесли портрет і, віддихуючи переживання, поволі, нога за ногою, вертались додому.

— Та то просто згадав, що парк наш не старим звався, як нині, а третього інтернет... Інтернаціоналу.

Щось там із тою, як її... революцією пов'язано. Мама каже, що та її стара тітка його досі так називає, питаючи про місто... Але Калинин мав на увазі не сам інтер... ну, той націонал, а те, що ти в ньому — найкрасивіша красуня, от!

Софійка чемно закашляла почутий комплімент і забрала нарешті свою руку з хлопцевої: за Сашковою ідеєю перед Калиничем їм слід було триматись за руки, щоб переконати в їхніх не пошуковських, а суто романтичних взаєминах.

— І сюди добрались, ти скажи! — обурилась. — Мені в музеї казали, що парк був закладений панами ІДербанівськими: вони музей спорудили, і лікарню, і школу... Тепер же чуй, у Чикаленків яка доля! Ми з Леською вчора по книжках та в інтернеті такого нашукали! Уяви собі, Євген Чикаленко дива творив на посушливій Херсонщині! Якийсь там чорний пар увів, тобто землю так обробляли, щоб вологу краще зберігала. Придумав також міняти щороку рослини, оте, що Ліда Василівна сівозміною називала! У результаті в нього й земля не виснажувалась, і врожаї в десять разів більші! Мабуть, тому їхні херсонські кавуни славляться! — додала власне припущення, згадавши тітоньчині нарікання на посиденьках.

— Он у Матвіївці ніяких сівозмін не знають, — утрутився Фадійчук. — Мама каже, що ледве роботу знайшла — буряки там лиш на одному полі zostались. А то все рапс та соняшник сіють, за кордон їх потім продають, а вони з землі всі соки витягують!

— Угу, — неуважно погодилась Софійка, бо її розпирали власні відкриття. — А як він придумав знищувати осот? Два-три роки попасуть на тому полі овець — і поле як новеньке, сій, що душа забажає! А які шикарні

породи овець та корів повиводив! І все це поописував у книжках, бо хотів, щоб і селяни мали кращі прибутки! Уяви собі, ті книжки були страх які популярні! 1, уяви собі, їх у царській імперії довго не видавали тільки через те, що були написані українською мовою! Ой, той Чикаленко стільки наукових закладів своїм коштом побудував, стільки українських газет підтримав! А письменникам як помагав! Особливо Винниченкові, пригадуєш, проходили в школі оповідання "Федько Халамидник"? Ну, довге таке, з величезним описом, як ішла крига по річці! Оповідання те мені зовсім не сподобалось, бо кінчається жахливо. Знаєш, узагалі, як подумати, не все, що написано емоційно й талановито, треба заганяти в шкільну програму, правда ж? Але я ж не про те, я про Чикаленка! Зрештою, не про Чикаленка навіть: усе це я досліджувала для того, щоб краще пізнати Щербанівських! Бо це ж значить, що Щербанівські нажили статок на тому ж, що й предки Євгена Чикаленка, тобто на сільському господарстві!

— А це ти звідки взяла? — спромігся вставити слівце Сашко.

— Ну, це Хазяй... Це я потім тобі колись поясню, а зараз... Правда, де вони в місті могли ті сівозміни запроваджувати й корів розводити?

— Можу пояснит... — почав був Сашко, але Софійка, захоплена новою думкою, обірвала його на півслові:

— До речі, що я помітила!.. Симиренки більше на рослинництві спеціалізувались — як і предки моєї мами по дідусевій лінії! А Чикаленки — на тваринництві: як мамині предки по бабусиній лінії! І ті, і ті чорної роботи не цурались, так що ти молодець, що канави сам риєш!

Ух, наче ж ідуть повільно, а вже аж ухекалась! Серце чи перевтома ознаки даються? Хоч би не забути літом узятись за фізкультуру!

— Та годі мені нагадувати про ті канави і про твою повагу до них! — якось прикро відмахнувся хлоп'як.

Ой, треба скоренько вернутись до попередньої теми, щоб не почав про жалість і про любов!

— Слухай, підозріваю, що Мокренко є нащадком Щербанівських, але це ще слід перевірити. Так от, тих Щербанівських більшовики репресували, їхній музей назвали Пролетарським. Вулицю Поштову, де жив Мокренко, перейменували на свою Більшовицьку. Тож не дивно, що і старий парк...

— Мама розказувала, що й Вікторівку хотіли перейменувати у якийсь... Стривай, згадаю!.. Політ...

— Ну, там хоч політ — висота якась! А тут же...

— Слухай, ти часом у депутати не балотуєшся? — в'їдливенько зиркає на Софійку Сашко.

Це ж чого він раптом згадав про депутатство? Невже щось пронюхав про джипи Вербовського? Та ні, хто б йому сказав?

— ...Бо говориш багато й красиво, а от почути інших...

— Атож, якийсь депутат цілком може бути замішаний у цьому криміналі з картинами, інакше чого б усі цю пригоду прикривали? — заторохтіла далі Софійка. — Але зараз ми не зовсім про картини, еге ж? Ми про зміну назв. Правда, були й інші приклади, коли назви мінялись на краще, бо не все так однозначно навіть у тій радянській історії. Пригадуєш, пан Гарбуз розповідав, що Бардаківку, наприклад, переіменували на Щасливівку? Чи Псярівку на Сонячне і все таке... Гм, чи хотіли б ми тако жити в Псярівці чи Смердюкібці, хай би яка давня історична назва то не була, та?

Але я ж не про це, я про те, що...

— Та дослухай, кажу! Вікторівну переіменувати хотіли не на Політ, а на Політвідділок, о! Політичний відділок тобто!

— О Господи! Видно, той невідомий Віктор був куркулем або чимсь іншим їм сала за шкуру залив, що аж так позбиткуватись! І що?

— Не прижилося! Вікторівна лишилась. Тільки й того, що колгосп імені Леніна...

— До речі, думаю, правильний наголос усе-таки на першому складі. Ох, а колгоспи — то взагалі окрема тема! Дідусь розказував, що...

— Можна, я добалакаю? — вхопив її за руку Фадійчук. — Двоє слів — і ти далі вільно провадиш свою агітпромову! Так-от, не Віктор, а Вікторія. І не куркуль, а пані. Різницю січеш?

— Е-е-е...

— Після нашої позавчорашньої розмови я навмисно до мами дзвонив, перепитував: чого, мовляв, отой твій наголос не на цьому, як його...

— Та ти що? Пані? Вікторія? — аж зупинилась дівчинка. — Це, може, та сама...

— Ага, пані Вікторія Щербанівська!

— "Зладнали маєтки, окрім Вишнопільських, ще й на взірець качанівських", — промурмотіла про себе Хазяйчині слова зі сну. — Аз Радзивілкою ми вчора набирали та набирали в інтернеті слово "Качанівка"! Тільки й вияснили, що це було угіддя панів Тарновських, які дуже дбали про своїх селян, предок яких багато зробив, щоб відмінити кріпацтво. Тарновські зробили з хутора цілий музей, театр, оркестр і парк! Туди різні митці приїздили: і Гоголь, і Костомаров,

І Репін, і Глінка, й Куліш, і Шевченко!.. Я собі вирішила, що у них, у Щербанівських був тільки старий парк, а там ще ціле село!.. От де вели своє сільське господарство! Леле, чого ж ти зразу про це не сказав?

— А мені що, хтось давав слово вставити? — лагідно дорікнув Сашко.  
— У тебе ж сьогодні наче словесну трубу прорвало!

— Вибач, — Софійчині щоки миттю зашарілись. — Вибач, вибач!

— Та чого там, — почервонів і хлопець. — Забуто! Як ти на те, щоб на цих вихідних...

— Зустрітись? — перебила Софійка. — Але ж у мене...

Миттю затнулась, бо второпала, що знов наступила на ті самі граблі.

— ...Щоб на ці вихідні навідатись до моєї мами в Матвіївну, — лагідно всміхався Фадійчук. — Заодно сходити у Вікторівну, га?..

Боже, який він, цей Сашко! Який же!.. Ну, який!.. Та вона б його зараз... Ну, тобто потисла руку... Як своєму найтерплячішому, найвірнішому, наймудрішому другові!

### 36. Ще крок. ЧИ ДВА?

Але до Пустельника, звісно, нікому не дорівнятися! Ось він знову на Софійчиній кухні, а вона і мліє, і вмирає, і воскресає!

Звичайно ж, у гостях і баба Валя! Вона знов принесла смаколиків, і мама вимушена запросити сусідку до чаю. Уже чай випито, і тарілка майже порожня, а баба настійливо надиктовує мамі нові рецепти. Мама спершу чемно пропускала її теревені повз вуха. Але коли баба нагадала про шлях до чоловічого серця через шлунок і про те, що, мовляв, ось-ось повернеться з відрядження її, Танін, Вячеслав, мама схаменулась і побігла по блокнотик.

Так вони з Пустельником втратили ще двадцять чотири цінні хвилини.

— Чи ж я не казав, що вона — таємний агент? — підозріло киває дядько в сусідчин бік. О, він і не уявляв, які близькі до істини його припущення! Але Софійка лиш подала застережливий знак. Мовляв, будьмо обережні.

Потім пішла розмова про котів і Ростика — ще плюс вісімнадцять хвилин.

Тоді баба насилу згадала, що в неї удома негодований чоловік, і кинулась його рятувати — пішла нарешті.

Фу-у-ух, тепер можна послухати дядькові Сергієві столичні новини.

Виявляється, йому вдалося домовитись і з журналістами, і з експертами:

— Цими днями один телеканал відрядить сюди кореспондентів, і сюжет побачить уся країна! Хай тоді спробують нам завадити!

— Ой, хай би днів зо два не приїздили, щоб Калинин нічого не запідозрив! — шепче йому Софійка, поки мама відвернулась до умивальника.

— Як там із ним? — змовницьки примружив око Пустельник.

Поки Софійка гинула від того примружування, мама, виявилось, уже помила чашки й перетворилась на саму увагу, тож довелось перейти на езопівську мову:

А в нас тут усе на місці. І старий парк, і дуби взовж алеї, і навіть художники, які за гроші намалюють будь-кого і будь-що! Ми нині з Сашком там гарне-е-енько прогулялись!

— Матиму до тебе прохання, — підтримав алегорію Сергій. — Передай одному художнику від мене долари, я йому винен!

Пустельник протягує Софійці конверта.

— Дякую, неодмінно! — аж сяє від такого взаєморозуміння дівчинка.

— Гаразд, але якщо музейники всі такі чесні, — висловлює свіжі гіпотези мама, — то хто міг навести на картини злодія?

— Таню, ти мислиш у правильному напрямку! — вчепився за мамину думку Пустельник. — У Вишнополі, я чув, є один знавець і перекупник старовини... Якби ж згадати прізвище...

— Я Кваша? — раптом плеснула себе по лобі Софійка від остаточного здогаду.

— Ні-ні, не таке, як у мене...

— Я Кваша! — Софійка жартувала вже навмисне.

— Кажу, зовсім не таке!.. Хоча... Теж їстівне!

— А як Кваша? — вже відверто сміялась дівчинка.

— Моє прізвище мене цілком влаштовує! — аж розсердився дядько.  
— А головне те, що воно влаштовує мою Сніжинку, сьогодні вона його навіть наспівувала під "Місячну сонату"! — всміхнувся.

Боже, який він милий, коли отак наївно дав себе розіграти! А якби не ота Сніжинка, якій раптово стало

подобатись його прізвище, то й узагалі зворушив би Софійку до сліз!

— А як вам Кваша? Кваша Григорій Борисович?

— А-а-а! Ти про це? — Сергій збентежено почухав свої патли, а потім і собі дзвінко засміявся. — Ти знаєш, воно! Казав же: якесь харчове, їстівне!

Реготали всі троє. Тобто вже двоє: маму покликали з вітальні Вірка, Надька й Любка.

Пересміявшись, дядько знов посерйознішав:

— Але ж де того Квашу знайти? Кажуть, то великий конспіратор, спілкується тільки з надійними...

— Вважайте, дядечку, що я надійна!

— Тобто?

І Софійка стисло змалювала йому відвідини Поштової. Ах, і надсучасні відеокамери не змогли б відтворити тієї ніжності, того здивування, з якими в цей час дивився на Софійку найдосконаліший і найвродливіший у світі чоловік Сергій Якович Кавун!.. Жодна земна істота не зазнала такого щастя, яке переживала цієї миті вона, провінційна семикласниця!..

Шкода, що цю коротку ідилію обірвав телефонний дзвінок.

— Так-так, моя Сніжинко! Вже йду! — став збиратись дядько Сергій.

— А щодо Кваші я подумаю. І дам тобі знати, — таємничо кинув на прощання.

— Як, уже йдеш? — зазирнула до кухні мама з братиком під пахвою.  
— То бувай, бо в нас тут невеличка пригода, нам з Ростиком треба до ванної!

— Па-па, козаче! — помахав малому Сергій, і Рос-тик охоче замахав обома руками. — І тобі щасливо, красуне-розумничко!

Це вже стосувалось її, Софійки!..

— О, мало не забув!

Га? Він ще щось каже?..

— Тобі привіт від Ірки! — проголошує вже з порога.

— Завадчучки? — ошелешено кліпає дівчинка. Невже й сюди залізла?

— Від білої-пребілої! Найбілішої! — здається, Пустельник надумав її розіграти, але дівчинка ніяк не може збагнути в чому, за словами Кулаківського, прикол.

— Білої? А прізвище ж як? — заінтриговано тягнеться вслід за дядьком Софійка.

— Здогадайся, ти ж Со-фі-я, мудра! До того ж, хитрунко, це буде тобі невеличка помста за "Я — Квашу"!

— Але ж стривайте!

Проте весело-зухвалі Пустельникові кроки відлунювали уже в під'їзді.

### 37. ПРИСТРАСТІ КРАКІВСЬКІ

От хіба тут уроки в голові? Своїм фізичним тілом Софійка присутня на фізиці, але думки її чинять активний опір вчительському поясненню. Бо в голові формувалось те, що у фізиці зветься інерцією, тобто і досі колотяться підозри та відкриття, зроблені протягом цієї знов безсонної ночі.

По-перше, Пустельник. Він уразив її ще й своєю новою рисою — вишуканим почуттям гумору. А таємниця, що віднедавна єднала їх двох, тільки двох, додавала особливого чару Софійчиним почуттям. І нехай!

Нехай він знову і знов повертається до своєї Сніжинки, хай пірнає у вир професійного життя, але у світі завжди буде одна людина, яка вірно й самовіддано чекатиме його з будь-яких життєвих випробувань!.. Ні, трошки не так: після будь-яких життєвих штормів у нього завжди буде острів, на якому він може вилити душу... Ні, краще: відпочити душею!..

По-друге, за цю ніч Софійка розгадала, хто така найбільша Ірка, що переказувала Пустельником вітання. Це, та, з якою познайомились торік

у київському дворі дядька Сергія! Дочка від першого шлюбу забраковано-го Сніжаниного нареченого! Отого Валентина Білого, яким недавно дорікала тітоньці на кухні і який... Ет, Бог із ним! Біла дівчинка — ось що головне! "Передай Пустельникові, що, коли все набуде гласности, один пейзаж об'явиться у нього там, де ти вистроювала хатку з білою дівчинкою!.." — саме так мовила бабуса зі сну! А вистроювали хатку вони в альтанці запущеного дядькового двору! Гм... Гласності крадіжка досі не набула. Телебачення тільки має приїхати... Отже, картини ще ніхто не підкидав. Це добре чи погано? Може, цьому варто запобігти? У будь-якому разі треба побалакати з самим Сергієм.

По-третє, вулиця Поштова. На неї зараз тягло Со-фійку, мов магнітом, і вона вже вирішувала, як знову підмовити Леську відвідати Квашу. Це не зовсім правильно, що ітиме туди без відома і вказівок Пустельника, проте ходила ж раніше, і нічого! Досвід усього її попереднього життя показав, що вона й сама дещо може!

Добре, що бали за тему Софійка встигла набрати на попередніх уроках! Тепер учителі її не турбують,

і можна більш-менш спокійно чекати підсумків навчального року. І думати-мріяти-думати!..

— Ти бачиш, бачиш? — хтось штовхнув Софійку ліктем під бік.

— Га? Що?

Перед Софійкою стояла схвильована Радзивілка, позаду якої гомоніла шкільна перерва.

— Оно в куток, у куток дивись!

В кутку, точніше у вузькому коридорчику навпроти бібліотеки, зчепились Кулаківський і Альбабарін.

— Відсохни, я сказав! І зійди з дороги! — шипів на противника Вад.

— Це хто кому має вступатися? — стояв непорушно аківець.

— Ти, шнобель обковбасяний, що, зовсім нюх загубив? — бризнув слиною Кулаківський. — Не знаєш, із ким заїдатись, а з ким на ви!

— Нобеля колись матиму. За очищення світу від такого мажорного сміття, як ти! А чого на ви, якщо не секрет?

— Не секрет! — Вадим закипав. — Як братків натравлю, то лишишся не те що без Нобеля, але й без свого тупорилого нюхала, гарантую! Скинься в тюбик, бо зараз так будку розхитаю, що з рейок зійдеш!

— Йо! — спокійно, але міцно вхопив Кулаківського за груди Альбабарін. — Перелякав, аж у самого в шкарпах, тобто в шкарпетках мокро! Так?

— Точно з'їхав! — прохрипів Кулаківський. — Ти що, крейзі? Та я тобі зараз... А-а-а!

Не встигли дівчата нічого второпати, як Вадим по-летів-поточився у протилежний кінець коридорчика.

— Дурень закоцаний! — примовляв, спинившись аж під стіною і зсуваючись по ній додолу.

Думаєш, як сам укурений, то всі такі? Я тебе попереджав, це востаннє!

Алі-баба, гидливо переступивши поваленого супротивника, гордо крокував далі.

Лесьчин погляд крізь затуманені коханням окуляри полетів за переможцем, а Софія наблизилась до Вада:

— Ти цілий?

— У-у-у, я йому... Блі-і-ін! Я йому ще зро-о-облю! — товкся об стіну головою чи від болю, чи то від розпачу сердешний Кулаківський.

— Покажи лице, — присіла біля нього Софійка. — Ти цілий?

Вадим зиркнув на неї таким набряклим оком, що стало водночас і смішно, і страшно.

— Бігом до медпункту! — дістала з кишені й притулила до його ока мокру серветку.

— Він мене покалічив! — нив Кулаківський, і Софійці вже ставало більше противно, ніж комічно чи страшно.

— Слухай, чого він на тебе в'ївся? І про що попереджав? — Софійка подала Вадимові руку, той звівся, і вони пошкандибали до медсестри.

— У-у-у, весь фасад попсував! — тулив до ока Софійчину серветку.

— До весілля загоїться, ще й нове скоїться, — обережно втішила. — Краще поясни, що сталося.

— Це він, усе він! Софко, як раптом що, ти ж мене вирулиш, добре? Скажеш, що він перший на мене напав, скажеш, що то не я, а він траву покурює, добре?

— Вадиме, ти про що-о-о? — знов стало страшно.

— Тільки тобі, як другу... — Вадим підійшов до дзеркала в коридорі й уже спокійніше роздивлявся підбиту

пику. — Він сьогодні... Мене в туалеті з цигаркою застав...

— Велике диво!

— Ну, не з простою цигаркою, ми... Короче, ми з пацанами трохи вирішили планом побалуватись... Не я: мене пригостили!..

— Наркотиками? — в Софійчиному голосі, певно, стільки переляку, що Вад бігом завиправдовувався:

— Дуже легкими! І тільки раз!.. Другий!.. Клянусь тобі, Соф, усіма своїми кінцівками, що востаннє! Я лиш другий раз підряд, а він уже мене і просік, гад! І доколупується, наче право до мене має, наче я йому сто доларів винен!

— Та за це, — скривилась дівчинка, — ще й від себе зацідила б тобі в друге око, та не хочу рук мурзати!

— Ти права, Софко, як завжди, права! Тобі замість нашої вчихи лекції читати... — Вадим ще раз дослідив око — до медпункту іти передумав. — У мене самого депресуха від того, що на траву, на ширку спокусився, віриш? Воно ж геть і не вставляє толком, лиш кумарить! А тут ще й той ідіот по кумполу дає, наче в рідні батяні найнявся!

— Наступного разу хай покличе мене, я добавлю! — справді готова була зараз його телепнути чимось замашним по тому красивому, але порожньому рудому кумполу.

— Наступного разу не буде, Софко, обіцяю! Ти ж знаєш: порожняка не жену! Он як сказав училці, що по інтернет-клубах на уроках не буду зависати, і не зависаю! От і зараз, глянь: міг би в медпункт злиняти, а не

линяю, на ботаніку суну! Лиш... ти нікому ні слова, ага? Коли що, то ти ж за мене, добре?

Софійка тяжко й осудливо зітхнула.

— Ти ж мене знаєш, ти ж для мене завжди була не шоха-ботанка, не якась занюхана мандоліна, — підлещувався Кулаківський. — Ти реальний кореш, чула, Софко?!

— Боже, яка честь! Та мовчатиму вже, куди подінусь?! — зітхнула ще тяжче.

— Мерсі-мерсі-мерсі! Ти завжди мені була найкайфовіша подружка!

— Іди вже, гер-р-рою! Від слова "героїн"...

— М-м-му! — зліпив і послав їй долонею повітряного цілунка Вад. — Зустрінемось на уроці!

Як мовить її тітонька-лікарка, що з нього візьмеш, окрім аналізів?..

От Альбабарін — інша справа! Молоток хлопець! Закохатися в такого чи що? Ностальгійно глянула в той бік, де подаленіла ашникова струнка постать і куди, очевидно, полинула заворожена Радзивілка. Тільки ради подруги не робитиме цього! Ну, й ради Пустельника, звісно!

### З 8. ТРЕТІЙ ПОХІД НЛ ПОШТОВУ

— То що, так нічого й не розкажете про Мокренка для нашого реферату?

Це вже втретє горляють Григорієві Борисовичу на вухо Софійка з Лесею. На столі, як і годиться, красуються гостинці: пакет сметани,

пачка масла і булочка (одну господар уже змаламував). Пахне так, що в самої слинка тече!..

— Га? Нема чого розказувати!

— А його дитячі фотографії — не zostались?

— Ага, всі думають, що той буржуйський синок золота наховав! А він голий, як бубон.

— Ми ж не про золото — про фотки всякі чи документи!

Але Кваша знову оглух: розпотрошив пакета, налив у миску сметани й допався до булочки. Міцний горішок!..

— Ми б заплатили!

— Га? — ожив дідок.

— Заплатили б, кажу! Батьки для гарних оцінок нічого нам не шкодують!

Леся трохи здивовано витріщилась на Софійку: вона цьому скупареві збирається ще й платити? Чим? Вони й так повитрушували кишені, щоб напхати цього ходячого шлунка!

Софійка й сама лякалась того, що молола, але ж язиком ворушило тільки прагнення істини!

Проте як збадьорів наш Григорій Борисович! Навіть булку покинув!

— Ну, фотографії я вже давно попродав... Фотографій, на жаль, не маю! Картини теж... Тобто, картин теж не маю... Але є...

Від вивченої з фізики амплітуди тремтіння Софійчиного тіла навіть ослінчик підскакував. Ну, що, що-о?..

— Але є тут одне барахло... Кахи-кахи! Я хотів сказати, є один дуже цінний блокнот... Там господар записував старечу маячню, коли вижив з розуму... Точніше, блокнот із унікальними записами! Дуже дорогий, тому я досі його нікому не... Тому я беріг його, як святиню!

— Покажіть! — тепер Софійка з усіх сил гасила радість в очах, бо Лесьчин красномовний погляд нага-

дував їй, що ентузіазм покупця автоматично піднімає ціну на товар.

— А подайте-но мою третю ногу! — Кваша навіть повеселішав.

Леся подала йому палицю, і він аж підскоком поспішив до комори.

Хвилини, поки він там нишпорив, здалися вічністю. Хоч Радзівілка на мигах і пропонувала альтернативний варіант, виразно поглядаючи на двері. Утім, і Леська не могла приховати цікавості.

Нарешті Кваша виніс тонкого зашарпаного блокнота в клейончастій палітуртці. Обтрусив пилюгу, поклав перед гостями:

— Ось! Двісті доларів!

Дівчата розгублено презирнулись. І від названої суми, і від звичайнісінького вигляду блокнота.

— Можна глянути? — Леся перехопила ініціативу і тепер чи то прикидалась, чи то розчаровано кривилась.

— Якись каракулі!.. Шусто... Ку-ста-най... шустечко... Тімара-сти-чинське, — бурмотіла Радзивілка, розгорнувши знахідку на першій-ліпшій сторінці.

Що вона верзе? Софійка витягнула шию і читала далі вже сама:

— Хоро... Іон-майський... Восторка Красімна... хаза дікона...

— Григорію Борисовичу, що ви нам підсунули? — вже цілком щиро обурювалась подружка.

Софійка ж перегорнула іншу сторінку. Там було порожньо. Ще через кілька аркушів натрапила на наступну нісенітницю:

— Кувирх... кувізо... ліхторити... Ви що, смієтесь із нас?

Може, ви взагалі самі це надряпали? Щось написали в гарячці... — наступала Радзивілка.

Господи, ще розсердять!

— А що? — Кваша, як не дивно, замість обуритись, таки збентежився.  
— Це написано власною рукою великого художника Мокренка! А каракулі... Бо ж лівою! Не забувайте, що права у нього не діяла!

— То ще треба довести! — Леся перетворилась на міс Рішучість.

— А... Га? — господар не знав, що придумати. — Справді його, клянусь!

— І що з того? Самі ж казали, що він перед смертю вже не при розумі був!

— Не при розумі!.. Та... Та, може, якщо хочете, вустами безумця глаголяться пророцтва! Ось і автограф його власною, хоч і лівою рукою!  
— спромігся на гідну відповідь Кваша.

Дівчата знічев'я і розгублено гортали блокнота, в якому взагалі було більше порожніх сторінок, ніж списаних абракадаброю поживклих аркушів.

— Добре, сто!

— Що сто? — не второпали семикласниці.

— Сто доларів!

Леле, вони й забули, що за це ще й мають платити! Ні, слід було заздалегідь порадитись із Пустельником.

— Гривень! — задкував старий, і це означало, що в його очах жодної цінності блокнот усе ж не має.

— Захотіли наївним школяркам втюхати макулатуру? — готувалась іти геть Радзівлка. — І що ж, цікаво, ми перепишемо звідси в реферат?

— Можна, ми спершу візьмем його додому, порадимось із батьками?  
— жестом заспокоїла подругу Софія. — Вам щось лишимо під заставу!

Ге, які хитрі! Подивитись! А мені тоді шукай вітра в полі!

— П'ятдесят! — наважилась ризикнути Софійка. — Лиш зараз нема, завтра принесу!

— Гри-и-ивень? — тепер уже торгувався дідок.

— Ти що, дурна? —тягла до виходу Леся. — Дякуєм, дідусю, не треба. Ми просто так іноді принесемо вам їсти. До побачення!

— Ну, хай уже п'ятдесят! — сполошився Кваша, — І то лиш через те, що ви такі добрі!

— Гаразд, — Софійка. — Хай буде хоч щось! — прошипіла до Радзивілки.

— Ну, якщо маєш зайві гроші! — пхекнула дівчинка й рушила до дверей.

На тому й попрощались.

### З 9. ЛІКАР У ЧОРНОМУ ХАЛАТІ!

Уже перед поворотом до свого будинку Софійка почула привітне:

— Добрий вечір!

— Ой! Ви, пане Гарбуз? — приємно було зустріти знайомого, та ще й любителя-краєзнавця!

— Я, чого ж не я? А ти ж як? Як живеш, як навчання? — поцікавився для годиться.

Ох, до чого тут навчання! Тут би проконсультуватись! Із Сергієм уже ніяково, а Віктор Гарбуз —у таких справах знавець!

— Пане Вікторе, як ви вважаєте, чи має вартість блокнот, списаний рукою божевільного, але колись талановитого художника?

— Ти натрапила на блокнот Ван Гога?

— Ох, мені не до жартів! Тим паче "Русалка" цього художника, мені видається, в сто раз краща од знаменитих Ван-Гогових "Соняшників"!

— А-а-а! Часом не про нашого земляка Юліана Мокренка?

— Ой, та ви його знаєте?!

— Як художника не дуже. Тільки за намальованою "Русалкою" та будиночком з мальвами... Більше як людину, що постраждала від страшного тоталітарного режиму...

— Боже, ви його знали?

— Особисто ніколи не бачив. Але здогадуюсь, чого ти питаєш, здогадуюсь! — ляснув себе по лобі чоловік. — Тобі той сексот щось хоче продати, хіба ні?!

Софійка так спалахнула від слова "сексот", що навіть не здивувалася Гарбузовій проникливості. Потім замимрила:

— Ні, ви нічого такого не подумайте! Він не те що... оте, що ви кажете... Він навіть жодних загравань до нас, дівчат!.. Геть і поглядів ніяких!

— Ти про що, дитино? А-а-а, про залицяння? Який з нього залицяльник? Як і з мене вже! Його й замолоду, кажуть, якась Валюська знехтувала, навіть замолоду! Що вже казати...

— Ва-люсь-ка? — не переставала дивуватись. — А хіба його наречена звалась не Люся?

— Люська-Валюська — так її, здається, й досі називають!

— Ви її знаєте?

— Знаю, як не знати! Вона й на мою свободу замахувалась, та не на того напала, не на того! Я своєї науки ні на рибу, ні на рибгоспницю не проміняю!

Спинилися коло хвіртки, і Софійка, роззирнувшись по двору й кинувши погляд на вікна баби-Валіної квартири, стишила голос:

— Скажіть, а та Валюська часом котів не любила?

— Котів? Котів не знаю, але коти її точно мали любити: вона ж усе при рибі, все при рибі!

Звісно, Фантик завше ласує рибними паштетами!

— А де вона живе?

— Їй-Богу, не знаю. Не мав щастя в неї гостювати, що не мав, то не мав! Але знайшла про що балакати! Краще розкажуй, що тобі той кагебіст продати хоче?

Що таке кагебіст, Софійка знала. Це співробітник тієї організації, яка ото в архівах у двадцяті роки звалась ОДПУ! Та чому Гарбуз кагебістом обзиває нещасного Квашу?

— До кожної людини, яка повернулась із таборів, органами був приставлений таємний наглядач. Щоб слідкував за колишнім репресованим. Чи не задумала раптом та людина вільнодумствувати, або, як вони кажуть, займатись антирадянщиною! От сексот, "секретний сотрудник" тобто, усе чистісінько нагору й доповідав!

А, то це всього-на-всього "секретний сотрудник"?! Ху, аж полегшало! А то мало ганьби не набралась! Що ж, деякі слова тлумачаться різними поколіннями по-різному...

Відколи стояли біля Софійчиної хвіртки, але про "До побачення" не могло бути й мови.

— Але ж Кваша... — все-таки не вірила Софійка. — Простий убогий доглядальник! Грубу підбілював!

'чого він вартий. Я з Квашею давно не спілкуюсь і не хочу, бридкий він мені. Нечистий...

— У чорному халаті! — погодилась. — А оглух він давно?

— Оглух? Та він чує ліпше, ніж сто зайців разом!

А вони з Леською... Он чому по мобілці тоді, після першої їхньої зустрічі, розмовляв! Мабуть, чергову обгородку влаштовував! Господи, чи це не сниться? Може, й сниться, бо ж не висипляється кілька днів!..

— А... А ви не знаєте, як звали дітей Вікторії та Олександра Щербанівських?

— У них діти були? Так-так, щось пригадую... Здається, батьківську справу продовжували... Але в роки репресій усі пропали... Син і дочка начебто...

— Два сини й дочка! Софія, Кирило і... Ну, хто третій?

— Поняття не маю, зеленого поняття!

— А Юліан — міг бути їхнім всиновленим?

— Гм... Здається, на тих фотографіях, що Кваша на продаж приносив, були вони разом... Чи не вони? Кажу ж, був на археології помішаний! Світлинами не цікавився.

— Шкода... Може, хоч про самих панів Щербанівських щось знаєте?

— Уже що ні, то ні! Крім того, що музей створили. Той музей, у якому працівники тепер нічого не хочуть робити, лиш на відсутність грошей нарікають! Через те я, дитино, й відрікся від офіційних посад і зарплат: не по дорозі мені з тими бюрократами, не по дорозі!..

— Ох, піду я, пане Вікторе! Моторошно це все... Додому хочеться, до мами, у безпеку...

— Звісно-звісно, це ж тобі не в хату, обставлену під-слушками, не під опіку доглядача-стукача!

А й справді! Справді? Чомусь мимоволі зиркнула на сусідчине вікно.

Там, здається, ворухнулась фіранка...

#### 40. ТАЄМНА Вечеря

Сашко цього вечора завітав лиш на п'ять хвилин раніше за Пустельника. З букетом півоній, при параді:

— Спеціально ради тебе роботу кінчив раніше! Ходімо погуляємо такою погодою.

Ох, ну що вона за подруга така?! Як пошуковцем у Вікторівку — то хоч зараз готова з ним їхати, а як зробити приємність прогулянкою — так уже й сил немає!..

— Сашку, знаєш... І ти ж утомився... А коли просто вдома посидимо, з нашими дітьми пограємось...

— З нашими дітьми? — аж засвітився.

— Ну, з твоїми сестрами й моїм братом! Якраз мама надумала татові зробити сюрприз: піде його з відрядження зустрічати. То й приглянемо за малими!

Не встиг Сашко погодитись — дядько Сергій у двері (аж дивно: як це баби Валі цього разу не принесло? Здогадалась, що її викрили?). Звісно, яке вже тут гуляння!

А тут і мама дядькові навпроти:

— О, Сергію? Заходь-заходь! Ти вже, Софійко, будь за хазяйку, а я — на вокзал!

Почалася звична процедура ділового чаювання. Присмачена, правда, вже не бабиними, а маминими пундиками, спеченими з нагоди татового приїзду. Добре, хоч навколо гасали-галасували діти, бо так розмову буде важче підслухати: всі троє переговорників мимоволі озирались у бік баби Валіної квартири.

Спочатку Софійка похвалилась дядькові, що розгадала, хто така біла дівчинка, і, не згадуючи Хазяйки, переказала сон про картину в альтанці. Тоді вирішили з Калиничем. Дядько Сергій, окрім грошей, забезпечив їх ще й маленьким диктофончиком.

Тоді Софійка, завмираючи серцем, переповіла про несанкціоновані відвідини Поштової. Дяка Богові, Пустельник не розсердився, навіть схвалив Софійчине рішення купити блокнота. Дав п'ятдесят гривень і знов нагадав про диктофончика. Правда, спохопившись, трошки покартав за необережність, але окриленій Софійці те вже не вадило.

Далі, запинаючись, дівчинка натякнула, що чула, ніби депутат Вербовський... Ну, що він дуже цікавиться мистецтвом, і... Словом, чи не може він бути покупцем картин, і настільки реально це довести, і... І покарати винних...

Наостанок вони з Сашком поділилися планами відвідати Вікторівку, на що Пустельник тсказав:

— На пошук полотен це навряд чи вплине, але поїхати, звісно, можна... Інша справа, чи ви не забагато на себе набрали: неповнолітні, а вирішуєте, як дорослі... Але хай щастить, тримайтесь мені мужненько, ти, Сашку, бережи нашу красуньку! А я побіжу, мені ще кілька питань утрясти... — Завмер на хвилю і, кинувши погляд на півонії, змовницьки підморгнув хлопцеві: — Спасибі за підказку! Ти нехотячи нагадав мені, що маю Сніжинці дещо купити!

Софійка вже приготувалась тяжко зітхнути і тяжко запечалитись од вічної світової дилеми, коли виходять ті, хто тобі найбільше потрібен, а застаються ті, хто... Але раптом помітила, що у вазі з півоніями немає води. Забула налити — Пустельник перебив! Знітилась і побігла по склянку. Це ж і з самим Сашком вона так, як із цими нещасними квітами!..

Проте хлопця зараз хвилює інше:

— Софійко, ти... Портрет отой, що Калинин тебе... Розумію, що я тобі його подарував, але... В тебе ще й той, що Павлик малював, є, і копія з нього... А мені...

— Ти хочеш його собі? — після провин Софійка, як правило, добрішала. Тим паче, Пустельник і так уже встиг побачити, яка вона там гарна, і похвалити. — Ну, забирай, дарую!

— Ти серйозно? — аж підхопився з крісла. — Боже, я... Я такий радий! Такий вдячний тобі! Ти... Ти така... Тільки я не на зовсім — я ксерокопію зроблю.

А тут і мама з татом у хату! Щасливі, наче сто років не бачились! Тато — ще й із купою гостинців. Розбуркавши напівсонного Ростика і роздавши всім подарунки (перепало не тільки Вірці, Надьці й Любці, а й Сашкові), батьки з малим подались на кухню, дівчат Сашко погнав спати, а Софійка з Фадійчуком zostались у ніяковій тиші самі.

— Ти коли за блокнотом підеш до того Квашні?

— Не Квашні, а Кваші. Знаєш, я б уже з самого ранку хотіла. Мені, чомусь чим далі, тим тривожніше, що передумає він чи перекупить хто... Але це ж треба робити так само вдвох з Радзивілкою, щоб не викликати підозри. А Леська в суботу любить поспати.

— По-моєму, ви з нею дуже схожі! — пожартував Сашко.

— Та не без того... Отже, зранку не вийде...

— Словом, так: повернетесь від нього — маякнеш мені на мобільний. Нам же ще до Калинина йти.

— Маякну, звісно.

— Що ж, пора мені, мабуть... — невпевнено підвівся з крісла.

— Зараз я запакую портрета...

І тут зненацька почулось уже знайоме, хоч і призабуте в клопотах: шкр-р-ряб! Шкр-р-ряб! Хрусь-хрусь-хрусь...

— Чуєш? — прошепотіла, вхопивши Сашка за руку. — Останнім часом так часто... Від баби Валі. Тобі не здається це підозрілим?

Сашко уважно прислухався:

— Кажеш, часто?

— Еге. Вечорами! От лиш не завважила, чи в повню почалось, чи не в повню...

— Кажеш, вечорами? — замислено насупився Фа-дійчук.

— Ну, коли всі збираються... Що? Ти щось підозрюєш?

— З боку сусідчиної квартири? Здається, здогадуюсь.

— Господи, скажи, не муч!

— Спокійно, Софійко, спокійно! — він мужньо і ніжно стискав її перелякану руку, і від цього ставало навіть затишно і приємно. Щось не пацанське, а сильне, чоловіче, загадкове й привабливе було зараз у ньому, в цьому Сашкові. — Тс-с-с! В такій делікатній справі шуму не треба!

— А що? Що треба?

— Завтра побачиш! — лагідно-таємниче шепнув їй на вухо. Ох, аж ніби жаром обсипало... Наче... Наче

поцілував!.. — А зараз... Як там у твоїх казках? Ранок од вечора мудріший? То лягай спатки й нічим не тривож свою мудру прекрасну голівку!

Сашко поправив пасмо, яке впало їй на чоло, Софійка зашарілась і відвернулась, щоб не стрінутись із його сяючими очима. Такий він зараз якийсь... Дорослий... І не мікроб зовсім, не бацила, як Ірка його називала, а — он як витягнувся, підріс! Наче... Наче сам Пустельник! Ні! Все! Спати! Ранок мудріший!

Надто ж якщо цей ранок суботній...

#### 41. Ще ДВА КРОКИ— ЧИ ТРИ?

Операція "Купівля блокнота" пройшла успішно. Принаймні безкровно. Гроші вже були у Кваші, товар — у Софії. Софійка, як і умовились, непомітно ввімкнула диктофончика. Леся, як і умовились, дістала пачку старовинних листівок із краєвидами Виш-нополя: отих, за якими колись визначали Поштову. Прокашлявшись, від хвилювання та задля якості запису, звернулась до Григорія Борисовича:

— А ми ось що знайшли! Тут і ваш будинок сфотографовано! — простягла дідові листівки.

— Га? — сказав той для годиться, бо тремтячими руками вже хапнув збірочку, а його очі поїдали її з не меншим запалом, як учора зуби принесену дівчатами булку.

— Де взяла? — господар явно зацікавився.

— Колись їх видрукувала польська громада. Моя двоюрідна бабця, родом, може, чули, з князів Радзивілів, у революцію виїхала за кордон, прихопила всі цінності. І світлини ці теж. Тепер вони до нас повернулись. Ну, разом з картинами, статуетками, іншими родовими речами...

Все, крім останнього речення, була чистісінька правда. На цьому, щоправда, правда й кінчалась. Далі мало іти те, що, мабуть, називають слідчим експериментом.

— І є ще вони у вас, ті речі? — на радощах за свою глухоту забув.

— Є, звісно! Тільки місце забирають, бо квартира тісна, батьки на більшу ніяк не стягнуться... Але викидати шкода!

— То продайте!

— Якби ж хто поглянув, порадив. Може, там і щось цінне водиться. Легко сказати: продай. А кому?

— Мені продай! — горіли дідові очі.

— Вам? Але ж у вас навіть на хліб...

— Ну, в мене є знайомі, що куплять! У Києві! Звичайно, як дуже старе, то дешевше...

Ага, ніби Софійка з Лесею такі дурні, що не тямлять: що старіше — то цінніше! Навіть якщо це не модний соцреалізм.

— А їм довіряти можна, тим вашим знайомим? — засумнівалась товаришка.

— Сто процентів! Там такі люди, що аж-аж!.. Із самої адміністрації! Еліта!

Софійка вже зібралась детальніше розпитати про адміністарцію та еліту, як у Кваші звідкись із шухляди запищав мобільних. Дідок, якого зараз і дідком важко

було назвати, забувши глухоту й третю ногу, мало не стрибнув до телефона.

Дівчата розцінили це як маленьку передишку і гарячково думали, як ліпше чинити далі.

— ...Запасти на дно? — Квашин голос привернув їхню увагу нежданною тривожністю. — Як засвітились? Хто ж це злив інформацію? Оттак проколотись?! ...Музейники підставили? ...Сюди приїдуть? ...Телебачення? Та ну!

Софійка з Лесею презирнулись. Добре, що магнітофончик увімкнуто!

— Та ні з ким я тут не плутаюсь! Школярі трохи шефствують, хліба принесуть там, води... Мої гроші — це мій клопіт, хочу — на хліб, а хочу — в банк! ...Та без проблем! Ха, тут така конспірація, що вам не снилось! Навіть сусіди не здогадуються! Мене по місту кілька душ знає, і то свої... Ну добре, зрозумів! ...Буде зроблено! ...Як скажете! Слухаюсь! Ну все, до зв'язку!

Григорій Борисович засмутився, навіть на хвилю забув про гостей. Потім стурбовано й трохи роздратовано вказав на двері:

— Пробачайте, дівчата, в мене тут виникли проблеми... Словом, поки що не ходіть. Десь улітку навідайтесь, добалакаєм про ваші цінності.

— Щось трапилось? — зіграла співчуття Софійка.

Але з Кваші теж був добрий актор, бо він зненацька

повернувся до звичної ролі:

— Га?

— Тоді до побачення! — першою потюпала до виходу Леся.

— Га? А, ну да! — Григорій Борисович тремтячою рукою намацав палицю і покульгав услід.

Щойно опинились на вулиці, за спинами почули скрегіт замка. Конспірується!

— Й-й-йес! — заверещали і застрибали, коли від будиночка їх відділяла безпечна відстань.

Почули й записали навіть більше, ніж сподівались! Буде чим звітуватись Пустельникові!

— Дякую, Лесю! — сердечно сказала, прощаючись на звичному перехресті.

— Скажи, Софійко, а він на мене хоч трохи, той... Поглядав?

— Він на обох поглядав! Ока з нас не спускав, щоб його часом не грабонули! А про те, що ми його на мушку взяли, не здогадався!

— Та я... Я не про Квашу... — Радзивілка соромливо колупнула землю носакон черевичка.

— А про кого? — не зрозуміла Софійка.

— Ну, про того... ашника, що Кулаківського...

— А-а-а! Про Альбабаріна? — ляснула себе по нездогадливому чолі. — Чи на тебе поглядав? Гм... Мабуть же, поглядав! Тобто, поглядав би. Коли б не мусив Кулаківського виховувати!

І, щоб відволікти Лесю від сумних думок "поглядав — не поглядав", розказала пригоду з Вадимовою травкою. По секрету, звісно: тільки як

подрузі. Лесю пригода вразила. Захопившись Альбабаріновим подвигом, вона рушила додому щаслива.

Софія печально дивилась їй услід. Здається, це ще одна риса, яка їх поєднує: глибоке, високе й нерозділене кохання.

Тепер бігом до Калинина. Диктофон — ввімкнути. Гроші — віддати. Товар — узяти. Товар, себто портрет, вийшов пречудовий! Точнісінько як оригінал!

Не відрізниш! — Сашко від несподіванки й захвату аж присів на розкладний стільчик.

— Ображаєш, друже! — вдоволено примружився майстер. — Несіть обережненько, ще не скрізь висохло! Отако беріть: ти з одного боку, вона — з другого!

Ну, й оригінала не забудьте. Мені чужого не треба! До речі, непоганий художник цей автор.

— Слухайте, але ж і ви — геній! — Софійка промовляла це абсолютно щиро.

— Що є, то є! Кажуть, майстерності не проп'єш! — з гідністю погодився. — Зате продати можна! — зареготав.

— І автограф один в один! — згадка про гроші повернула Софійку до "слідчого експерименту". — А власний автограф черкнете?

— Чого не зробиш для такої красуні! — Калинин розмашисто надписав біля скопійованого ним же Павликового прізвища власне.

— Це ж ви так і Леонардо да Вінчі можете скопіювати? — ого, двієчник Сашко робить успіхи!

— Хоч і самого Шишка! — розглагольствував художник, переконаний, що не мають поняття, про кого йдеться.

І тут уже Сашко — чи зіграв наївність, чи ненароком, але потрапив у "яблучко":

— Ви маєте на увазі Шишкіна?

— І Шишкіна теж! — багатозначно реготнув бородань.

Хтозна, чим обернулась би розмова, якби й до Калинина раптом не задзвонив мобільний.

— Слухаю!... Ага... Та ви що? І хто ж це проколовся?!  
...Музейники? ...Сюди приїдуть? ...Та ну!

Фрази дуже схожі на Квашині. Мабуть, і цього хтось невідомий попереджав про "витік інформації".

— Я-а-а? А я взагалі при чому? Ображаєш, браток, я майстер живопису, а не патякання! ...А доказів де візьмуть? ...Та, добре вже, добре! Як скажете! ...Ну все, до зв'язку!

Оце удача так удача! Але, мабуть, не варто спокушати долю! Мерщій хапати обидва портрети, а ще, як-то кажуть, ноги в руки і — тікати звідси чимдуж!

Що Софійка з Сашком негайно зробили.

Добравшись додому, ще довго не могли заспокоїтись. Схвильовано переповіли сьогоднішні здобутки батькам (тепер уже можна), вкотре переслуховували диктофонні записи й зіставляли дві однакові картини. Підробка майстерна, даремно Пустельник нарікав, що копії заслабкі.

Переглядали-гортали й блокнота, але Мокренкові нотатки так і лишались загадкою. Хай, будуть як пам'ятка!

— Сподіваюсь, ні Кваша, ні Калинин вас ні в чому не запідозрили? — непокоїлась мама.

— Ми ні про що не проговорились! — запевнив Фадійчук.

— Що то міліція: оперативно зв'язалася з головними злочинцями і попередила їх! — жартував-дивувався тато.

— Господи, — вхопилась за голову Софійка. А потім зробила квадратні очі, жестами показала у бік баби-Валіної квартири і зашепотіла-зашипіла: — Ми ж зовсім забули за неї!

— За кого? — так само пошепки спитали батьки.

— Баба Валя! — самими губами проказала Софійка. — Ми щойно говорили про все уголос! Ми забули, що вона, — дівчинка знов бурхливо зажестикуювала, — таємна агентка Григорія Борисовича! Чи навіть тих головних, для яких покрали картини!

— Ти знов за своє? — сердито мама.

— Не могла щось цікавіше придумати? — несмішкувато гмикнув тато.

— Під-слух-ки! — напівшепотіла-напівкричала Софія і вказала під тумбочку, — Звідти! Звідти хтось до нас підсверлюється постійно, певно, там вони і вмонтовані!

— Ой, я забув! — радісно спохопився Фадійчук. — Я ж обіцяв розв'язати цю проблему! І дещо приніс!

Він побіг до свого напівпорожнього рюкзака і дістав із нього... мишоловку!

Коли німа сцена закінчилась, кожен узявся до свого. Софійка силкувалась прикинути, як мишоловка має зашкодити підсушкам. Мама завищала, вхопила Ростика й вискочила на диван. Тато ж із Сашком узялись відсувати комода.

На його задній стінці з'яяла невеличка охайненька дірочка. Така ж сама була і в плінтусі.

— Книжки! — ще голосніше вереснула мама. — Там же мої підручники й методичні папки!

Розвантажили вміст комода — і щезли всі сумніви:

— Миша! Тут попрацювала миша!

Ш — Ишка? Біль а! — погодився братик. Видно, цитував "Курочку Рябу". — Кокотилась! — підтвердив Со-фійчині здогади малий.

Цього разу, правда, нічого не покотилось: лиш мама розпачливо діставала одну за одною понадкушувані брошури. Ламіновані тверді палітурки були надгризені більше, а тонкі — майже не торкані.

— По-перше, тут їх, мабуть, ціле сімейство, — вражався тато. — А по-друге, миші мають сучасний смак!

— Ох, видно, своїх мишенят вони за моїм Сухомлинським виховували! — аж застогнала мама над знахідками: — "Сто порад учителеві" і "Школу радості" геть перетрубили!

Софійка стояла ні в тих ні в сих. От Сашко! Міг би зразу сказати, а то: "Спокійно, Софійко, спокійно! В такій делікатній справі шуму не треба!" Ще й за руку брав! Стоїть тепер щасливий, наче не мишаче кубло, а леськовичівський скарб відшукав! Теж іще — переможець! і

Добре, хоч тато пішов на кухню по сало для приманки, тож не встиг іще пожартувати щодо Софійчиної теорії з підслушками. І ще ліпше, що мама за своєю "Школою радості" геть забула про бабу Валю, а тому не свердлила зараз доньки докірливим поглядом, як ото вона вміє! Але ж це ненадовго...

— Що ж, як наша кицька — декоративна, для краси! — мама таки знайшла, на кого кинути прокурорський погляд. Нещасна Чорнобілка аж зіщулилась від І звинувачень. Для краси!.. Добре, мама хоч визнала її вроду!

— Звісно, як її щодня рибою годують, буде вона тобі мишами цікавитись! — повернувся з кухні тато, тримаючи пальцями пелюсточку сала.

Здається, це якраз той момент, щоб, як і від Кваші чи зі старого парку, — ноги в руки і втект... акуратненько вийти кудись у квітуний духмяний двір.

В лабіринті теж не всі ходи кудись ведуть, є такі, що й у тупик заводять, усяк буває.

#### 43. ХІД КОНЕМ

Зате одразу після невдачі Софійка у своєму лабіринті вирішила зробити хід конем. Як учив її тато, в шахах — це крутий ге-подібний розворот. На дев'яносто градусів, можна сказати.

Вислизаючи з дому, додумалась прихопити заповітного записничка та ручку. І тепер, поки вони всі її зневажили і ганяють за дрібного гризункою, Софійка візьме та й піде собі в архів, а що такого? Тим паче, в суботу архів працює.

Елеонора зустріла її і не привітно, й не сердито. Покірно пішла по папки Вікторії Щербанівської. Видно, Пустельник таки зумів переконати музейницю поважати свою небогу!

Перед пожовклим довгастим конвертом із вензелем "КЩ" Софійчине серце забилося особливо тривожно. Кирило Щербанівський?

"Пишу сего листа, аби виказати в ньому свою останню волю. Виказати, що моє серце не видержує більше насміяння над моїм краєм, над моїм людом і родом. Бо як я остатні роки не поневірявся, як не працював до

повного вичерпання сил, як не клопотав о збереженні Музею для громадянства — все ішло прахом, все як горохом о камінну кріпость. Картину Рембранта навпіл розпиляти, "аби краще можна було оглядати"!.. Музей розграбовано, батька злочинно забито Софійка відірвалась від читання і вхопилась за голову: вона вже знає, як саме вбито Кирилового батька? На саме Різдво 1920 року, зухвалим пострілом у вікно, як і Симиценка! Може, й убивця той самий?

Після всього знайденого-перечитаного Кирилова історія сприймається вже як історія найрідніших людей? Вдих — видих?.. Що ж, далі?

".... Матір відлучено від справи її життя і вигнано з мешкання у глухий підвал. Про мене — й казати нічого. Остатньою краплею став арешт Юльця в Харкові: адже поїхав до столиці, аби замолвити за мене слово, аби мене реабілітувати!.."

Юльцьо — ще ж Юліан! Юлій Мокренко! І рік збігається: 1927, коли його й заарештували! На цілих двадцять дев'ять років!.. Оце злочинець: поїхав до столиці за брата заступатись!.. Але чому заарештували в Харкові? А! Він же тоді столицею був!.. Отже, Софій-чина версія слухна: Мокренко — син Щербанівських! Всиновлений чи рідний, але син!

Але що з Кирилом? Здається, зараз вона прочитає про непоправне:

"...Чуюся на силі зробити лиш сей остатній крок: може, хоч мое мертве тіло, виловлене із вод Кам'янки, спроможеться зупинити жахіття? Може, хоч такий мій протест буде почуто?

Листа сего множу в кількох примірниках і розсилаю повсюдно: на Музей, на місцеву газету, на всі мистецькі часописи, в Харків і до Київа. Окремо писатиму ще

тільки мамі, бо тільки перед нею за сей фатальний крок і чуюся винним. Але про неї мусять подбати ще двійко дітей. Власної ж семі не маю, тож більш ні перед ким не маю довгів. Прощайте! Кирило Щербанівський".

Далі увагу привернула газетна замітка, точніше чорне слово "Некролог", надруковане великими жирними літерами. "Нашого земляка і друга, відомого маляра Юліяна Мокренка, заарештованого більшовиками у Харкові, розстріляно. За те, що той відмовився од

секретного співробітництва зі шпигунськими совєцькими органами.  
Земля тобі пухом, великий побратиме!"...

Це ще як розуміти? Та й узагалі, як могла радянська газета надрукувати про розстріли і назвати свої органи шпигунськими? Що за дивна газета? "Українська нива", уже знаний 1927 рік! Ах, вона видана у Варшаві! Тоді ясно!

І чому ж тоді пишуть, ніби Мокренко... Ой, осьде внизу щось дрібнесенько надписано від руки! Хазяйчиним почерком! "Газета річної давности! Але тільки сьогодні її роздобув і приніс мені убитий горем Левко! Отже, неправду казали, що Юльцьо одправлений у Соловецькі табори?! Отже, даремно Софійка оббивала московські пороги і добивалась вісточки за него?! Добивалась, заки і її саму не запроторили на Луб'янку!.. Юльця убито? Серце не годне сприймати се як правду, а розум одмовляється вірити! Бідна Софі! Як сповістити їй цю жахливу новину? Спершу мій Олександр, тоді Кирило, тепер Юльцьо... Господи, дай сили знести все, що падає на мою сиву голову! Дай сили, бо мусю ще держатись, мусю ще допомогти Левкові, а головно — вирвати з катівських лабет свою любу Софію!"

Бр-р-р! Софійка вже геть заплуталась у цих смертях та іменах. Що за страшний час: людські долі ламати, як сірники! А кожна — це цілий світ!

Утім, дещо і вияснюється. Виходить, Софія Щербанівська, рятуючи брата, сама потрапила під арешт? Їхала до Москви, опинилась в якійсь Луб'янці... Зрештою, то вже не так важливо. А от що сталося з нею далі?

І де ж Юліанова дружина: та, про яку Григорій Борисович казав, що пропала безвісти? І хто такий Левко?

Хоч Софійка знайшла зовсім не те, що шукала, хоч хід "конем" повів аж надто убік, але її не покидало відчуття, що вже ось-ось!..

#### 44. ХІД УЛІ

Коли під вечір повернулась додому, виявила, що не лише вона, Софійка, зробила сьогодні хід конем. По-перше, це зробив Пустельник: поки дівчинка була в архівах, він умудрився забігти до Щербанів додому і забрати диктофона й картини. Кажуть, дуже дякував Сашкові й Софійці, але як шкода, що не особисто!

По-друге, хід конем зробила і... Ві-ку-ку. Покинувши домашнє хазяйство і родину, вона знанецька, без жодного попередження, приїхала до Вишнополя.

— О, ба', і в тебе з Павликом не все гаразд? — метка гостя за секунду помітила відсутність портрета на стіні.

Утім, поки Софійка намагалась щось вигадати, леськівчанка вже викладала причину відвідин. Вранці Віта отримала такого листа, такого листа, що не виплакаться подрузі просто не можна!

...Вони вже послались на одному ліжку в Софічиній кімнаті (решта спальних місць зайняті Сашковими сестрами), дивилися на зірки, що проглядали крізь кучеряве гілля у відчиненому вікні й розмовляли про життя.

Час від часу Ві-ку-куся укотре діставала й перечитувала Павликове послання.

"Дорога Віто! — писалось у ньому. — Питаєш, чому я довго не озиваюсь. А мовчу я тому, що з кожним разом писати все важче. Бо ти постійно наголошуєш, що ми з тобою — пара, що повинні бути вірними одне одному все життя і не дивитися, як ти пишеш, наліво"...

Софійці мимоволі пригадалися Хазяйчині слова: "Лиш хай Пустельник весь час рухається вправо, ти ж — тримайся все лівого та лівого".

Йшлося, звісно, про те, що Пустельникові слід іти дорогою правосуддя, а їй, Софійці... А їй — іти за покликом серця!

— "Ти пишеш, що маємо жити разом і померти в один день, — укотре читає далі гостя, — Але я ще не хочу ні з ким жити і, тим більше, помирати — ні в один день, ні в різні!.."

— От нащо ти йому про це товмачила? Вже чого не чекала від тебе, того не чекала! — теж укотре обурюється Софійка. Вона добре пам'ятає, що колись, у таборі, Павлик був не байдужий до неї самої. І тоді вона, щоб не "прив'язувати" хлопця і не образити відмовою, завела так зване потрійне листування: через Ві-ку-ку. Павлик хоч і охолов до Софійки, але, мабуть, не надто прикипів до Віти. Це те саме, якби Сашко Фадійчук зараз починав вимагати в Софійки вірності й качати права!

— Та я що? Я ж нічо'... — уперше плутається в словах Віку-куся, — Мо', я хотіла, щоб у нас, як ото в романтичних істо'!..

— От і вийшло, що перелякала хлопця! — Софійка вихопила в подруги аркуша й продовжила читати: "Але ж я ще ніколи ні з ким усерйоз не зустрічався, тому не хочу себе прив'язувати, я вільний художник!"

— Прив'язуватись він не хо'! — сьорбала носом Віта, — Я що, мов козу, його припинала? Я просто його любила і мріяла, щоб на двох одне коха', одне життя!

— "Та й тобі, Віто, хіба не хочеться ще побути на свободі? — цитувала далі Софія. — Ти молода і гарна, в тебе ще буде багато залицяльників"...

— Не, ну, як він сміє, га? — підбила подушку і сіла, зіпершись на неї, Віта. — Хіба ж у мене, крім нього, ще хто є? Це так, наче відшива мене!

— Не наче, а й справді відшиває, — зітхнула Софія і прочитала останні рядки: "Тому пропоную нам розійтися кожен своєю дорогою. Софійці передавай привіт і попроси від мене пробачення за те, що зірвав наше потрійне листування. Будь щаслива!".

— Але ж я! Я для нього все! А він мене так зра'! — біла кулаками в подушку леськівчанка.

— У тебе життєвий принцип "менше кажи — більше роби", тому ти часто скорочуєш слова, хай! Але тут ти точно забагато наробила! Пішла в такий наступ! Може, й обручками запаслась?

Віта тільки винувато мовчала. Софійка ж провадила далі: про ненав'язування себе коханій людині, про глибоку вразливість творчої, особливо малярської, душі, про... Аж самій подобалось, як легко й натхненно лилась її мова. Сашко мав рацію, коли казав про її балотування в депутати! Отак мудро і сміло вирішувати будь-які сердечні питання — о, тут Софійка майже експерт! Гаразд, що Віта приїхала за порадою саме до неї: почує перелік усіх своїх прорахунків!

Софійчине ораторствування перебилося хлипанням.

Повернула голову й ахнула: Віта лежала уткнута носом в подушку і тяжко плакала.

— Віку-кусенько, ти чого, рідненька? — вхопила по-другу за плечі.

— Знаєш, я просто нікому не тре'! — обливала сльозами подушку Віта.

— Та не може цього буЧ — щиро здивувалась Софійка, мимоволі перехопивши Вітину мову. — Ти ж така... Така хороша, мила, кучерява!

— Мене ніхто не лю'!.. Я думала, хоч Па'!..

— ...І щічки такі рум'яні!

— Ніхто, ніхто, ніхто!.. Іду селом — ніхто й не гля'!

— Що ти кажеш! — розгублено гладила Вітині кучері.

— І я ніколи не вийду за'!

І тут Софійка здалась. Адже, коли по правді, її теж ніхто не любив (крім Сашка). Вона теж нікому не потрібна і теж не ніколи не одружиться! І не лише через нещасне кохання, але й тому, що її теж ніхто ніколи не покличе заміж (хіба що Сашко)!..

Гірки довго стримувані сльози прорвали нарешті всі загати й хлинули на подушку, що біля Вітаной!..

Тепер здивувалась Віта, тепер уже вона гладила Со-фійчині коси, а Софійка й сама не помітила, як вилила подрузі всі накопичені страждання. На Павлика Віті ще є надія, але на того, за ким сохне Софія!.. Пустельник ніколи-ніколи-ніколи не буде з нею! І Віта ще

полюбить іншого, але її, Софіїне, кохання — вона серцем чує — навіки!

— Дя' Сергій, звичайно, людина достойна! — погоджувалась Віку-ку,  
— І дуже краси'... Але... Навіть якби він був нежона', між вами стояла б прірва літ!

— Всього яких сімнадцять років різниці! — Софія в розпачі лупила кулаком багатостраждальну подушку. — Так, він трохи старуватий, так, ми померли б не в один день, а він сімнадцятьма роками раніше, але, гадаєш, для справжнього кохання це перепона?

Віку-ку теж не думала, що це перепона.

— Я десь читала, що рік життя з коханим цінніший, ніж хай і сто років, але з нелюбом!

Віта згідливо зітхнула.

О, Софійка все життя буде самотньою, але, як читала в книжці, боятися треба не нещасного кохання, а відсутності кохання! Віта і з цим погодилась.

"Тримайся все лівого та лівого", — чи ж не про здатність віддаватись на поталу серцю казала всевидюща бабуса?

Зараз подруги теж віддались на поталу серцю і не ховали страждань. Боже, такі молоді й такі нещасні!

Сльози несли полегшення. Невдовзі, уколисані віттям та зорями у вікні, запухлі від сліз, але вже усміхнені, дружно поснули.

#### 45. вікторівка

Сашко припхався мало не вдосвіта: тільки дев'ята! Навіть звична вставати рано трудівниця Ві-ку-ку ще не прокинулася після нічних розмов.

То ідем чи ні? Автобус через півгодини!

Двома словами Віту ввели в курс діла, і юна дослідниця вмить приєдналась до пошуковців. Зібрали Вірку, Надьку й Любку і побігли на вокзал.

Сашкова мама на radoщах не знала, куди дітей посадити. Вірка, Надя й Любка просто щасливі. Хазяйка, баба Ксеня — та, що її оце ж і доглядала мама, дибаючи по хаті туди-сюди з двома палицями, вмудрилась зробити так, що через десять хвилин стіл аж вгинався. Софія марно пробувала визначити, справді баба хворіє чи вдає. Зрештою, мабуть, справді, бо, по-перше, не всі ж такі, як дід Кваша, по-друге, не всіх же підозрювати, як бабу Валю!

А по-третє, її зараз найбільше цікавила Вікторівка. Часу не так уже й багато, сьогодні ж на Вишнопіль вертатись!

— Була там колись пані, Вікторія і звалась, атож! І палац колись був! Теперки там психлікарня, усередину не пускають! Але ви Праксю Яковенко спитайте, вона в нашому селі десять год замужом була, то я її трохи й знаю! Пракся вже хоч і ходе на чотирьох, такечки, як оце я, але, кажут, ще при пам'яті. Її баба в панів служила, то, може, що й розкаже!

— А ви самі теж, мо що знаєте? — доскіпувалась Віта.

— Де там! Я ж, як і оно мама Сашкова, — сама вишнопільська, то геть про Матвіївну мало що знаю, не те що про гинші села! Тако сошейкою, сошейкою — прямо у Вікторівну й попадете! — проводжаючи, викульгала аж за хвіртку баба Ксеня.

"Сошейка", мабуть, була колись обсаджена деревами: подекуди в хащах на обочинах дороги Софія, Сашко і Віта натрапляли очима на широченні пеньки на однаковій відстані один від одного. Нині дерев не було, але Софійка так пройнялась минувиною, що уявляла, як панна в кареті милується краєвидами, повертаючись до маєтку.

На підході до села по обидва боки шляху похмуро стирчали руїни колгоспних ферм, і романтика щезла. Руйнування чи то панських палаців, чи вже надбання радянських часів — це таки нищення!

Але коли вступили в село, ностальгійний настрій повернувся.

— Дивіться, оно скульптура! — вгледіла попереду якусь архітектурну форму.

Якийсь ніби велетенський молоток і надщерблений півмісяць, оригінально!

— Серп і молот! — здивувалась Віта, наче знайомого стріла.

— Ти про що? — Сашко й Софійка.

— І в на' колгоспі колись була! Символ СРСР! Прадід мій ще й постражда' через неї!

— Через неї?

— Десь повторив сільську примовку "Серп і молот — смерть і голод". Хтось доніс куди тре', і прадіда забра' на десять років як ворога наро'!

Ось вам іще одна жертва режиму!

— Ви, діти, вже, мабуть, серпа й не бачили! — під-прягся до розмови чоловік, що поряд волік порожню тачку. Нахилився до неї, відгорнув мішка і дістав мі-сяцеподібне знаряддя: — Ось він, годувальник! І досі служить!

— Чо' б то ми не зна'?! — пхикнула Ві-ку-ку.

І Софійка знала, просто бетонна скульптура так облущилась, що й не пізнаєш одразу!

— Серп і молот, власне, означають таку собі єдність селян і робітників, — пристроївся у ході до наших пошуковців перехожий. — Шкода тільки, що далі закликів діло не йшло! А там, де зараз це одоробло, до революції церква була. Кожен, хто в'їжджав у село, найперше її бачив!

Господи, ще одна жертва! Та якби ж одна! У Симиренківській садибі і в Половинчику на місці церков будинки культури споруджено, у Вишнополі — обсаджений ялинками пам'ятник цьому, як його... Забула прізвище, лиш знає, що комусь із головних організаторів червоного терору... Під церкву тепер мусили переробити барак біля маслозаводу... А тут — ці серп і молот...

— Але де ж скульптури і парк Щербанівських? — повернув до справи Фадійчук.

— Від парку ще де-не-де полишались дерева, — пояснив чоловік. — Хоч найцінніші, найрідкісніші браконьєри повирізали і досі вирізують. О, дивіться!

Вони саме минали широченний ялиновий пень.

— І там ще буде, і там, зараз пройдем — покажу... А від скульптур нічого вже не знайдете. їм повідбивали руки-ноги ще у двадцяті роки минулого століття. Така політика була: все панське — геть! То молодь, яка проголосила себе новим пролетарським поколінням, залюбки трощила статуї італійських майстрів та іші безцінні речі.

— Невже так допекло усе панське? — не вірила Софійка.

— Та ні, наші пани якраз, кажуть, дуже добрі були! Це в Матвіївці самодур — людей на собак міняв, і бив, і знущався! А нас Бог милував! Навпаки: попередній пан, Левко — батько Олександра Щербанівського —

дуже багато сил доклав, щоб кріпосництво ліквідувати! Та тут, на цьому хутірці, за нього й кріпаки жили по-людському! Коли в революцію повсюди створювались комітети незаможників, у нас туди нікому було йти!

Софійка завмирає. То незаможники — це... їй аж соромно! Бо, натрапляючи на слово у радянських книжках, розуміла те як незаможники, незаміжні тобто. Тому й найнудніша історія набувала сенсу: хтось незаміжній, отже, є надія на весілля, і далі йтиметься про кохання. Добре, хоч ні з ким не ділилася тим розумінням!

— Були всі заможні, усі багаті!

— А нащо ж нищили? — запитала Софійка.

— Такі наші люди! В інших селах нищать — то ми й собі... Тільки й того, що в Матвіївці каменя на камені не лишили, а наші в палаці лиш вікна повибивали та підпалили! Людська натура — темна штука...

— Ви гово', наче вчитель! — мовила Віта.

— Так і є, тобто було. У матвіївській школі працював, тепер на пенсії. Та й зі школи майже нічого не лишилось: середня перетворилась на восьмирічну, та й у тій по п'ять душ у класі... А оце вже почався паркан колишнього маєтку. Тепер там закритий заклад: районна психіатрична лікарня. Туди, звичайно, нікого не пускають.

— То ми палацу й не побачим? — Софійка готова була долати паркан і без дозволу.

— Ходім сюдою, через Левкову греблю...

— Левкова — це на честь Щербанівського? — стрепенулась Софійка.

— Гм... Може, й так! Отам із одного місця трохи видно...

Попетляли вузьенькою стежечкою в споришах, перейшли кладочку над ставочком і вийшли до місця, де кущі відступали і очам відкривалося більше простору.

— А он і корпуси! — вказав чоловік на великі, але нічим не примітні приміщення-близнюки. — Один, другий і третій... Всі перероблені з панських!

Споруди нічим не схожі на старовинні: обкладені сучасною плиткою, з сучасними вікнами, перекриті шиферним дахом...

— Цікаво, хоч щось там зосталось?

— Колись, як воно пусткою стояло, ми ще малими лазили дивитись. Камін там був. Кахельний, гарний! У мене відтоді десь завалявся шматочок тої кахлі. З літерами "ЛЦ".

— Левко Щербанівський! — здогадалась Софійка. Вона тільки не могла зрозуміти, чому в учорашніх архівних записах пані Вікторія називала свого свекра просто Левком. Адже якщо той на 1927 рік ще був живий, то мало би вже бути йому тоді... Із дев'яносто! Утім, даремно ж вона писала: "Мусю ще допомгти Левкові". Може, якраз і йшлося про безпомічного старого?

Облазивши з доброзичливим дядьком-балакуном усі закутки колишнього парку, Софійка переконала, що Хазяйка, прирівнюючи свій парк до парку Тарнов-ських, недурно сказала: "Правда, і доля його така ж". Слідів минулої величі не стало.

— А зараз на прощання вам щось покажу. — Чоловік вивів дітей на пагорб. — Тільки це, так би мовити, не для преси... Ну, принаймні у Вікторівці про це не прийнято вголос...

г І вказав рукою на зарослу хащами облуплену халу-її7 пу, яка, видно, колись була й не бідна, але зараз стояла цілком занедбана.

— Чорти там живуть чи що? — мимоволі вирвалось у Ві-ку-ку. Софійка теж те саме подумала!

— В тій хаті ще років тридцять тому жив чоловік, який... убив Олександра Щербанівського! Якраз на Різдво, у тій частині маєтку, де зараз приймальне відділення психіатрички...

— Років тридцять тому? — прикинув Сашко. — То він ще пожив після свого злочину... М-м-м, скільки ж це?.. До глибокої старості жив!

— На свободі і при здоров'ї! — додав чоловік.

— Я-а-а-ак? Усі про це знали і не покарали? — не розуміла Софійка.

— Боялись його всю дорогу... Бандит — він і є бандит, чи олігархами найнятий, чи чекістами! Система, діти, була за нього... Він їй послужив, вона йому... Сподівався, мабуть, більшої віддяки від компартії, квартирки якої в місті. Бо навряд чи затишно йому було вікувати, де всі тебе знають і басом дивляться. Але пенсію почесного пенсіонера отримував до останнього дня! Вина і кара — це який суд вирішує...

Помовчали.

— А до Праксі Яковенко вам отудою. Повернете наліво, а там людей спитаєте!

Бабця сиділа на лавочці у дворі, обривала довгі білі паростки торішньої картоплі та грілась на сонечку. Пам'ять її не підводила, бо вона радо сприйняла гостей і залюбки поринула в спогади:

— О, панія дуже добра була, і рідня її теж! Колись тут лиш хутірець малий був, ним володів пан Левко.

Потім відписав цей хутірець своєму синові. А вже син Олександр Щербанівський подарував його своїй молодій жінці Вікторії. За Вікторії хутір швидко розрісся в село, найменували його на паніну честь, а саму Вікторію прозивали Хазяйкою. Ой, Олександр так любив її, все до неї серденько та серденько! Але ж і панія страх яка гарна була! Баба мої розказували, що в неї геть такі папірчики червоненькі в шкатулочці лежали: потре ними щічки — і рум'янці має! І радила завше моїй бабі — ну тоді вона ще дівчуком була: "Не хмур лобика, не криви губки: щоб зморщок не було!"

Далі йшов не менш цікавий перелік страв, які пеклись-варились у панії, про корсети і штанці з баєчки, які почали шити в селі за панії. Дівчата слухали, пороззявлявши роти (не дуже сильно, щоб зморшки не з'явилися), але Фадійчук не витримав:

— А картини якісь у неї були?

— Ой, було їх сила-силенна! В головній кімнаті висіли портрети їхніх діді в-прадідів у тяжких золочених рамах. Усі чистісінько попідписувані, хто кому яка рідня. А в хазяїновім кабінеті на стінах — всякі козацькі грамоти, поскрутювані в дудочки гетьманські листи, козацька й турецька зброя, порохівниці, чубуки... Ну, і пам'ятники всякі! Панія сама їх тримала в порядку-чистоті, вона ніякої роботи не цуралась. А мою бабу, тоді ще дівку, геть понавчала, хто яку картину змалював і що яка скульптура означає! Баба все чистісінько знали, геть і голих статуй не встидалися, казали, що то якась там Венерка чи то Цицея!..

— Цирцея! — поспішила виправити Софійка і залилась рум'янцем. Соромно було й від того, що сама Венерн від Цирцеї таки ж не відрізняла б і що сприймала їх на екскурсії в галереї зовсім не як об'єкти мистецтва!

— Ну-ну, вона! І по-польськи мої баба навчились од пані, й по-хранцузькому! Мої мама казали, що баба, поки бачили, часто сідали на ослінчику та й читали якісь хранцузькі романи! Все ото в них двір у квітках, а хата —у хвікусах, у тюлях! Баба й мене пробували вчити, але нам у школі наказали, що теперки ні отчинашу, ні буржуйських витребеньок уже ніхто не визнає! А як почалась репресація, то баба й самі вмовкли. Бо стали на них поглядати як на панську кістку. То ми вже росли як нормальні совецькі діти, без картин і скульптур!

— А книжки ті французькі від баби zostались?

— Усе чистісінько в голодовку поспродували! Навіть золотого хрестика і годинника, які панія на весілля їм подарувала, на пуд жита виміняли!

Софійка згадала реліквію маминого роду: коралове намисто, яке в голод насилу вберегли. Утім, то окрема історія.

— ...А те, що zostалось, уже ми на розпал пустили.

— А як її діти звались?

— Троє було! Двоє навідувались рідко, то баба про них якось і не дуже розказували. Вже й не повню, як звались. А про Левка багато наслухалась! Дуже казали, хороший був панич, найчастіше у Вікторівку наїжджав. І школу будувати помагав, і церкву, і лікарню! А на празники всіх сільських діток любив скликати в маєток на гостину, частував їх там ласощами і роздавав книжечки та інші гостинці!

— Але ж ви казали, що Левко — це ще попередній власник!

— Правильно! Той Левко — його дід, а це — молодий панич. Онук, названий на дідову честь!

— Точно Левко, не Юліан? — сумнівалась Софійка.

За її гіпотезою, діти Щербанівських мали імена Кирило, Софія і Юліан!  
— А всиновлених у них не було?

— Не було! А що Левко — це як зараз повню! До людей привітний, а вже що славний, що розумний, в окулярах! Тільки біда, казали баба, що женився потім, після революції вже, на якісь такі Горгоні, що хай Бог милує!

Так-так, неспроста в кінці Софійчиного сну Хазяйка просила пробачити її невістку! Видно, було за що пробачати !

— А які смаколики пекти понавчала панія сільських молодиць! — повернулась Пракся до своєї улюбленої теми. — І варення всякі, і коклетки! А капусту вміла так смачно квасити, що по цей день тільки по її робимо! До весни стоїть, як новенька! Ніде такої не знайдете!

— От якби покушати, — облизалась Віта.

— Чого ж ні? Погріб відчиняний. Візьми оно квар-точку біля колонки, спустись та й намери! Якраз нову діжечку почали, бо ми тих діжок багатенько на-квасюєм!

А через дві хвилини Віта кулею вилетіла з льоху. Не кричала, тільки перелякано зіпала ротом. І про зморшки забула!

— Ти чого? — здивувались і діти, і Пракся.

Віта мовчки показувала на льох, поки нарешті спромоглась на слово:

— Там... Голова... На діжці... Людська!

Перш ніж щось уторопати, Софійка встигла завважити, яким несусвітнім переляком пересмикнулось Фадійчукове обличчя.

— Що ти верзеш? — Яковенчиха намагалась дістати свої палиці, зіп'ястись на ноги, аби зазирнути в

погріб. — Відколи дочка винесла звідти мішок бараболі і я її перебираю, ніхто туди не потикався!

— Го... голова! — тремтіла леськівчанка.

Софійка вже придумувала, як чемно і якнайшвидше чкурнути подалі від цього непевного місця, коли Сашко оговтався (чи, може, його переляк лиш примарився?) і дістав мініатюрного кишенькового ліхтарика:

— Мабуть, ти, Ві-ку-ку, щось наплутала? Піду перевірю!

— Зажди, може, спершу міліцію? — вчепилась йому за рукав Софія.

— От перевірю, тоді й міліцію! — уже зовсім рішуче заявив хлоп'як.

— Яз тобою!

— Ага! А міліцію в разі чого хто викличе?

Баба вже сперлась на палиці і вслід Сашкові зазирала в чорний хід льоху:

— Нічо не збагну! Це ж уже, слава Богу, не тридцять третій! Тоді в нашої сусідки в погребі жіночу голову знайшли. І руку. Вияснилось, що сусідка людей вбивала і їла!

Ох, якби не Сашко, Софійки вже тут не було б!

А хлопець поважно виходив східцями назад і ніс на простягнутих руках.... голову! Тільки голова була мармурова, від скульптури! Кам'яні кучері обрамляли бліде жіноче обличчя.

— Венера? — Софійчиному здивуванню немає меж.

— А-а-а, то ви про це! — розсміялась баба. — Я собі й не туди, що в льоху на діжці замість Гніту шматок пам'ятника панського! Притаскав син якось додому це добро, то чого має пропадати?

Тепер Софійці було страшно зовсім по-іншому. Де межа людської убогості? Як у тих, що міняють людей

на псів чи виганяють джипами-пістолетами зі свого лісу, так і в тих, що ламають шедеври і накривають ними капусту?

#### 46. ХІД-ПАСТКА

Але зворотний шлях повернув Софійці мрійливий настрій. Навіть з пеньками на узбіччях, дорога, оздоблена зеленими хвилястими полями, така гарна, що йшов би собі та йшов!

— Підвезти? — догнав і зупинився охайненький старий автомобільчик. Здається, марки "Запорожець", чи запор, як Вадим такі називає.

— Було б непогано! — за всіх відповів Сашко.

— Хочете — їдьте, а я маю пройтись, помилуватись і подумати! Дорогу знаю, останній автобус на Вишнопіль пізно увечері. Куди спішити?

— То сідаєте чи ні? — привітно поцікавився кругловидий водій.

— Гайда! — кивнула Ві-ку-ку, яка досі не отямилась після пригоди з погребом.

— Якщо Софійка пішки, то й ми теж! — сказав Фадійчук.

— Як знаєте! — запорожець поторохтів далі.

Що ж, тим краще. Софійка знов віддалась веселому крокуванню назустріч сонячним краєвидам.

Але сонячними краєвиди були недовго. Зненацька небо над одним полем почорніло. Знявся вітер і темними хмарами заволокло все небо. Крокування довелося зробити ще веселішим: от-от їхню трійцю накриє шалена злива! Софійка вже б і не проти під'їхати, але, як навмисно, ніде жодної машини. Вони тут рідкість: і коли йшли сюди, не бачили їх. Тому й поросла "сошейка" травною між камінцями.

Але за кілька секунд уже було не до трави й не до камінців. Із неба лило як з відра! Сховатись ніде, поблизу жодного дерева!

— Біжімо! — Сашко похапав Софійку і Віту за руки й потяг уперед.

Зашпортуючись, побігли нерівною кам'яною дорогою. Побудованою, до річі, "за панії". Мало того, що змокли до нитки, то ще й темно-синє небо пронизалось жахливими блискавицями. Услід прокотився оглушливий грім.

Софійка злякалась, що знепритомніє: мов жива, постала пригода, пов'язана з прокляттям роду Кулаків-ських! Сашко теж про неї згадав, ще сильніше стиснув Софійчину руку й прискорив біг.

А блискавки вже лупили зусібіч! їх не заступали навіть темнючі хмари й не перекривала стіна води!

Громи, здавалось, рокотали по всьому світі й над самісінькими головами водночас.

Що робити? Що робити?! Ліда Василівна казала, що дуже небезпечно в грозу бути самотнім об'єктом на просторі! Але куди, куди ж тут діватись?

— Мобілки! Повимика' мобілки! — спинилась Віта. — Вони притягують грім!

Сяк-так, біжучи, повідмикали. О, якби це допомогло врятуватись від грозового пекла, готові й повикидати їх!

— Швидше! — Сашко через силу волів за собою Віту й Софію, а вони, зморені й паралізовані страхом, ледве перебирали ногами.

Господи, хоч би на видноколі яка машина! Якби Софійка сіла у той запорожець, не наразила б на небезпеку себе і друзів!

— Може, заляжем в озимині? — мляво пропонує Ві-ку-ку.

Софійка б і рада вже десь упасти, але Сашко тягне уперед:

— Щоб поздихати від страху? Чи захворіти? Ні, оно вже село!

— Боженьку, порятуй, порятуй, порятуй! — повторювала Софія затерпими вустами.

Село показалося ще не скоро. Аж через сто мільйонів блискавиць і громів! Через мільярди кубометрів крижаної води! Коли вже не вірили, що добіжать...

У хаті Сашкова мама спішно перевдягла їх у сухе, а баба Ксеня заварила гарячого чаю.

Коли переляк став минати, надумала затихати й гроза. Небо проясніло, дощ утихомирився, громи-блискавиці подаленіли...

— А що? А нічого так пройшлись! — спромоглась пожартувати Софійка.

— І помилювались, і подумали! — багатозначно додав Сашко. Його мокра чуприна стриміла в різні боки смішним їжачком, і зараз він був дуже милий.

Віта мовчала.

А ще за півгодини Софійка, стоячи у веранді навпроти відчинених дверей, дзвінко оголосила в пропахлий озоном умитий щебетливий сад:

— Увага! Федір Тютчев, переклад Рильського! "Весняна гроза"!

Люблю я час грози весною!..

Коли травневий перший грім!..

Немовби тішачися грою!..

Гуркоче в небі голубім!..

Гі радісно підтримала Ві-ку-ку, яка зовсім отямилась:

...Гримить відлуння голосисто!

От дощик бризнув, пил летить!

Краплин прозорчасте намисто!

На сонці золотом горить!..

Е, таки вони ще не зовсім прайсі яковенчихи, ще чулі їхні серця до високого мистецтва!

Лиш Сашко ніяково мовчав. Поезії в школі не вчив і тепер ну ніяк не міг доєднатись до цього дивовижно підхожого пейзажу-дуету і розтягти прекрасну мить.

#### 47. ХОДИ-ОБМАНКИ?

До школи в понеділок не пішла. У Вишнопіль-бо добрались тільки сьогодні вранці. Ві-ку-кусю ще на

автовокзалі, навантажену матвіївськими пирогами, відразу й посадили на Леськовичі. Потім решту пирогів, Софійку, Вірку, Надьку й Любку Сашко доставив до Софійчиної хати й побіг до шефа на фірму. Після того дівчинка провела на уроки правильних першокласниць-близнючок і не менш правильну вчительку-маму. Сама ж зосталась удома під приводом учорашнього перемерзання під грозою. Заодно посидить з Ростиком: для мами обидві причини дуже поважні.

А ще вона подумає і прочитає.

Спочатку Софійка береться за Мокренків блокнот і вкотре намагається щось у ньому збагнути. Що? Що значать оці каракулі? Математичка Оксана Олегівна якось казала, ніби в єгипетських пірамідах навмисне будувались обманні ходи, щоб злодій у них міг заблудитись. А саме поняття лабіринт іде чи не з Єгипту, з описаної Геродотом прогулянки гробницею фараона Аменемхета Третього. Це вже — з розповідей учительки зарубіжної. Отже, чи не є і Мокренкові записи такими собі обманками, які мали б приспати увагу його невтомного

наглядача-доглядача? "Делькаренко С.О. Незабатузяні-хіраністан": от явно ж якісь власні назви, якісь імена! "Шукморити", "закаплонник", "букша", "шалеко", "маньо"... — здуріти можна!

Так нічого й не докумекавши, укладала Ростика спати й собі лягла коло нього. Трошечки, як каже бабуся Ліна, перекимарить ("кімарити" — це слово, здається, теж є в блокноті, але подумає над цим уже згодом). Тобто перекуняє і встане зі свіжішою головою...

...Прокинулась, аж коли повернулась мама, в якої у понеділок менше уроків.

— Приманка ціла? — з порогу спішить до мишоловки. Справді, поки що, як сказав би Вад, їхня миша

У не ведеться на сало, або... Або миші просто нема! Ще один обманний хід? Ось тільки: мишин, чи таки баби Валін?

Утім, про всяк випадок порадила мамі замість сала покласти до пастки шматочок підсохлого сиру.

Ще одну обманку принесла їй простісінько додому Леся Радзивіл. Тобто Леся схотіла провідати хвору по-другу, заодно — показати якісь нові книжки й інтернеті роздруківки про їхню справу. А ще принесла їй листа.

— Поки "Русалка" відсиджується, їй на електронну адресу вже пишуть загадкові тритони! — сказала Радзивілка.

Як Софійка ходила до Лесі на інтернет, подруга запропонувала їй заснувати поштову скриньку. Софійка байдуже погодилась: однак удома немає комп'ютера, тож про електронне листування й не мрій. Навмання придумала адресу Rusalka7-V@ukr.net, а вже пароль вигадала сама Леся.

— Так от, я розмістила твою адресу в соціальних мережах! — заявила Радзивілка. — Це поширений спосіб сповістити про нову скриньку! І ось, маємо! Не бійся, тексту я не читала!

Леся оддала Софійці роздруківку послання, і чемно відвернулась.

Софійка розгорнула складений учетверо аркуш і пробігла очима:

"Привіт, Русалко! Запав я на тебе, от і скучаю. Обізвись! Чекатиму з нетерпінням! Я тя лафф!"

— Що це? — Софійка збентежено втупилася в аркушик.

— Ну, лист же! Тобі! Щось не так?

Звісно ж, не так! Софію знову сплутали з Росавою Підлісняк!

— Від кого ця писулька?

— Ну... Поглянь, там десь має бути зворотна адреса! — пояснила Радзивілка.

Софійка пошукала вгорі над рядками й натрапила, крім дати, написане латиницею: Тих Ковугпу). Туз Козирний? Отже, сумніву не лишається! У записці, яку недавно помилково підкинули їй замість Росави, так і значилось: "Кайфую від премудрих і прекрасних. Козирний Туз"! Тепер він гадає, що саме на Росаву натрапив у інтернеті! Господи, коли вже її тінь перестане заступати Софійку?

— Лесю, ти, будь ласка, більше листів мені не принось! — ледве стримувала сльози образи.

— Пробач, я ж хотіла як ліпше! — збентежилась подруга. — А що, ну що там?

— Пусте! Забудьмо і більше ніколи не згадуймо, добре?

— Як скажеш!

Вди-и-их — ви-и-идих:

— Ліпше перекажу тобі свої вчорашні пригоди! А ще пориємось у книжках і пошукаємо нових даних про наших Симиренків-Чикаленків!

— Гаразд!

Весело взялись до розмови. А лист... Подумаєш, ще один обманний хід! І обманним він виявився насамперед для того дурного Козирного Туза, який уже вдруге наступає на ті самі граблі, плутаючи її з Росавою, от!

— А тепер колись, що там у школі? Як поживає наш Альбабарін?

"Запав я на тебе"!.. "Я тя лафф"! Фі, як примітивно, як добре, що це не до неї! Їй, Софійці, писатимуть романтичніше! Освідчуватимуться красиво, грамотно!

— ...Знаєш, він на мене геть і не глянув! — долинуло сумне Радзивілчине.

Так? На неї, на Софійку, теж ніхто не дивиться! Але нічого, живе ж!

— Плюнь ти на того Альбабаріна й розітри! Краще зосередимось на навчанні й на книжках!

— Ти чого це раптом, Софіє? Якось не схоже на тебе... А про навчання я й так завше думаю...

— От і я буду з тобою! Та й ніс у нього, знаєш... Задовгий!

— Гм... Тоді слухай про навчання, — здвигнула плечима Леся. — Отже, з біології сьогодні...

Софійка намагалась уважно занотовувати все, що каже подруга. Ну їх, усіх тих безсердечних, неуважних, позбавлених смаку хлопців! А лист? Всюдисуща Росава, коли схоче, його і так прочитає. А ні — то хай валяється навіки на віртуальному смітнику!

48 мудра балачка

— Дивись, що я ще познаходила! — Радзивілка вивалила на Софійчине ліжко гору книжок і паперів. — А ось, глянь: перелік цінностей нашого музею до війни!

Вироби часів Білокрилівської культури, скіфська зброя і прикраси, десятки тисяч срібних, мідних і зо-

лотах монет, старовинна китайська порцеляна, європейські гобелени, скульптури й середньовічні меблі... А ще стародруки, полотна Рембрандта, Ван-Дейка, Фроса, Веніга, Торіналії, Кассака, Лампі, Айвазовського, Рібейра!..

— І де ж воно все поділось? — не тямилась від здивування Софійка. — Ну, припустимо, за картину Рембранта я знаю із прощального листа Кирила Щербанівського: її розпиляли навпіл, "аби краще можна було оглядати". А решта?

— Ось тут ось написано. — Радзивілка шупорталась у паперах і дістала якусь роздруківку. — Що все це вивезено у другу світову війну!

Німцями! Нібито на початку війни експонати просто завантажили в німецький ешелон. А далі — суцільний морок! Нібито й колекція до Райху не дійшла, і вагончик щез! Зник, розчинився!

— Може, ці, як їх... Бомби? — Софійка пригадала вчорашнє грозове мінне поле й зіщулилась.

— Припустимо! Але із такої кількості раритетів бодай щось мало вціліти! Хто і де їх порозтягував? А тут ось, дивись, що пишуть: усе зникле майно, оцінене, до речі, у сім мільйонів радянських карбованців, супроводжував працівник музею.

— Ясно! Не сумніваюсь, що це був черговий сексот! Тобто секретний співробітник, бо інших на той час у більшовицьких музеях просто не тримали! Чи намагався просто втекти, чи німцям продався?

— До речі, сам він теж пропав безвісти!

— Загинув? — засумнівалась Софійка. — Чи десь, може, й понині мільйончики ті проїдає? Бо як розуміти, що картина Айвазовського "Босфор місячної ночі" експонується в галереї сучасної Венеції... А в тому перпеліку зниклих вишнопільських речей, що ти показувала... Ага, ось: саме вона і називається, дивись!

— Ого, точно! Я й не помітила!

— Чи не продав її у Венецію саме наш музейний працівничок? — З Софійки був би добрий не тільки депутат, а й прокурор!

— Але як тоді розуміти ось це: "зберігаються у Московському і Петербурзькому музеях"? — запитала Радзівілка про деякі особливо цінні монети з вишнопільського переліку.

— Недарма Кирило Щербанівський протестував проти розбазарювання колекції! Вже у двадцяті-тридцяті роки почали розкрадати! Потім на другу світову списали! Це ж зручно, правда? І дошукуватись ніхто не стане!

— А в цій-ось газеті вістка про те, що недавно посол Німеччини урочисто повернув Вишнопільському музеєві роботу фламандського живописця!

— Господи, світ навиворіт! Нападники-німці — повертають, а свої — крадуть! — Софійка демонстративно впала у крісло.

— Але певна: жоден із цих переліків не показує всього, що було в музеї за Щербанівських! — стриманіша Леся просто сиділа в йогівській позі серед паперів на килимі. — Годі й уявити, скільки у нього було вкладено!

Софійка мовчала, товаришка міркувала далі:

— Хоч колись це не було дививижею. Було модно давати на будівництво церков, монастирів. Ну, хай, таким чином кожен рятував насамперед власну душу. Але ж поглянь, скільки набудували Петро Могила чи Іван Мазепа! А Григорій та Василь Тарновські! А Григорій Галаган!..

Це той, що поклав скарби до англійського банку? — Так-так, Софійка щось чула!

— Скарби поклав Полуботок, а це Галаган, — делікатненько підправила Радзівіла, і Софійка мало не провалилась під своє крісло від сорому. — В Києві досі є споруда колегії, що він збудував на пам'ять про свого сина Павла!

— А, це той Павлусь, що молодим помер? — тихенько промимрила Софійка.

— О, це вже воно! До речі, є легенда, що Галаганів рід за Мазепину зраду й перехід до Петра Першого ніс прокляття сім поколінь! Останнім і був нещасний Павло...

— Легенди я не чула, а про сім поколінь доводилось! — У Софійчиній голові промайнули лякачки з історії роду Кулаківських.

— Між іншим, чому всі: Галаган, Галаган?! Катерина, його дружина, добра не менше робила!

— Стовідсотково згодна! Ану їх, усіх, тих Кулаківських, Альбабарінів із Козирними Тузами! І взагалі, може, нам цими поробитися... Феміністками! — в Со-фійці знову озвався великий оратор.

— Ти маєш на увазі мецентатками? — Нишпорить у книжчині Леся. — О, слухай: Галшка Острозька заповіла величезні кошти на шпиталь та Острозьку академію. Галшка Гулевичівна подарувала землю для майбутньої Києво-Могилянської Академії...

— Куди я, до речі, маю вступати! — З цією Леською не встигаєш розумного слова вставити!

— Мати гетьмана Мазепи Марія-Магдалина, —

вела далі гостя-відмінниця, — сестри-княгині Юліяна та Анастасія Заславські, сестри Олена й Софія Чарторийські, сестри Софія та Марія Русови, Єлизавета

Скоропадська (в заміжжі Милорадович), Ганна Барвінок, Дніпрова Чайка, Леся Українка, Олена Пчілка, Марія Круковська, Альвіна Яконович, Катерина Скар-жинська, Христина Алчевська...

— Не тільки Христина, — захищала своє айк'ю Со-фійка, мимоволі стаючи адвокатом ще й для чоловіків. — В енциклопедії ціла родина тих Алчевських! Ну і, звісно ж, Чикаленки, Смиринки!

— І Щербанівські! — уточнила подруга.

— Прийшли до того, з чого починали! — розсміялась. — Наша пісня гарна й нова, починаєм її знову... Пропоную поставити крапку й випити чаю! Бо ти вже мене своїм інтелектом, Їй-Богу, заморила!

#### 49 ПОЗАПЛАНОВИЙ ХІД

Софійка провела Радзивілку до старого парку. Погода така травнева і запахуща, що додому не спішилось. А тут бічною алеєю зовсім трохи — і біля тітоньчиного будинку... Чи не відвідати родичів? Побачити б і Пустельника, й дядька Сергія?! Ну, тобто і малого Сергійка, і все кавуняче сімейство? Тим паче, Кавуна Сергія не бачила од самісінької п'ятниці!

Софійка поправила зачіску, намотала бічне пасмо на пальця (поки дійде — якраз матиме легкий невимушений кучерик) і рушила парком.

Пройшла не так і багато, як із-за стрижених кущів укритої пуп'янками таволги почулося здавлене:

— Софко! Со-о-оф!

Кулаківський?

Скрадаючись, перетнула газон і зазирнула за кущі, на сусідню стежку.

— Будь другом, вируча-а-ай! — хлопець був сам не свій.

— Що ста... — і збоку від Кулаківського помітила непорушне тіло, обличчям у траву.

Судячи з манікюру, який був, здається, в іспанському стилі: багато різних лаків, це могла бути Ірка. Хоч попелястого кусано-стриженого волосся у п'ятницю Завадчучка ще не мала. Утім, джинси і футболка її... А, он і знайоме татуювання на плечі!

— Вона... жива? — ледве промовила.

— Та живіша за нас обох! Ні-ні, не те, що ти подумала! З наркотою зав'язано ще після нашої останньої розмови! Тут, розумієш, Лізка й Аська поляну накривали. День народження в когось... Короче, маленький фест на природі... Компаха в парку підбралась, тусанулись трохи... І прикинь, ця дурка мало того, що пила, як корова, і назююкалась, то ще й до мене вчепилась додому проводитись! Казав же: виклич собі возика, ну, таксі типу! Не, пройдусь, може, трохи розвіюсь і вихмелюсь, щоб предки не засікли. Тоді бачу — копита відкинула, і мені хоч розбийся коло неї!

— Тут не таксі, тут швидкої треба! — кинулась діставати мобілку.

— Ти що? Яка швидка? Щоб завтра на все місто роздзвонили?

— Тоді батьків! Мають же бути їхні номери в її мобільному!

— Які батьки-и-и? Старі нічого не знають! А дізнаються — вб'ють!

Невже правду казала мама, що тій дурній Ірці не вистачає любові?

— А мобільний... —спохопився Кулаківський. —Де ж він?

Марно шелестіли в траві, оглядали стежку й газони: телефона мов лизень злизав.

— Видно, ще там загубила! І до мене додому зась! Я собі жувачкою зажую, стану перед родаками білий-пухнастий, нащо мені цей баласт?

Джентельмен репаний! Оце халепа так халепа! Утім, колись Данило Міщенко на п'яну голову наробив біди на пів-Вишногополя. Але Ірка? А що, коли з нею що станеться?

Сніжана! Тут, за рогом... І лікар, і без галасу!

Насилу підняли з трави нещасну! Така мала, а така важкуча! Іще й пручається!

— Е! Е-е-е! — кволо озвалось те, що за документами було Завадчук Іриною.

— Ще й виступає, блін! — сплюнув у кущі Вадим.

— Починай ще ти! — розсердилась дівчинка і згадала Радзивілчині слова: — Між іншим, видатного письменника Хемінгуея мама в дитинстві за кожне брудне слово примушувала полоскати рота з милом!

— Ще й ти зі своїми лекціями!

— Я можу піти!

— Ой, мовчу вже, мовчу, сорі!

Одну руку на Вадове плече, другу на Софійчине... Ох, знову сповзла! Ану якщо підтримувати? Вже краще... Отак потроху-потроху доволочуть...

А стидовисько ж яке, Господи! Софійка опускала голову (от би знадобилась перука, яку вдягала колись на розвідку з Кулаківським!), а в тій голові бемкало: "Я і себе, і норму свою знаю...", "Етикет... Не курити

стоячи й на ходу..." А лежати напившись, мордою в газон, за етикетом чи ні?

Вадим у дверях бігом попрощався, здавши усе на Софійку. Ех, якби не педагогіка Хемінгуєвої мами, Софійка б наговорила йому зараз та-а-акого!..

Пояснила родичам усе як є. Пустельник поміг укласти "потерпілу" на канапу. О, не про таку зустріч із ним Софійка мріяла, сюди рушаючи! Ірка щось знов хотіла сказати, але тільки гикнула, і Софійка від ганьби уткнула до тітоньки на кухню.

— Звіробій — щоб все очистити, м'ята — щоб шлунок заспокоїти, — мурмотіла під ніс Сніжана і вже варила якесь зілля. Все-таки чудова у неї тітонька! На відміну від не дуже чудової небоги...

Поки настоювалась трава, Сніжана про всяк випадок винесла з ванної до Ірчиного ліжка стерильно чисте (як і все у лікарчиній квартирі) пластикове відро:

— Подзвони її батькам і скажи, що вона заночує тут! Слухняно знайшла в довіднику й набрала номер Ірчиного домашнього. Новину про те, що після вечірки Іра заночує в однокласниці, там сприйняли спокійно і навіть байдужо.

Потім набрала домашній номер і кількома словами переказала свою пригоду. Мабуть, теж заночує в тітоньки: ану ж уночі доведеться чергувати біля недужої? Мама поахкала-поойкала, але теж зрозуміла. І мама в Софійки чудова!

— Тітусю, вам допомогти? — Ох, уже й так допомгла — далі нікуди!

— Поки що нічого. Мий руки і йди до хлопців. Як потрібно буде, покличу.

Ірка то лежала трупом, то скручувалась клубком, то щось горлала, то вила від болю.

Молода родина з малою дитиною мала затишний вечір!

## 50. ВЕЧІР-Р-РАНОК

— Бачила? — змовницьки шепнув Пустельник, чукикаючи малюка, щойно Софійка зачинила двері з вітальні в кімнату.

— Ох, ліпше б не бачити! — було і прикро, і соромно.

— Я про теленовини!

— Ой? Невже показували?

— На двох каналах! Прогриміли на всю Україну, хай йому грець! Але нас тепер уже ніякими дзвінками не залякати!

— А що, були ще дзвінки?

— Та... Так, трохи! Забудьмо! Ух, ти моє хороше! — Сергій весело підкинув хлопчика. — Твої картини й диктофонні записи уже долучені до справи як речові докази!

— Ой, це ж мені старим парком тепер хоч не ходи! Калинич мене зненавидить!

— Поживемо — побачимо! Думаю, ми це залагодим, і все буде гаразд!

Ні, ну не розумник хіба?

— О-о-ой! — загорлало з вітальні.

— Софійка з Сергієм вибігли на поклик.

— Галімо ж мені як, о-о-ой!

"Галімо", "гальомий"... Десь ще, крім Ірки, чула це слово... Мокренків блокнот?..

— О-о-о! Як же мені галімо!..

— Спокійно, Іринко, спокійно! Ану підводься! — Тітонька приклала до Ірчиної голови мокрого рушника і простягнула чашку. — Звіробій все очистить, м'ята шлунок заспокоїть!

Завадчучка спраглими й гучними ковтками поглинула вариво і по-собачому віддано подивилась на Сніжану:

— Я ж не помру, не?

— Не вмреш, Іринко, не вмреш!

— О-о-о! — Завадчучка відкинулась на подушку й заплющила очі.

Але як тітонька з'являлась на Ірчиному горизонті, та припиняла стогнати, скигвила:

— Я ж не вмру?

— Не помреш, Іринко, не помреш!

Заснули аж під ранок.

Уранці Пустельник побіг встрясати музейні справи, а тітонька пішла гуляти з Сергійком:

— Прокинеться — ви вже тут якось самі! — кивнула на "сплячу красуню".

Софійка лише тяжко зітхнула. І вчорашній вечір пропав, і сьогодні до школи не пішла! Кулаківський, правда, навіть подзвонив, не поспішився. Поцікавився чи то Ірчиним, чи то її, Софійчиним, здоров'ям і заспішив на уроки. Вчитись він буде!

— Хто це? Де я? — Диво сталося: Білосніжка прокинулась навіть без цілунку. Зате з ядом на язиці: —То що? Починай читати мені моралі?

— Тобі ще мало? — Софійка сьорбала чай. Не з м'яти і звіробою.

— Ой, що так, то так! О-о-о, це ж треба було так намірятись!

Кирати — здається, це слівце також є в Мокренковому блокноті!

Ще трохи — і Завадчучка остаточно прийшла до тями:

— Що я робила? Я була страшна, правда?

— Та ні, як завжди! — незворушно відповіла Софійка.

— О-о-о! Це ти як завжди! Слухай, а вчорашнього чаю нема? Так попускає від нього!

— Завжди наготові! — Софійка долила окропу в прохолодий напій.

— То тьотя твоя? Вона... Вона мені життя врятувала!

— Та було трохи...

Ірка спрагло сьорбала чай. Помовчали. Потім вона спитала за Кулаківського.

— Чмо болотяне! Кину його к чортовій матері, хай тепер гуляє вальсом! До Іваненка переметнись!

— Іваненко від Кулаківського нижчий. — Софійка холодно.

— То й що?

— Не подужає тебе з вечірок тягати.

— У-у-у! Знущаєшся, так? Та якщо хочеш знати, мені варто йому зараз тільки дзенькнути...

— Дзенькни...

— ...О Боже! Де мій мобільний?

— Третій кущ таволги на бічній алеї старого парку!

— У-у-у-у!

— А коли чесно, ми з Вадом його там не знайшли...

Невдовзі Ірка оклигала і від звістки про втрату мобільника. Знайшла дещо зі Сніжаниної косметики,

замаскувала синці, наклала на носа дивом уцілілі затемнені окуляри й була готова до виходу:

— Перепроси від мене своїх родичів, подякуй за все... Бо мені самій, ти ж розумієш, якось не того... Сиднуватенько...

— Та вже ж.

Ще чогось не йшла, виляла хвостом. Нарешті зважилась:

— Ну, а той красунчик, що тут шастав учора...

— Мій дядько Сергій, Сніжанин чоловік. Для тебе Сергій Якович Кавун!

— Та зрозуміла, не дурна! Хочу лише спитати: коли я тут учора така гарна лежала, він...

— Він навіть поміг тебе покласти!

— У-у-у! І він бачив, коли я...

— Ні, він тоді чемно виходив з кімнати!

— О-о-о! — застогнала юна серцеїдка. Ще на очі не бачить, а вже красунчика їй подавай, ич!

## 51. ФРЕЄЗІЇ-ПОЕЗІЇ

Вірка, Надька і Любка вже були вдома. Непогано ж Ірка поспала! Півдня — як у прірву!

— Ви хоч не п'єте? — напалась на невинних дівчат. Усі троє здивовано витріщились на неї.

— Взагалі-то збираємось! — відповіла найшустріша, Надька. — Чай! Замість супу, якщо можна! Будеш з нами?

— Маю на увазі, спиртного не п'єте? Не курите?

— Ні, ти що?! — близнючки так замахали руками, аж вітер здійнявся. Нам Сашко давно сказав\*. "Як побачу хоч раз — повбиваю!"

О, в Сашка методи — в його стилі! — усміхнулась про себе. У глибині ж душі пораділа за свого друга.

— Але ми б і без Сашка такого ніколи в світі!

— Та це я так, пробачте! То де, кажете, ваш чай? Чайник уже шипів на плиті, котрась із сестер нарізала батона. Хазяйновиті дівчатка, нічого не скажеш!

І теж чудові, хоч і галасливі трохи. О, Любка про щось горлає!

— Вчора Сашко приходив, тебе чекав!

— Букета лишив! — підтвердила від кухонного стола Вірка, намазуючи хліб маслом.

— Ми його в твоїй кімнаті поставили! — Надька.

— Щось просив переказати? — поцікавилась Софійка, підстрибці крокуючи (настрій чомусь гарний) у свою кімнату. Цього разу букет купований, незвичайні різноколірні квіти з тонким ароматом.

— Здається, квітки зуться поезії! — кинула вслід одна з сестер.

— Ні, фезії! — поправила друга.

— Сама ти, Любко, фезія! — обізвалась третя. — А квітки зуться фре-є-зі-ї!

Фреєзії! Фреєзії-поезії! Саме слово — як вірш, як музика! А запах!.. Ах! Ах! Ах! Підтанцювуючи, перенесла вазу на кухню: обідатимуть разом!

— Ще Сашко придумав ідею, — додала знов перша, — як спіймати мишу!

— Дайте, дівки, я хоч раз скажу!

— ...Ні, я!

— Нацькувати на неї нашу кицьку? — вставила іронічне слівце Софійка.

Заскочена й розморена весняним сонечком Чорно-білка, зачувши, що про неї говорять, ліниво муркнула. Киця возсідала на вікні: голівка маленька, тіло пишно-пухнасте — просто антична скульптура в галереї чи парку Щербанівських!

— Ні! Він порадив спробувати покласти за приманку...

— ...Аркушик!

— ...Із отого, як його... Що миші по ньому своїх дітей виховували!

— Із Сухомлинського? — нарешті розібрала суть розмови Софійка. — Де це видано, щоб мишам замість сиру класти книжки?

— Ми теж так йому, а він: тож на сир, мовляв, не схотіла пійматись!

Дочаювавши, Софійка прийняла до решти висохлий сир, витрусила зі "Школи радості" відгризений клаптик сторінки і приладнала його в мишоловку. Гаразд, випробуєм цю фантастичну ідею! Раз уже в неї сьогодні чудовий настрій!

— Шказав, що шьогодні вам жуштрітиса не вдашт-чя, бо він не зможе... — сповістили дівчата, наминаючи канапки.

— Ще книжок у твого тата якихось набрав! — запили чаєм.

— Ой, це ж був секрет! — урвала всіх мудра Надька.

Вірна й Любка вмить зосередились на своїх чашках і активно засьорбали.

Секрет? Нічого собі! Утім, Софійки вже нічим не здивуєш!

...Здивувати важко, але ще можна!

Саме тоді, коли Софійка монотонно ходила туди-сюди квартирою і думала над розгадкою коду Мокренкового блокнота...

Неклевий? Гм... Якби Мокренко жив тепер і знався

з Кулаківським, Софійка вирішила б, що неклевий\_\_

від Вадимового слівця "кльово", тобто класно, себто добре!  
"Неклевий спин-шуліцейський" тоді б означало якогось недоброго спина-шуліцейського... Спина? Спина завше ззаду, може, спин — людина, що ззаду підкрадається? Шуліцейський схоже на поліцейський...

...Так от, саме тоді в Софійчині двері застукав... сам Дмитро Іваненко!

— Ти в школі не була, то я подумав... Може, завдання домашні потрібні? Я ось приніс...

Від несподіванки не знала, радіти чи не дуже:

— Завдяки тобі доведеться робити цей складнючий номер з алгебри!  
— жартома дорікнула.

— Якщо хочеш, я допоможу!

— Це єдине, що виправдає твою ведемежу послугу! — всміхнулась.

Вони пішли в Софійчину кімнату і засіли над за дачкою.

— Гарні квіти, — кивнув на букет, що сьогодні ман дрував за Софійкою в кожну кімнату. — Хтось подарував?

— Це фреєзії! — відповіла трошки ухильно.

Поки Дмитрик пояснював, крадькома спостерігала за ним і думала про одне. Що він прийшов ради Ірки. Нарешті спитала невимушено:

— А ти вже Ірці завдання відніс?

— Ірі? — дивується наче щиро. — Чого я маю Ірі носити?

— Ну... Її теж не було в школі...

— Не було? Тю, точно! А я дивуюсь: чого мене ніхто нічим не вантажить, ніхто нічого не просить? І запасна "Хімія" нікому не згодилась, навіть гроші після великої перерви zostались!

— Дмитре, не прикидайся. Ти ж не байдужий до неї, правда?

— Софійко, ти що собі напридумувала?

Ну, наче ж не обманює!..

— А! Ти, мабуть, через те, що всі її забаганки виконую? Ха-ха!

— Але ж виконуєш!

— Тебе комарі коли-небудь кусали? Тобі це приємно? — раптом лукаво примружився Дмитро.

— Таке питаєш!

— Люди від них тікають, кремами змащуються, отруйними спреями віднаджують. Все одно не помагає! А ми з татом одну закономірність виявили. Якщо їх не відганяти, а просто не думати про них, переключитись на інше, то вони наїдаються і летять геть! Ми давно вже тільки так і робимо. І знаєш, відтоді проблема комарів для нас перестала існувати!

Гм, Ірка — упирка? Трохи дивно. Але принаймні дотепно. З іншого боку, виходить, що Завадчучкою не лише власні батьки не переймаються, не тільки Вад її відцурався, але й Дмитро її має за... за комаху-кро-вопивцю? Ні, це якось неправильно! Так не можна!

Може, хоч зателефонувати їй, поцікавитись як вона там після всього?.. Утім, Софійчин дзвінок зараз видався б ще більшим знущенням.

З іншого боку, чи справді Іваненко до неї байдужий?

— А збоку видається, наче ти... Наче ти в неї...

— На побігеньках? Нехай!

— Ну, так, і що... Що закоханий!

Тепер Дмитрик здивувався іще щиріше:

— І ти могла б таке припустити? Ти-и-и?

— А що? Я нічого... Не тільки ж я...

— Хай собі інші, але ж ти! Хіба ти не помічаєш, що насправді...

— Миша! — зарепетувало раптом стома голосами з вітальні.

Софійка з Дмитром кинулись на крик.

— Миша піймалась!

У вітальні вже всі були в зборі. А в пастці вовтузилась затиснена в лещата миша. Вона була така товста, що пастка її навіть не спромоглась поранити! А кицька перелякано втекла в найдавший кут хати!

Миша злакомилась на шматочок улюбленого паперу! Сашко був правий! І найправішим він виявився у тому, що миша таки була! Справжня, сіра!

Тепер почалась дискусія, що робити зі шкідницею.

— Її не можна вбивати!—тремтіла в кутку біля Чорнобілки мама. — Он поет Павло Тичина в своєму домі всіх мишей, що ловились, наказував виносити надвір і випускати на волю!

Ага, і тоді через два дні він отримував ті самі гості

в ту саму хату! — зіронізував тато.

Але ж це не гуманно! Вона — жива істота! вбиралась мама.

— Це ти в "Сто порад учителеві" таке вчитала? — розчулено подивився тато на свою педагогічну дружину.

— Ишка! Біля! — підтримував маму і Ростик.

Усі, зрештою, теж стали на бік педагогіки й гуманізму. Утрималась хіба що кицька. Тож татові не залишалося іншого, як пересадити гризунку в ящик і пообіцяти завтра відвезти й випустити її аж біля його фірми.

А на пастку було настромлено наступний шматок смачного паперу: для мишачих родичів.

Усі заспокоєно повернулись до справ. Іваненко теж. На жаль, тільки до уроків. А не до розпочатої кілька хвилин тому фрази. Наче й не було того запитання: "Хіба ти не помічаєш, що насправді..."!

"Хіба ти не помічаєш, що насправді..." — крутилось цілий вечір у Софіїчиній голові. Що ж вона мала би помічати? І що — насправді?..

П'яно пахли фреєзії.

## 52. КРИГА СКРЕСЛА?

Ці дні у Вишнополі тільки й балачок, що про вкрадені картини й телесюжети про них. Новина, мов снігова куля, обростала схожими звістками з усієї України! Раптом виявилось, що такі злочини — аж ніяк не первина, що задовго до того підміни сталися в кількох

інших музеях. А вилучення коштовних експонатів для подарунків начальству і прикрашання адміністративних кабінетів — це майже традиція! Просто досі музейників та їхніх захисників удавалось залякувати і справи заминати. Нині ж ніхто мовчати не хоче! Та й серед правоохоронців, як з'ясувалось, є багато чесних, совісних людей, і тепер жодні таємні вказівки, ніякі погрози чи підкупи не змусять їх танцювати під злочинську дудку!

Не стояла на місці й історія з Хазяйчиним попередженням щодо білої дівчинки. Передбачливий Пустельник після Софійчиної розповіді не дрімав. Домовився про таємне чергування біля альтанки, де Софійка "будувала хатки з білою дівчинкою". І що ж? Коли справа прогрімала по телебаченню і в пресі, картину підкинули саме туди! Точніше, тільки спробували підкинути. Бо вчасно викликані оперативники затримали і картину, і того, хто її приніс! З'ясували, що власник не лише хотів позбутись краденого, але й підставити Пустельника. Мовляв, той, хто наробив найбільше галасу, і є винуватцем, адже у малярстві тямить, і картина у його дворі...

Більше того: на шарварок збіглися мешканці будинку. І тітонька Люда, мама білої дівчинки, ще навіть не підозрюючи суті затримання, здивовано вигукнула:

— Ой, така ж сама картина висить у квартирі мого хазяїна!

Як виявилось, пані Люда недавно влаштувалась працювати домогосподаркою в одного великого начальника, і той навіть уже встиг їй трохи погризти печінку вказівками про догляд цінного полотна!

Жінчине свідчення запротоколювали, саму її одразу записали у свідки. Правда, така необережність

коштувала їй роботи, але вона й сама збиралась покидати хазяїна: мовляв, вередує, як перший мільйонер, а платить — як останній жебрак.

— А того хазяїна звать часом не Вербовський? — поцікавилась Софійка, почувши від Пустельника пригоду.

— Прізвище інше. Але Вербовський — один із його найближчих приятелів!

Ланцюжок намічається — хай Бог милує!..

Судячи з усього, картини тим багачам такі потрібні, як п'яте колесо до воза. Але, видно, пішла мода не лише діамантами вихвалитись, а й причетністю до мистецтва, то нате й мій глек на капусту: ласкаво просимо в домашню галерею!

До речі, то був "Київський пейзаж" Шишка. Решту полотен ще належить знайти. Але крига скресла, і її вже не спинити!

Тимчасову підписку про невиїзд вручили Кваші й Калиничу. Але, здається, вони обидва стали співпрацювати зі слідством. Для першого не первина, досвіду співпраці з органами йому не позичати. Калинич же намагається все поставити на платну основу, тобто готовий співпрацювати з будь-яким, якщо це за гарні гроші...

— Не поміняйте неволі комуністичного режиму на неволю споживацтва!

Га? Це сказав Сашко! Ну, так, вони вже годину бродять травневим Вишнопolem і розмовляють про ці події!

— Ні, це не я сказав. Це Папа Римський Іван Павло Другий!

"...На неволю споживацтва!" Боже, як точно, як по-сучасному висловлено те, що хотіла домести Софійці Хазяйка! Боже, який розумний Сашко! Тобто Іван Павло Другий...

О, Сашко теж росте! Його книжковий секрет доволі швидко розкрився. Виявляється, все просто. Він надивився на те, що відбувається, вдумався в те, що відбувалось, і все більше відчував, що власної сили розібратись у всьому таки бракує. Останньою краплею стало Софійчино-Вітине поетування після грози. Тож Сашко Фадійчук вирішив узятись за розум і став більше читати! Точніше став читати! З того всього навіть посоліднішав, повищав, розправив плечі...

Софійка, звісно, теж не дрімала. Ньюшила, нипала і думала...

— Не може бути, щоб Мокренко поклав у основу коду сучасний сленг! — ділилась новим припущенням.

— Звісно, не може! — поважно відказав Сашко. — Але він міг покласти в основу якусь іншу мову!

— Наприклад?

— Не ображайся, але я чув, що люди в тюрмах балакають по-своєму... Кажеш, він пробув у таборах тридцять років?

— Але ж, Сашку, не забуваймо, що і він, і ті, з ким довелося сидіти, — все-таки люди інтелігентні! Вони знали по кілька іноземних, могли відрізнити Баха від Бетховена, Венеру від... Цирцеї!

— Іноземних мов? То може, код варто шукати у французькій чи німецькій?

— Знаєш, у цьому є резон! Відкаплонить, кливеньський, скумає, кувезно... Правда, на французьку щось не дуже...

— Стривай! — Сашко забув свою поважність і по-дитячому округлив очі. — Він же всиновлений? Був підлітком, коли Його взяли від... Від старців, ти казала?

]— Мова жебраків! — погодилась Софійка.

Щ— Так одразу й жебраки! — посерйознішав хлоп'як. — А я б, наприклад, слово "старці" розумів би насамперед як старі, отже, мудрі люди!

Після цих слів і Софійка, й Сашко, здається, обоє згадали торішню пригоду з прокляттям роду Кулаківських і загадкову зустріч із сивим пророком... Аж морозом обдало!..

— Сашку, ти... Ти!.. Словом, твоя ідея варта уваги!

Прогрес пішов і з хатніми гризунами. Тато відвіз до лісосмуги поблизу фірми ще чотири освічені сіроманки. Уже другий день пастка порожня, і є надія, що то були останні миші.

Навчальний же рік невпинно котився до завершення. Пахло канікулами, і Асьчина і Лізчина компанія все частіше прогулювала уроки та пиячила. Проте найцікавіше поводитись Завадчука!

— Все, дівки, я банячити не йду! Після останньої туси в парку то для мене буде зажирно!

— Навіть за наші башлі? — дивуються аківки.

— Геть якщо ви мені ще й доплатите!

— І якщо Кулаківського та інших поців удасться закадрити?

— О, від того баклажана в мене взагалі передоз! Сервус, стакановки!

Лиш час від часу вона підбігала до Софійки і довірливо, як найкращій подружці, шептала:

— Ой, Софко, в мене така ломка! Вуха в'януть! Сьогодні приснилось, що сигареткою затягнулась — така ж красота! Ой, не витримаю, зірвусь!

Але все частіше вона підходила з іншим, більш переможним:

— Ну, Софко, заціни-но моє терпіння! Як тобі моя сила волі, га?

І Софійка захоплювалась її мужністю!

### 53. ТРЕТІЙ Сон ВІД ШАФИ

Софійка чекала!

Серце підказувало, що це має статися ось-ось, може, й цієї ночі, тож про всяк випадок гарно поприбирала в квартирі, виставила на підвіконня свіжий Сашків букет (відчинила б і вікно, якби не нудотний цигарковий дим з нижнього помешкання). І головне — до блиску перетерла-перетрусила у шафі.

Тож коли озвалося заповітне "Ночуй у шафі!", Софійка вже не могла відрізнити, чи це так матеріалізувалось її чекання, чи сталося те, що мусило статись.

Цього разу Хазяйка була не така, як у попередньому сні. Напівпрозора й така сяйливо-сива, що проміnilась навсібіч. За тим світінням годі було розгледіти її худеньку постать. Софійка, замружившись, помітила в її руках загорнену в газету чи то дошку, чи то картину.

Голос також не був звичайний. Тихий і розкотисто-лункий водночас, він звучав чи то шепотом, чи то з самого космосу:

— Через тебе, Софійко, маю передати галереї дарунок. За те, що музейним працівникам, і Пустельникові, й тобі не забракло самовідданости, мужности, сміливости, що не одступили свого, хоч які труднощі були і ще будуть!.. Мусіш піти до музею і звернутись до

Миколаївни: отак і так, Хазяйка просила одвідати комірчину, де зберігаються фонди. Там знайдіть отсю річ і розгорніть її. Се оберег нашого міста, нашого музею, нашої культури, нашого з тобою роду! Мій совіт: не оддавайте і не продавайте сего нікому иншому! Він іще принесе щастя! На сему мусю йти, заставайся здорова, мій цвіточку, моя рідна Софійко, і будьте щасливі!

Щось на кшталт поцілунку легко торкнуло Софічине чоло, хоч Хазяйка не те що не наближалась, а, навпаки, швидко розчинялася в осяйному просторі. Ще трохи — і перед Софійкою не стало нікого й нічого, лиш золотистий туман.

Вона прокинулась.

Як добре, що нині субота, і можна зразу бігти в Музей!

Миколаївна, традиційно обв'язана пуховою хусткою, сиділа на чергуванні — мовби чекала! Втім, після того, як Софійці приснилась Хазяйка, Миколаївна дивилась на дівчинку, як на вищу істоту.

— Звичайно, Софійко, підемо й подивимось! — працівниця ні секунди не сумнівалась у її словах. Узяла ключі й мало не бігцем пошкутильгала до флігеля у внутрішньому дворикі музею — комірчини, себто Фондів.

Тісну кімнату заповнили широкі шафи й полиці, заставлені різного калібру експонатами. Глеки, вази, бюсти, барельєфи, меблі, просто уламки... Позапаковувані в тканину, папір чи целофан, на кожному цифри-номерки. В кутку штабелями понаскладено заохлені картини, і

Софійці з Миколаївною довелось добряче понишпорити, розпаковуючи кожну й шукаючи під чохлами газетну обгортку зі сну...

Боже, невже цей третій сон від шафи Софійка наснила-намарила собі сама, невже ніякого дару немає?!

Проте Миколаївна і гадки не мала падати духом! Віддихавшись, відпчихавшись від пилу й прохрупавши-розім'явши свого болящого поперека, вона з новою силою кинулась на нову групу експонатів: тих, що зберігалися з меншою пошаною, лежачи охайною горою на підлозі.

— Ой! Протекло! Підгнило! — сплеснула руками над картиною.

Газетна обгортка місцями помокріла, аж поприлипала до полотна.

— А може, просто ще одна свіжа підробка, запакована замість старої картини? — бурмотіла сама до себе, нетерпляче здираючи газетні клапті.

Але Софійка відчувала мандраж, можна сказати, передчуття дива.

— Свят-свят-свят! — перехрестилась Миколаївна, віддерши черговий шмат газети. — Невже оновилась?!

Перед їхнім зором постала... ікона! Мальована чи то на чорному дереві, чи то й на металі, обрамлена чорною, поточеною шашлем рамою, вона відкривала на чорному тлі страдницьке, але разом з тим просвітлене обличчя Ісуса Христа. Одне його око, правда, виднілось погано, зрештою, як і плечі й тулуб, але решта обличчя та німб — аж блищали, наче збризнуті живлющою водою, наче продирались крізь темряву!

— Вона ж була... Тутечки ж нічого не було! — викрикувала Миколаївна. — Лише плямка іржава на чорному фоні! Вона ж навіть

реставрації не підлягала, тільки й того, що записана як ікона, тому й не викинули!

Вона торкнула образ і подивилась на вологі пальці:

— Наче сльози! Ні, наче пахуче миро, от понюхай!

Софійка принюхалась і відчула аромат ладану. Як у

церкві, куди заходила з тітонькою в Києві. Бо у Вишно-полі церкви не було, лиш будиночок, переобладнаний під церкву після якогось заводського цеху, і вона досі пахнула мастилом та дьогтем!

Погукали працівників, ті позбігались і зачудовано повклякали перед іконою.

А на ній — о Боже! — уже чітко проступило друге око, повиразнішав терновий вінець на чолі, проявились складені на животі руки, огорнуті червоною плащаницею!.. Якийсь мотуз, зав'язаний вузлом на грудях, що в'ється по руках і спускається донизу... А ось уже з'явилась охряна палиця чи то світлоносний жезл у правій руці!..

Софійка, на свій сором, і в іконописі тямила небагато, але німб сіяв усе яскравіше, і мимоволі хотілося впасти на коліна!

— Се оберег нашого міста, нашого музею, нашої культури! — злетіли з Софійчиних уст Хазяйчині слова.

Всі вражено подивились на дівчинку. Втім, ні — жоден не здивувався, ніби саме це мало звучати в такий момент!

— Вікторія Щербанівська давала ще таку пораду, як вона казала, совіт: не оддавайте і не продавайте сего нікому инчому! Він іще принесе щастя!..

— В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, амінь! — несподіваним, хоч і не надто вправним хором загула громада.

#### 54 ЩЕ ОДНЕ диво

Коли вже і батьків, і Сашка, і Лесю поклакали подивитись на ікону, коли вже сім разів переглянули газету, в яку ту ікону замотано ("Культура і життя" за 1992 рік, вже за незалежності України — тоді, інвентаризуючи, востаннє перепаковували експонати), коли вже сто разів говорено-переговорено про сьогоднішнє диво, Сашко згадав про блокнота. Точніше, про старців:

— А знаєш, я тут вичитав... Старці вважалися посередниками поміж Богом та людьми! А ще так називали сліпих кобзарів!

— Кобзарів? — спохопилась Софійка. — Стривай... так-так... Мокренко все життя вмів співати й грати... Саме його бандуру перепродував Кваша Гарбузові! Як там писалось у нотатках Софії Щербанівської? "Старе виховання в його натурі донині відзивається"... Його ще підлітком було забрано від старця, котрого він супроводжував по хуторах та селах. Чи на добре то йому пішло, зараз на правду тяжко судити..." А ще там було: "Ясно одно: по сему його життю круто...". Далі запис обірвано, але, мабуть, це значило "круто змінилось". Його всиновили багаті інтелігентні люди, що ж дивувати!

— А ще я прочитав, — Сашка аж розпирало від загадковості, — що кобзарі колись були дуже шановані люди, можна сказати, таємні жерці! І в кобзарів була власна мова!

— Невже? — дуєтом вигукнули Софійка й Леся.

У Лесьчиному інтерне" знайшли, що кобзарська мова звалась лебійською або шлепецькою (сліпець-кою). Що більшість її слів походить з давньогрецької мови та літературної латини 17 століття (от вам і старці!). Навіть у тогочасній Європі давньогрецька й латина були доступні далеко не всім! А ще — шлепецьку мову майже втрачено. Бо радянська влада кобзарів нищила, щоб часом, борони, Боже, не підняли на повстання народ! У злощасних 1930 роках скликали всіх кобзарів нібито на з'їзд. Після чого всіх таємно розстріляли, так і звуть нині той з'їзд — розстріляний! Виходить, якби Мокренка не всиновили, його чекала б ще страшніша доля!

На окремих сайтах познаходили й слова, які попри все таки дійшли до нашого часу, бо їх потроху досліджували й намагалися зберегти Пантелеймон Куліш, Микола Лисенко та інші небайдужі люди!

Уклали з них цілий словничок і тепер кинулись уже до блокнота.

Тепер побачили, що Юліан переписує слова лебійської мови. Мабуть, забув, тож намагається позгадувати їх зі свого далекого дитинства! Значень їхніх не пише, бо тоді недремний наглядач Кваша про все здогадається! О, недарма він брав участь в укладанні українсько-російського словника під керівництвом Комара! Такий міг би скласти ще не один словник!

Отже, бодай за божевільними писаннями Мокренкові вдасться хоч щось приховати, хоч щось не вийде за межі хати і вціліє від чекістів!

"Спин" — це "чорт"! "Шуліцейський" — справді поліцейський!  
"Неклевий" — це таки "поганий", хай тикнеться Кулаківському.  
"Гальомий" теж. А "кирати" — це таки "пиячити", хай дарує за несподівану

згадку й Ірка! "Бо той недобрий чорт-ітоліценський Букша..." "Букша" — це "кваша"! "Бо той недобрим чорт-по ліцейський Кваша"! "Цілітно шукоморить" — "усе шукає"!

Деяких слів Мокренко, видно, пригадати так і не зміг, тож заміняв їх звичайними. А може, ті лебійські слова саме в тон звичайним і звучали? Словом, усе вкупі виглядало так:

"Визітаю: біяк відкаплонить хтось біце, хай, бетлій-ти кливеньський, скумає знахтнтм манейську суразну суга-каравону, манейську кирдимню, манейське клеве ставера! Манько бівже не дослякаюсь: шалеко, а млнь-ко йорий, нетроняшний, кувезно кімарю, бо неклевий сп и н-шу ліцейський Букша цілітно шукоморить... Зо-етичуйтн сі кудорові! Делькаренко Ю."

А означало, мабуть, таке:

"Благаю: як відімкне хтось це, хай буде ласкавий, зуміє знайти мою гарну воду-дівчину, мос життя, мос гарне подружжя! Я вже не діждусь: далеко, а я не здоровий, тяжко лежу"... ("Кімарити" — таки ж лежати, бабуса недурно так мовить!) Бо той недобрий чорт-поліцейський Кваша усе вишукує... Зоставайтеся всі здорові!"...

Наче прощання...

А от що значить "Делькаренко Ю"? "Делька"—теж вода, "вдельчитись" — утонуті... Але ж утоплеником став Кирило, а Мокренко... Мокренко — ось воно що! Юліан не зумів перекласти слово "мокрий" і написав його як "Воденко"! \* Воден ко Юліан"!

"Вода-дівчина" — може, це русалка? Вона ж його, Мокренкова, дружина!

"Похазниця — манейська кливеньська бахтійка"... "Похазниця" — це "господиня", хазяйка! "Хазяйка —

моя ласкава теща"! Отже, пані Щербанівська Мокренкові ніяка не мати, вона його теща! Це значить, що,...

Що Софія — його дружина, "його життя", його "гарне подружжя", його Русалонька!

"Так красно він мене все уживав", "виростали вкупі", "серце", "співаємо дуєтом", — це ж у архівних записках писала Софія Щербанівська саме про Мокрею ка! А її рядки про те, що "так було гарно зроблено сей..." і "міні подарував", мабуть, стосуються отого знаменитого галерейного портрета!..

Ще одна Софія-Русалонька!

Поки Софійка переварювала, Сашко з Лесею мудрували далі.

Явно якась адреса! "Шусто Кустанай, шустечко Ті-мара-стичннське, хоро Іон-майський, восторка Кра-сімна, хаза дікона й шандра, похазь тімара. Делька-ренко С.О. Незабатузяні-хірані-етан".

За годину праці встановили, що йдеться про Кустанайську область, Семиозерний район, село Пер-шотравневе (мабуть, Первомайське: чисто радянська назва!) у Казахстані! Ну, так: адже Казах — це вільна, отже "незабатузяна" (незв'язана) людина! Вулиця Червона, будинок іб, кімната 7! Ну, а "Делькаренко С.О." — вона ж, вона: Мокренко Софія Олександрівна!

Так он куди закинуто репресовану Русалоньку! Аж у Казахстан! Вона, почувши від мами, що чоловік помер (о, той брехливий некролог!), а потім, видно, дізнавшись і про смерть брата й матері, не захотіла чи не

змогла вже повернутись на рідну землю! Але її адресу Мокренко десь відшукав і просив нащадків допомогти!

Звичайно, самої Софії вже немає живої (хоч Софійка і тут готова вірити в дива), але, може, залишився хто з її близьких? Може, врешті-решт, у неї там народилася Юліанова дитина?

Он іще чому Юліан ховав правду від Кваші! Знав: Григорій Борисович не допустить сюди ніяких спадкоємців: йому самому згодиться Мокренкове майно! Що ж, Кваша так і зробив: привласнив і розпродав по частинах майже весь будиночок з колонами! Мабуть, це теж винагорода від органів за вірну службу!..

Ох, від усього цього точно можна збожеволіти!

## 5 5. Ще КІЛЬКА ХОДІВ

Наступні знахідки посипались, як з рогу достатку.

По-перше, повернули ще дві картини: здається, Глущенко і Яблонської. Нібито натрапили на слід і Мокренового полотна. Більше того: в музей закуплено якісну сигналізацію та інші засоби охорони!

По-друге, на радощах від таких успіхів Пустельник... поцілував Софійку в щічку! Отак узяв за плечі (обняв тобто!), і — цьом у щоку! Ти, — каже, — Софійко, найбільше заслуговуєш подяки! Якби, У— каже, — не твоя допитливість, фантазія і метикованість, то в усіх галереях полишалися б тільки підмінки, а ікона — гнила б у комірничі!

По-третє, ікона, перенесена на найпочесніше місце, ще більше оновилась. Церковники з усіх усюд їдуть тепер до музею і просять її для храмів, але музейники чітко тримаються Хазяйчиного наказу: не віддавати. Колекціонери, магнати, навіть вельми підозрілі здоровані в камуфляжах і темних окулярах з усіх усюд жадають купити її за

величезні гроші. Але музейники чітко тримаються Хазяйчиного наказу: не продавати

— Скушеніє! — тільки й зітхає Миколаївна.

По багатьох телеканалах завдяки незвичайній іконі Вишнопіль прогрімів удруге — тепер уже з гарного боку. Бо як у намолених місцях ікони оновлюються — одне, а тут же... Знак!

По-четверте, ікона стала виявляти ще й силу зцілення. Миколаївна стверджує, що її перестав боліти поперек, і скинула свою одвічну хустку, у сторожа Петровича рівнісінько в день відкриття ікони загоїлась обпечена рука, ще в когось щезли головні болі. Може, то люди вже так собі уявляють, але й Софійка не завважувала зморщок на шиї і на чолі, як не крутилася перед дзеркалом!

По-п'яте... Попросивши в музейників опис ікони, Софійка прочитала дивовижну річ: її було передано музеєві у 1960 роках, тобто вже через два десятки літ після смерті пані Вікторії... Ні, важливо інше: передано з Половинчика! Після остаточного перетворення їхньої церкви на клуб. Передано, як пише акт, в незадовільному стані. В такому незадовільному, що коли 1992 року музейні ікони дозволено було повернути церквам, жоден піп не захотів її і в руки брати. Саме тоді "поясне зображення Ісуса" було запаковано вуже згадану газету "Культура й життя", в якій і долежало до нинішніх подій.

Ні, ще важливіше: та ікона, за переказами, ще від якогось козака Вишні! А Вишня — то давнє прізвище

Софійчиної маминої родини, яке в життєвих периттетіях помилково перетворилось на прізвище Ягода!

Отже, ікона — трохи й Софійчина? Недарма ж у сні Хазяйка сказала: оберіг роду! Правда, вона сказала, нашого з тобою роду... Бо, звісно, музей — це її най-рідніше, можна сказати, і дім, і родина!

По-шосте, відкаплунено, себто відімкнено ще один запис у блокнотику!

Ой, передихнути, щоб про все по порядку!.. "Кувирх" — дах, "кувізо" — залізо, "ліхторити" — числити, відрахувати... Двадцять п'яту балку на даху, під залізом! Господи, дай сил усвідомити й переварити! Невже на горищі Мокренкового дому ще уціліла схованка? Кваша перешукав-перекопав землю й підлогу, перестукав стіни, а тут... Невже хоч тут Юліанові вдалось його обвести круг пальця? І що? Що там може бути? Ет, що б не було, то буде велика й коштовна пам'ятка!

А от як потрапити на горище? Григорій Борисович тепер навряд чи довіриться двом школяркам!

По-сьоме... А по-сьоме Софійці перервав раптовий Сашків дзвінок:

— Софійко! Бігом! Бігом до мене, благаю!

Бігла, аж засапалась.

— Сюди! — Фадійчук з таємничим виглядом закликав дівчинку до будинку. — Глянь, що я відкопав!

Софійка насамперед ахнула від того, як змінилась кімната. Чисті рівні білі стіни (з її портретом у рамці) і стеля, нове світле вікно!.. Якось аж просторіше стало!

І труб ніяких не видно — хіба Сашко досі не зробив опалення?

— Та зробив я, зробив майже до кінця! І опалення, й воду! Просто труби приховані! Ти на це ось поглянь!

Він відгорнув ширму і показав на чималенький скляний бутель: такі, як ото в Половиннику бачила в бабусиній коморі, тільки горлечко ширше. Те горлечко було заткнуте якимось корком чи то шматтям, а всередині крізь стінки прозирали... Папери, світлини і тонкі порцелянові черепки! Не прості собі черепки: всуціль розписані уже знайомим дрібнюсіньким рослинним орнаментом!

— Уяви собі: наткнувся, коли вкопував лавочку на нове місце! Вирішив поставити її в кінці стежки, під жасмином, де ми часто сиділи! Як лопата стукнула об щось, то спочатку подумав, що на скарб натрапив! Ото, думаю, чи ще вдасться знайти леськовичівський, а тут — уже! Знаєш, яка ще думка першою прийшла? Що його подарую тобі, і ти зробиш з ним, що схочеш, і купиш собі за нього вимріяного комп'ютера! Тоді зрозумів, що не скарб, але якщо сховане, то має бути щось цікавеньке! Все одно, гадаю собі, це все буде присвячено моїй Софійці! От і покликав тебе, щоб тільки разом відкрити!

Софійка марно пошукала поглядом, де б це сісти. Коли трошки оговталась, запропонувала:

— Спокійно, Сашку, спокійно! Понесімо його до мене додому і розкоркуємо при батьках! Чогось мені так... Якось при них буде затишніше!

— Як скажеш, моя Русалонько! — сяяв хлоп'як.

Ще за якийсь час вони вже сиділи у вітальні, оточені Софійчиними татом і мамою з Ростиком на руках (Вірка, Надька й Любка позавчора виїхали на літо в Матвіївну — навчання в першокласників уже завершилось).

Бутель відкоркували, для чого татові з Сашком довелося добряче поморочитись. Витягли й порозкладали

на столі черепочки і фотографії. Деякі з грубших світлин були безбожно розполовинені: видно, щоб пролізли в горлечко.

В руці Софійка тримала конверта, на якому замість адреси була тільки дата: 1958 рік. Нарешті зважились розрізати краєчок конверта і витягти довгого пожовклого листа, списаного фіолетовим чорнилом.

Стала читати.

## 5 6. ЧУДНА.ЗАПИСКА

"Хай пробачать мені мої діти і внуки, але я робила все, як того вимагала від мене рідна більшовицька влада.

Коли чоловік мій несподівано виявився ворогом народу (всевидяще око комуністичної партії має знати, що я про його підступні антирадянські наміри не відала ні сном ні духом), за що 1937 року був справедливо розстріляний, я втікала з досі, здавалось, рідного, а тепер цілком і повністю ворожого мені кубла. Тікала світ за очі.

Так, я лишила помирати самотню стару свекруху, але — цьому свідок наша недремна партія — зреклася її тільки через те, що вона була злісним антирадянським елементом і матір'ю ворога народу.

Так, у воєнних перипетіях я трохи перемінила прізвище. Трапляється ж: вогонь відпалив кінець слова! Таким воно й пішло в усіх поновлених документах.

Але, бачить Бог і Сталін, робила це ніяк не для обману всемогутнього КДБ, а щоб позбутися ворожого прізвища і передоручити свого єдиного сина, ще не зіпсованого батьківським впливом (на час батькового арешту

мав усього п'ять років) духовній опіці найгуманнішої у світі більшовицької партії.

Так, я змінила синові й по батькові. Тут уже навпаки: довелось трохи букв доростити до чоловікового короткого імені. Щоб жодна ворожа тінь уже не падала на мою ні в чому не винну дитину.

Коли в полум'ї війни я втратила житло, голод і холод змусили нас із сином вернутися в цю хату, але, чесне комсомольське слово, не заради свекрухи, що якраз напередодні померла. Поховали її сусіди (добре, що це вже були нові люди й не знали мене), третя могила від південно-східного кутка Міщанського цвинтаря. Клянусь місцевим партійним осередком, я не відвідувала тієї буржуйської могили. Тільки одної ночі з вірною товаришкою перекотила туди каменя й набила на ньому залізну табличку з іменем. Сина туди ні разу не водила.

Скориставшись воєнним безладом, ми вселились у її порожню квартиру не як спадкоємці, а як бездомні біженці. Тоді так робили всі. Життя і страждання так змінили мій вигляд, що, на щастя, мене не впізнавали навіть колишні однокласники. Всі сусіди, повторюю, на той час були нові й мене тим паче не знали.

Квартира була дуже пограбована, всі меблі попалені. В свекрусиному тайнику в стіні (1937 року тайник був знайдений і ліквідований органами безпеки, але хитра бабище його поновила) зосталось лиш трохи її паперів. Листи й щоденники я, прости, Господи, попалила: як панські витребеньки й буржуазно-націоналістичні

документи. А ці фотографії вирішила зберегти, бо є на них, ну, дуже вже ж гарні панночки і дітки. Твердіше порозрізала, бо не скручувалось і не влазило в горлечко бутля, але старалась різати між обличчями. При цьому офіційно заявляю: більшість із зображених там особин мені абсолютно не знайомі.

Правда, якось раз приходив. Отой, що справа біля Русалки. Страшно постарів, але впізнала, хоч бачила тільки на фотографіях. Ледве стримала здивування: отже, він не помер, газети брехали! Сказав, що нарешті повернувся, що хоче відсудити назад свій колишній будинок з колонами. Видно, шукав, де переночувати, але я мовчала, а він не наважився проситись. Питав, чи я не родичка, чи нічого не чула за його тещу й дружину. Я сказала: ні, ні і ще раз ні! Якраз вийшов мій син, я закричала, щоб скоро тікав назад. Гість дуже пильно глянув на хлопця, бабину копію. Але, здається, не вспів роздивитись. Чи вспів? Малярське око видюще... Та більш нічого не питав і скоро пішов геть... Я гукнула вслід, чи не дати йому хоч якої хлібини, але відмовився. Будинок таки відсудив і живе в ньому досі. Навіть наймита держить: не щезли буржуйські замашки! Сюди більше не потикається.

Осколки свекрушиної чашки, хоч вона і була міщанським пережитком, я все-таки зібрала по кімнаті і теж додаю до цієї схованки. Вона ту чашку любила.

Все це вкладаю до бутля, затикаю провареним у воскові, вимоченим у мастилі, обмашеним дьогтем і засмоленим зверху корком.

Закопую його до кращих часів (хоч і благаю Бога, аби продовжив літа пануванню нашої комуністичної партії), може, нащадки колись знайдуть і зможуть мені простити.

Хай живе невмирущий батько Сталін, бо досі не вірю, що він помер!

Амінь".

## 57. НА ФІНІШНІЙ ПРЯМІЙ

Перед "помер" стояло, правда, спершу якесь слово. Трохи схоже на "здох", але так густо закреслене, що й про це можна тільки здогадуватись.

Сиділи мовчки. Що за чудернацький лист, що за дика мішанина побожності й партійності? Яка обережність: не названо жодного імені!

Тоді Софійка з Сашком почали потрохи зводити кінці з кінцями. Ясно, що згадана Русалка — це Софія Щербанівська. Правда, знайти її на численних фотографіях вдалося тільки приблизно: ось ця гарнуня панночка нагадує дівчатко з картини! А хто він, "отой, що справа біля Русалки"? Біля панночки стоїть вродливий чоловік у вишиванці й панському піджаку — мабуть, Юліан. Бо те, що далі пишеться в записці, збігається з його долею: "малярське око", 1957 року повернувся у Вишнопіль, відсудив будинок своїх прийомних батьків, завів "наймита" Квашу... Саме про Мокренкову смерть писала газета, знайдена Софійкою в архіві, тож не дивно, що авторка цього листа здивувалась його появі. Очевидно, шукав дружину і тещу... Чому він прийшов саме до цієї жінки, чому так придивлявся до її сина?

Бо він прийшов шукати дружину й тещу до її, тещиноного будиночка! І зупинив погляд на хлопцеві — "бабиній копії" теж не випадково: та, котра для нього доводилась тещею, хлопцеві була рідною бабусею, а самій авторці листа свекрухою!

Цей лист писався невісткою Вікторії Щербанівської! Отією, котру у Софійчиному сні вона просила не лаяти.

А лаяти ж було за що: покинула свекруху помирати в самотності й злиднях, не прихистила після таборів свояка Мокренка, попалила свекрушині папери як "панські витребеньки", повідрубувала всі родові корені синові!..

Правда, погана невістка бодай прикотила каменя на свекрушину могилу... "Третя могила від південно-східного кутка Міщанського цвинтаря"! Це ж можна спробувати знайти!

Утім, Софійчин тато зараз нікого й нічого не слухав. Думав про своє і зненацька заклопотався чимось іншим. Поліз у шухляди, витяг звідти стос листів, серед них вибрав зо два конверти.

— Баба Настя нікому ніколи не писала, — бубонів собі під ніс. — Тільки як служив у армії, надіслала мені кілька листів...

Поки хтось що-небудь встиг уторопати, він розгорнув одного аркушика, поклав поряд із дивною запискою...

Той самий почерк! Навіть роки, навіть старечі пальці, які тримали перо, не приховали схожості кожнісінької літери з буквами із бутля! Той самий стиль: кучеряві речення, багато думок взято в дужки, освіченість — у поєднанні з хворобливою наляканістю...

Отже, авторка записки — татова бабуса Настя, Софійчина прабаба? Ні її, ні її чоловіка Леоніда, Софійка, звісно, не знала й не бачила. Їхнього сина, татого тата Андрія теж. Трохи пам'ятає тільки Андрієву дружину Віру — оту, що дозволяла стрибати їй на старому рипучому дивані! Тато у них був пізньою і єдиною дитиною. На час появи Софійки Андрія вже давно не було на світі: народжений перед самим голодомором, був дуже хворобливий і помер, коли ще тато був підлітком.

Народжений тридцять другого року! Отже, 1937-го Андрій мав п'ять літ! "На час батькового арешту було всього п'ять років", — мовиться в записці!

По батькові Андрій був Леонідович... "Так, я змінила синові й по батькові"... "Довелось трохи букв доростити до чоловікового короткого імені..." Чоловік звався Лео? А може... Може, Лев, Левко? Той самий панич Левко, який, зі слів Праксі Яковенчихи, оженився після революції на "якісь такій Горгоні, що хай Бог милує"? Горгона — це і є Софійчина прабаба Настя?

"У воєнних перипетіях я трохи перемінила прізвище. Трапляється ж таке: вогонь відпалив кінець слова!.." Що ж це означає? Від Щербанівської залишилося тільки Щербань?

Настя Щербань — невістка Вікторії Щербанівської? Отже, Софійчин тато — правнук Вікторії Щербанівської? Онук Левка Щербанівського, репресованого й застреленого ("справедливо розстріляного!"), як виявляється, 1937 року?! Перейменованого дружиною на Леоніда? Софійка — Хазяйчина праправнучка, внучата небога (небожата внучка?) її дочки Софії-Русалоньки, своячка Юліана Мокренка, спадкоємиця, можна

сказати (хоч і смішно це тепер), села Вікторівни та всіх маєтків Щербанівських?..

Так он чому "тримайся все лівого та лівого"! Лабіринт привів Софійку до кривної сердечної рідні! Так он чому про ікону Хазяйка сказала: "нашого з тобою роду"! Надто ж якщо врахувати, що в Софійці (ну, і в Ростикові теж) поєдналися рід Вишні і рід Щербанівських!..

Ох, від цього всього паморочиться голова не менше, ніж від Пустельникових поглядів!..

Ще аргумент: бутель з запискою знайдено якраз на місці будинку, де, по сусідству з Фадійчуками, ще рік тому мешкала Софійчина родина! А Софійчина родина мешкала в квартирі тієї-таки баби Насті! Так он чий, виявляється, був колись той весь колись розділений на десятки квартирок будинок і он де доживала віка Вікторія Щербанівська!

Нарешті — черепки чашки: точно з такої Хазяйка частувала Софійку у її сні! Софійка її склеїть і берегтиме як найдорожчу реліквію! І всі ці фотографії теж!

А мама ще закидала татові нешляхетне походження! Нічого собі нешляхетне!..

— Тату, але хіба ти ніколи не запитував у баби Насті

про... (

— На всі мої запитання вона повторювала одне: "Нічого не знаю, нічого не пам'ятаю". Про діда Льоню, тобто Левка, вона придумала легенду, в яку я легко повірив: загинув на війні та й годі.

— Але ж фотографії...

— Ти бачила в нас удома бодай одну? Вона всі поховала! Тобто... закопала в цьому бутлі!

До речі, ще один аргумент на Настіну користь: таки ж хоч щось закопала, передала нащадкам!..

## 5 8. ХІД Угору

На жаль, Софійка з Лесею, як люди "засвічені", могли спостерігати за цим тільки з-за придорожніх кущів на вулиці Поштовій, чи пак Більшовицькій.

До будиночка з колонами — до тієї його частини, де мешкала жінка з білизною, котру вона, до речі, розвішувала й сьогодні, — підійшли чоловік із худорлявим хлоп'яком. В робочій формі, з ящиком інструментів і складаною драбинкою.

— Добрий день, це у вас протікає дах? — запитав чоловік.

— А що таке? — здивувалась жінка.

— Майстрів викликали?

— Ви щось переплутали, чоловіче!

— Тоді вибачайте, значить, якась помилка. Куди ж це, Сашку, нас кликали? — звернувся до Сашка (він же Фадійчук) дядько у формі (він же Софійчин тато).

— Як хочете, можете заробити і в нас! У нас теж місцями протікає! Відколи викупили в сусіда цей куток, ніяк не зберемось підлатати!

Для годиться повагавшись і порадившись, майстри погодились, і жінка повела їх повз муровану опорну стінку до свого мешкання.

Леся з Софійкою полегшено зітхнули. Тепер діждатись якогось знаку від майстрів про те, що вони вже на горищі!

За хвилин десять у горищному віконці, майже заслоненому деревами, піднятий на якійсь палиці, переможно майнув Сашків блайзер. Знак подано. Він

символізує ще одну дуже важливу річ: горище спільне для всіх квартир! Можна вільно відраховувати потрібну балку!

Далі справа піде поволі. Адже тато з Сашком — люди совісні. Придумуючи хитрість, вони планували чесно поремонтувати покрівлю господарям, які пустять їх досередини. Все-таки як добре, що і Сашко, і дворянин В'ячеслав Щербань уміють робити всяку, навіть найчорнішу роботу!

Спершу, як і належить, обдивляться дірки зсередини, з горища, потім ще доведеться лізти на покрівлю!.. Ну і паралельно, звісно, вони мають зробити дещо для себе!

Власне, Софійка з Лесею давно мусять рушати додому і спокійно ждати повернення робочих. Але яке там може бути спокійно! Вони сидять в кущах й дрижать від хвилювання й цікавості. Боже, хоч би якою есемескою обізвались, повідомили: знайшли щось чи нічого? Утім, це і в татовому, і в Сашновому стилі: тримати інтригу!

Вже обговорено всіх альбабарінів та пустельників, навіть Сашкові кісточки обсмоктано — далі нікуди. Навіть книжки намагались читати у тих кущах!

Уже й тутешні мешканці почали на них підозріло зирити, а майстри все не подавали знаку. Утім, чого ж: із даху на вулиці Поштовій-Більшовицькій тільки те й робили, що гримотіли та стукотіли!..

Аж під вечір, до якого дівчата недосиділи й порозходились, коли виморена чеканням Софійка трохи забула про сьогоднішню операцію, загадкові ремонтники врешті завалилися до квартири!

Софійка мало не здохла від нетерплячки, поки Сашко з татом неспішно переодягались, довго хлюпались

у ванній, три години розповідали, як вони потомились і як мушили робити дах ще двом сусідам, котрі й собі захотіли ремонту!..

— До речі, нам навіть заплатили! — поклав Сашко на стіл гроші.

— Якби ми відмовились, нас би не зрозуміли! — виправдовувався тато, захищаючись від здивованих маминих і Софійчиних поглядів.

Що ж, і то правда.

— Все, годі! — заволала Софійка. — Діставайте вже те, ради чого заварили цю кашу!

— Кашу? — робить невинні очі тато. — Ні, нам давали не кашу, а картоплю з м'ясом!

— Ну та-а-ату-у-у-у! — Софійці зовсім не смішно.

— Ах, Квашу? Ні, Григорія Борисовича сьогодні ми не бачили й не чули!

Нарешті вони з Сашком викладають із робочої сумки зашитий у брезент пакунок.

## 59. ШАХ І МАТ'

Знахідка чисто родинна, і вона справедливо має належати не скупердяєві Кваші чи будь-кому з мешканців будинку, а — їм, Щербаням-Щербанівським! Ну, хіба що іноді даватимуть на виставку в галерею!

Двоє змальованих олією полотен без рамок і підрамників. На одному, згідно з підписом на звороті, красується "Бравий козак Олександр Щербанівський. 1919 р.". Напівжартівливий веселий малюнок з усміхненим

З/

вусанем у сонячному брилі. Другий малюнок не менш веселий: "Кумася Вікторія Щербанівська. 1919 р.". У яскравій квітчастій хустці, розкішній вишиванці, теж щиро усміхнена! Що ж, дев'ятнадцятий рік: ще всі живі, сім'я ще разом!.. Софійка ніколи не бачила Хазяйки такою щасливою! З іншого боку, може, це знак? Що сім'я нарешті знову разом? А так тобі, Квашо, а так! Не все тобі дісталось, не все вдалося продати з її, Софійчиного, спадку!

Були також кілька родинних світлин: здебільшого такі ж, як і в Настіному бутлі, але з підписами! З Русалонькою тоді вгадали: на фото

була таки вона, Софія Щербанівська. Як і з самим Мокренком. Цікаво, до речі, що себе на звороті він підписав так: "Юліан Мокренко, по пашпорту і за прийомними родителя-ми — Сирівець, по рідному отцю-бандуристі — Мокрий, а по сердечній синівській спорідненості — Щер-банівський". Ого, який лабіринтик! Отже, Софійка не була надто далека від істини, коли вважала Мокренка сином пані Вікторії! А щодо прийомних батьків... Не інакше, як ідеться про тих самих адвокатів Сирівців, яких згадувала колись екскурсоводка серед свідомої української інтелігентської громади міста! Світ тісний, усе пов'язано, нічого нема випадкового...

Кілька листів із нотами і невеличкий аркушик, на якому Юліан Мокренко описав Левка Щербанівсько-го. "Се дуже делікатний і чулий чоловік. Однолюб у всьому: від подружжя до рідного краю. Грубості з його вуст не почуєте ви ніколи жадної. Найтяжчі вирази, які коли-небудь злітали з його вуст, це хіба "квадратовий дурень" та "свинське ідіотство". Пробував колись-то писати поезії, але віршувальник з него не дуже. Більше має хист до гумору та сатири. Робить записи і народних сміховинок".

— Тат, якщо не рахувати останнього речення, це наче про тебе! — стішилась Софійка.

— Ну, мав же я в когось удатися! Чого б не в дідуся? — цвів і пахнув щасливий тато.

Він так надихнувся тим, що нарешті й у нього є родичі, негайно ж написав листа в Казахстан за вказаною адресою, відпросився з роботи й поїхав на пошуки в обласний архів!

Уже ввечері першого дня тато радісно звітував Со-фійці, аж розривалась слухавка:

— Доню, знайшов!

— Що знайшов, татку?

— Відомості про нашого пращура! Отого, котрий, ти розказувала, не присягнув Катерині другій!

— Та-ату! Давай без гумористичних передмов, будь ласка!

— Той козак — Щербань Самійло!

— Ти хотів сказати, Щербанівський?

— Я хотів сказати те, що сказав! Як ти й просила: без передмов! На Щербанівських прапрадід переписався, коли приймав дворянство!

— Тобто баба Настя...

— Атож: баба Настя, нехотячи й сама того не знаючи, повернула нам справжнє прізвище!

Оц-це то та-а-ак! А вона, Софійка, ще й сміла на це прізвище нарікати!

— Утім, тату, що дивувати? Он прадід композитора Петра Чайковського — теж насправді козак Чайка!.. — як добре, що останнім часом довелося багато читати! Правда, якби ще хоч трохи тямити в музиці, яку той Чайковський писав...

— Софійко, я ще хотів, — під кінець розмови тато зненацька посерйознішав, — порадитись... Який би мамі зробити сюрприз?.. А то знаєш, виходить, ніби зараз я вже на перший план вийшов, а вона мовби в затінок відступила...

Ну, мамі трохи затіночок не завадить, надто ж після тих кухонних розмов, про які тато й не відає, але... Але який тато чуйний та делікатний!

— А вона ж для мене завжди — центр Всесвіту! Просто казати про це забуваю, а треба!

О, тут уже тато забалакав дуже правильно!

— От уяви: приїду з квітами і на весь світ скажу їй: "Наша люба матуся"!..

— Щось романтичніше! — аж скривилась дівчинка.

— От я — дурень квадратний! Краще "Моя найкраща і найдорожча"!

— О, це буде діло!

У тата чудово вийде і без її, Софійчиного, керівництва!

— І якогось вірша прочитав би! — додала все-таки від себе. — Тільки не свого, а... Вона Василя Стуса і Василя Симоненка любить! Каже, що в них любовна лірика, як її... потужна, чоловіча!

— Ти що, так і каже? Господи, скільки ще в ній таємниць!

— А в тобі, татусю, виявляється, багато прихованої романтики! Винось її на люди частіше!

— Згоден, Софійко. Так і буде!

— Ага, і ще, до речі! — згадала і сама вразилась: — Мама якось говорила, що й Василь Симоненко по мамі Щербань!

— Невже? Після такого вже гріх не бути романтиком!

А так нам усім і треба, а так!

— І ще: Симоненкам, точніше Щербанівській гілці його роду, теж було надано за козацькі заслуги дворянство. Але Василь жартував, ніби дід ту дворянську грамоту скупив на цигарки. Що це значить, як думаєш?

— Що не титули нам головне, а наша людяність.

— Точно, татусю! Я тебе люблю!

Боже, як добре мати рідну душу, яка розуміє з півслова! Гарно жити на світі!

До речі, в цій радісній катавасії отримав цукерочку і Сашко. Тітонька Сніжана, яку, відколи діло повернуло на перемогу, втаємничили в усі справи, прочувши, що ім'я татового прадіда Олександр Щербанівський, авторитетно заявила:

— А ви знаєте, що імена до імен притягуються? Кажу це як дружина і мати двох Сергіїв! Так що у вашім роду може з'явитися ще якийсь Олександр!

бо. ЗАВЕРШАЛЬНІ ФеЙЄРВеРКИ

Уже кілька годин Софійка з Сашком бродять цвинтарними бур'янами, розшукуючи третю могилу від південно-східного кутка Міщанського цвинтаря.

Софійка не повторить бабиної помилки! Не зречеться своїх предків, не зречеться й зрадливої Насті! Навіть якби тій не пробачила гріхів пані

Вікторія в другому сні, дівчинка її нізачо не осудила б! У м'ясорубці такої страшної епохи — хто був би певен у

власній принциповості? Вона лиш спробує благати й самого пана Бога простити нещасну бабусю!

Тому Софійка знає, чому, попри все, пані Щербанівська у сні сказала: "Дякувати Господу, мене обминула доля князів Острозьких, Галшки Гулевичівни, Раїни Вишневецької, Василя Тарновського й багатьох інших!.." Спадкоємниця князів Острозьких Анна Алоїза Ходкевичева без вагань зруйнувала все, що будували батько і дід! Любий син Галшки Гулевичівни Михайло перекинувся в іншу віру, а ще був гультьєм і марнотратником! Син Раїни Вишневецької Ярема ввійшов у історію як один з найбільших україноненависників! Син Василя Тарновського Васючок виріс пияком і вітрогоном!

А Софійка — ні, вона не така! І тато її не такий! І Ростик буде не такий!

І все-таки де ж та могила? Тільки взуття обросили, кропивою пожалились та реп'яхи торішні визбирали. Все тут змінилось, і місто так понаступало на цвинтар, що знайти що-небудь...

— Ось вона! — гукає Сашко, виринаючи з-за колючого, розквітлого куща акації.

Зашпортовуючись, продираючись крізь колючки, Софійка біжить на його поклик.

Під кущем над молододу травичкою ледь-ледь здійсмається зарослий мохом камінь. Обдирають мох, під ним — табличка.

— Вік-то-рія Щер-ба-нів-ська, — читають хором і майже навромацки, — По-мер-ла 1944...

— От я й знайшла вас, бабусю! — несподівано для самої себе гладить каменя, обіймає, тулить прив'ялий букет жасмину (з куща біля Сашкової стежки), сльози вперемішку з пелюстками котяться на обідраний мох...

Фадійчук стоїть ні в сих ні в тих, але теж чомусь відвертає затуманений погляд...

Коли вже розчистили могилу від хащів і вилізли на рівне, помітила букет у Сашкових руках.

— А ти ж чому не поклав?

— Я... Ходімо ще в одне місце!

Він повів її до незарослої могили в найглибшому кутку цвинтаря. На ній стояв свіжий нефарбований хрест без підпису.

— Яюсь ти говорила про скелет у шафі, — відповів на її німий запитальний погляд. — Коли ми будували шефові новий магазин, знайшли замурованного в стіну скелета... Виявляється, на тому місці колись радянська тюрма була... Це, як його... НКВД засуджувало там до страти ворогів народу... А цей, мабуть, так чимось не догодив, що його в стіну замурували...

— Та ж треба дослідити! — зойкнула Софійка. — Це ж батько чийсь! Або син!

— І ми так казали. А шеф відповів, що за законом тепер там належить провести розкопки й дослідження, а це на багато років заморозить будівництво... Бігав десь, давав якісь хабарі й домовився, що скелета просто поховають без суду і слідства, без розголосу... Нам же строго-настроого наказав мовчати, я насилу це горе в собі носив!..

— Господи, це ж як тобі важко було! — Софійка погладила по плечі цього теж витонченого і дуже справжнього чоловіка. Тепер вони плакали обоє.

— А магазин? Так і будете? — запитала згодом.

— Ні! Не зміг він! Комусь чи то продав чи віддав ділянку... А він, — кивнув на могилу, — так тепер і буде тут, безіменний...

— Зате ми завжди сюди ходитимем! — запевнила. — А ще... Знаєш, я не надто віруюча, бо й батьків до того ніхто не привчав... Але я молитимусь за нього!

І за Щербанівських, і за всіх-всіх страждених!..

— Ти завжди вмієш розрадити! — усміхнувся крізь сльози Фадійчук.

Весна відповіла фейєрверком акацієвих пелюсток і вибухом життєствердного пташиного щебету. Вони повертались у місто, і на серці кожного було урочисто, просвітлено й легко. Відтепер усе буде тільки добре!

бі— ВИХІД З ЛАБІРИНТУ ЧИ НОВИЙ ВХІД'

Сьогодні останній день навчання. І сміх, і сум, і спогади, й надії...

Софійка якраз неподалік Завадчучки, бачить, як до неї підійшли Аська й Лізка:

— Ходім, десь побухаєм на честь закінчення наших мук!

— Ні! — одрізала Ірка.

— Та чого ти ламаєшся? — де не взявся Кулаківський. — І годі на мене дутись, я, коли хоч знати, тоді тебе родакам не здав, а, навпаки, душевненько тебе пристроїв у Софчиної тітки!

— Пристроїв він! Ану відкоти, бо зараз так пристрою, що самого ламатиме!

— Ми ж нічого такого, з травною зав'язано! — підлещувалась Аська.

— Просто піддамо по сотці, стрес шкільний знімемо! — вторила їй Лізка.

— А то й лиш по п'ятдесяточці мекнемо, не більше! — намагався загладити вину Кулаківський. Він, здасться, ще хотів щось сказати, але помітив удалині Альбабаріна і вмовк. А тоді винувато й потихеньку — бочком-бочком — і зник у найближчому кабінеті.

— Ірисками сьогодні я пригощаю! — гнула своє Аська.

— Без мене, літроболи обкурени! І мекайте, і пригощайтесь! Без мене!

Завадчучка так гидливо фиркнула і так зверхньо майнула сшдницею-шароварами, так швидко пішла геть, що в тусовочників очі на лоба полізли.

Та що ашниці — Софійка й сама з несподіванки отетеріла!

А тоді метнулась доганяти Завадчучку. Порівнялась із нею аж біля скверу.

— Слухай, а як ти на те, — почала захекано, — щоб до нас додому сьогодні під вечір? Ми свято невеличке відзначаємо: і закінчення сьомого класу, і одну невеличку перемогу, і — родинне дещо...

—А хто буде? — завагалась Ірка.

— Ну, батьки мої... Сашко, Леська, сусідка баба Валя... Кицька врешті-решт! Мишей уже пастка всіх половила, Чорнобілку знов мамою реабілітовано і прийнято в сімейне коло!

— О, той чеба і та зубрилка? — гмикнула Ірка. — Плюс купа пристарілих сусідів?

Ох, ну, Завадчучка — вона й в Африці Завадчучка! Нащо затіяла з нею цю розмову?

— Та жартую, жартую! — засміялась та.

— Ху-у-у! Попереджай хоч! То прийдеш?

— А... А той патлатий красунчик буде?

Ні, таки ж нестерпна вона, ця екзотична африканська істота!

— Та знов жартую!

Теж мені дотепниця!..

— Ну, хіба що жартуєш! Бо... Бо вони зі Сніжаною теж запрошені, але дядько Сергій узявся завершити свою одну дуже гарну картину "Сучасна мадонна", то, може, будуть зайняті!

— А мені? Мені можна? — пролунало раптом ззаду жартівливо-сором'язливе.

Дмитро? Іваненко? Де він узявся?

— І тебе, Дмитрику! — (треба маму попередити, що плюс дві душі!).

— Ні, я серйозно! — опустил очі Іваненко.

— І я серйозно! Десь на вісімнадцяту всіх чекаємо!

— Тоді до вечора! — просіяв Дмитро й почимчикував алеєю.

— До вечора! Сервус! — розвернулася й Ірка (мовби їй по дорозі з Дмитром).

Софійка дивилась їм услід. Ні, все одно не шкодує, що її запросила! Навпаки, аж веселіше стало! І святкувати разом буде таки ліпше!

А святкувати є що. Вона здолала цей важкий лабіри...

Дзенькнула мобілка. Есемес, незнайомий номер. "Прекрасних і премудрих вітаю з закінченням навчання! Бажаю цікавого і дуже-дуже класного літа! Козирний Туз".

Це ще що за сюрпризи? Озирнулась: ніде нікого! Виходить, і попередні послання теж стосуються таки її, Софійки? І хто такий той Туз? І звідки взяв її номер? І взагалі!

Але подих свіжого вітерцю, настоящего на акацієвому цвіті (і тут ця акація, але ж як пахне!), лагідно огорнув Софійку, здмухнувши усі турботи. Отже, святкувати! Вона здолала цей важкий лабіринт! Нарешті можна вдихнути на повні груди і — радіти, радіти, радіти! А ще — трошки розслабитись, перепочити!

Ну, після того, як допоможе мамі з бенкетом, звісно!